

PROGRAMFÜZET

PÉNTEK

8:00–8:15	Megnyitó – helye: Nagyklub
8:15–9:45	Orientalisztika szekció – „A” szekció, helye: Nagyklub
8:15–12:00	Filozófia szekció – „B” szekció, helye: 018
10:00–12:00	Történelem szekció – „A” szekció, helye: Nagyklub
12:00–13:30	Ebédszünet
13:30–15:20	Eötvös Collegium szekció – meghívott előadók – helye: Nagyklub
15:30–20:30	Modern nyelvek irodalma szekció – „A” szekció, helye: Nagyklub
15:30–20:30	Informatika szekció – „B” szekció, helye: 018
20:30–	Esti programok

SZOMBAT

9:00–15:45	Magyar irodalom szekció – „A” szekció, helye: Nagyklub
8:00–15:45	Biológia–Kémia szekció – „B” szekció, helye: 018
15:45–16:30	Ebédszünet
16:30–17:45	Bánréti Zoltán plenáris előadása – helye: Nagyklub
18:00–20:00	Nyelvészet szekció – „A” szekció, helye: Nagyklub
18:00–20:00	Klasszika–filológia szekció – „B” szekció, helye: 018
20:00–	Esti programok

VASÁRNAP

8:30–11:15	Irodalomelmélet szekció – „A” szekció, helye: Nagyklub
8:00–11:40	Matematika–Fizika szekció – „B” szekció, helye: 018
11:45–13:00	Mérő László plenáris előadása – helye: Nagyklub
13:00–13:45	Ebédszünet
13:45–20:00	Társadalomtudomány szekció – „A” szekció, helye: Nagyklub
13:45–20:00	Földrajz–Földtudomány szekció – „B” szekció, helye: 018
20:00–20:15	A konferencia zárása – helye: Nagyklub
20:15–	Esti programok

ORIENTALISZTIKA SZEKCIÓ

Szekcióvezető:

Csibra Zsuzsanna

Károli Gáspár Református Egyetem, BTK,

Japanológiai Tanszék, egyetemi tanársegéd

8:15–8:45	Székely Márton
8:45–9:15	Almády Bertalan
9:15–9:45	Mihály Judit
9:45–10:00	Szünet

FILOZÓFIA SZEKCIÓ

Szekcióvezető:

Schmal Dániel

Pázmány Péter katolikus Egyetem, BTK,

Filozófia Tanszék, egyetemi docens

8:15–8:45	Gyimesi Zoltán
8:45–9:15	Tóth Olivér István
9:15–9:45	Zelovich Lilla
9:45–10:00	Szünet
10:00–10:30	Corsano Dániel
10:30–11:00	Molnár Bálint
11:00–11:30	Takó Ferenc
11:30–12:00	Kapelner Zsolt
12:00–13:30	Ebédészünet

TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ

Szekcióvezető:

Borsodi Csaba

Eötvös Loránd Tudományegyetem, BTK,

Történeti Intézet, habilitált egyetemi docens, rektorhelyettes

10:00–10:30	Ternováczi Bálint
10:30–11:00	Konkoly Sándor
11:00–11:30	Dudlák Tamás
11:30–12:00	Gulyás Martin
12:00–13:30	Ebédészünet

EÖTVÖS COLLEGIUM SZEKCIÓ MEGHÍVOTT ELŐADÓK

A Collegium története alszekció

13:30–14:25 Radnai Gyula előadása

**Tudóstanárképzés
az Eötvös Collegiumban alszekció**

14:25–15:20 Garai Imre előadása

MODERN NYELVEK IRODALMA SZEKCIÓ

Szekcióvezető:

Horváth Krisztina

Eötvös Loránd Tudományegyetem, BTK,

Francia Tanszék, egyetemi docens

15:30–16:00	Varga Zoltán
16:00–16:30	Bagyina Eszter
16:30–17:00	Varga Zita
17:00–17:15	Szünet
17:15–17:45	Szatmári Zsófia
17:45–18:15	Szlamka Zsófia
18:15–18:45	Fejes János
18:45–19:00	Szünet
19:00–19:30	Varjú Kata
19:30–20:00	Bálint Zsuzsa
20:00–20:30	Szakál Katalin

INFORMATIKA SZEKCIÓ

Szekcióvezető:

Kozma László

Eötvös Loránd Tudományegyetem, IK, egyetemi docens

15:30–16:00	Gévay Gábor
16:00–16:30	Fehér Péter
16:30–17:00	Horváth Gábor
17:00–17:15	Szünet
17:15–17:45	Kovács Györgyi
17:45–18:15	Ölvedi Tibor
18:15–18:45	Kovács Dávid
18:45–19:00	Szünet
19:00–19:30	Nádor István
19:30–20:00	Horváth Botond
20:00–20:30	Szőcs Barna

MAGYAR IRODALOM SZEKCIÓ

Régi magyar irodalom alszekció

Szekcióvezető:

Horváth Iván

Eötvös Loránd Tudományegyetem, BTK,

Régi Magyar Irodalom Tanszék, egyetemi tanár

9:00–9:30	Markó Anita
9:30–10:00	Ilyefalvi Emese
10:00–10:30	Balga Nóra
10:30–10:45	Szünet

Klasszikus magyar irodalom alszekció

Szekcióvezető:

Margócsy István

Eötvös Loránd Tudományegyetem, BTK,

XVIII–XIX. Századi Magyar Irodalomtörténeti

Tanszék, habilitált egyetemi docens

10:45–11:15	Kollár Zsuzsanna
11:15–11:45	Surányi Beáta
11:45–12:00	Szünet
12:00–12:30	Gyimesi Emese
12:30–13:00	Sárkány Anna
13:00–13:30	Takács Emma
13:30–13:45	Szünet

Modern és kortárs magyar irodalom alszekció

Szekcióvezető:

Kulcsár Szabó Zoltán

Eötvös Loránd Tudományegyetem, BTK,

Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet,

egyetemi docens

13:45–14:15	Róth Judit
14:15–14:45	Tóth Anikó
14:45–15:15	Szilvay Máté
15:15–15:45	Takács Dóra Ildikó
15:45–16:30	Ebédészünet

BIOLÓGIA–KÉMIA SZEKCIÓ

Kémia alszekció

Szekcióvezető:

Jalovszky István

Eötvös Loránd Tudományegyetem,

Szerves Kémiai Tanszék, egyetemi docens

8:00–8:30	Batki Júlia
8:30–9:00	Pálinkás Hajnalka
9:00–9:30	Vass Panna
9:30–10:00	Hadházi Ádám
10:00–10:15	Szünet
10:15–10:45	Bogdándi Virág
10:45–11:15	Nagy Richárd
11:15–11:45	Veres Péter
11:45–12:00	Szünet

Biológia alszekció

Szekcióvezető:

Sármay Gabriella

Eötvös Loránd Tudomány, Immunológiai Tanszék,

egyetemi tanár

12:00–12:30	Erdei Anna Laura
12:30–13:00	Klátyik Szandra
13:00–13:30	Horváth Soma
13:30–14:00	Ludman Márta – Páldi Katalin
14:00–14:15	Szünet
14:15–14:45	Danis Judit
14:45–15:15	Jakob Bernadett
15:15–15:45	Borsos Máté
15:45–16:30	Ebédészünet

PLENÁRIS ELŐADÁS

16:30–17:45	Bánréti Zoltán
	Magyar Tudományos Akadémia
	Nyelvtudományi Intézet, Eötvös
	Loránd Tudományegyetem, Elméleti
	Nyelvészet, egyetemi docens

NYELVÉSZET SZEKCIÓ

Szekcióvezető:

Tátrai Szilárd

Eötvös Loránd Tudományegyetem, BTK,

Mai Magyar Nyelvi Tanszék, egyetemi adjunktus

18:00–18:30	Krepsz Valéria
18:30–19:00	Lőrincz Nanetta
19:00–19:30	Petykó Márton
19:30–20:00	Vadász Noémi

KLASSZIKA–FILOLÓGIA SZEKCIÓ

Szekcióvezető:

Tóth Iván

Szegedi Tudományegyetem,

Ókortörténeti Tanszék, egyetemi adjunktus

18:00–18:30	Mihálykó Ágnes
18:30–19:00	Kerber Balázs
19:00–19:30	Szikora Patrícia
19:30–20:00	Kárpáti András

IRODALOMELMÉLET SZEKCIÓ

Szekcióvezető:

Bengi László

Eötvös Loránd Tudományegyetem, BTK,

*Összehasonlító Irodalom- és Kultúratudományi Tanszék,
egyetemi adjunktus*

8:30–9:00	Muntag Vince
9:00–9:30	Branczeiz Anna
9:30–9:45	Szünet
9:45–10:15	Almás Zsófia
10:15–10:45	Czifra Zsuzsanna
10:45–11:15	Nagy Dániel
11:15–11:45	Szünet

MATEMATIKA–FIZIKA SZEKCIÓ

Fizika alszekció

Szekcióvezető:

Varga Dezső

Eötvös Loránd Tudományegyetem, TTK,

Fizikai Intézet egyetemi adjunktus

8:00–8:30	Fekete Mónika
8:30–9:00	Janosov Milán
9:00–9:30	Rácz István
9:30–9:40	Szünet

Matematika alszekció

Szekcióvezető:

Varga Dezső

Eötvös Loránd Tudományegyetem, TTK,

Fizikai Intézet egyetemi adjunktus

9:40–10:10	Benyó Krisztián
10:10–10:40	Héra Kornélia
10:40–11:10	Sárai Zoltán
11:10–11:40	Simon Levente
11:40–11:45	Szünet

PLENÁRIS ELŐADÁS

11:45–13:00	Mérő László – Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Kísérleti Pszichológiai Tanszék, egyetemi docens
13:00–13:45	Ebédszünet

TÁRSADALOMTUDOMÁNY SZEKCIÓ

Szociológia alszekció

Szekcióvezető:

Dávid Beáta

*Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet,
egyetemi docens, MTA Szociológiai Kutatóintézet
tudományos főmunkatársa*

13:45–14:15	Petrov Boglárka
14:15–14:45	Molnár Bianka
14:45–15:15	Szabad Boglárka
15:15–15:30	Szünet
15:30–16:00	Csuta Virág Regina
16:00–16:30	Szűcs Kata
16:30–17:00	Gyetvai Attila
17:00–17:15	Szünet

Politika a társadalomban alszekció

Szekcióvezető:

Dávid Beáta

*Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet,
egyetemi docens,
MTA Szociológiai Kutatóintézet tudományos
főmunkatársa*

17:15–17:45	Horváth Ágoston
17:45–18:15	Kőrei László
18:15–18:45	Varga Imola
18:45–19:00	Szünet
19:00–19:30	Böröndy Elza
19:30–20:00	Valkai Laura

FÖLDRAJZ–FÖLDTUDOMÁNY SZEKCIÓ

Földtudomány alszekció

Szekcióvezető:

Szabó Csaba

*Eötvös Loránd Tudományegyetem, TTK,
Közettan–Geokémiai Tanszák, egyetemi docens*

13:45–14:15	Bíró Tamás
14:15–14:45	Bottyán Emese
14:45–15:15	Patkó Levente – Liptai Nóra
15:15–15:45	Árvai Mátyás
15:45–15:50	Szünet
15:50–16:20	Lajkó Miklós
16:20–16:50	Eisam Eldeen Fatima
16:50–17:20	Farkas Márton Pál
17:20–17:50	Garamszegi Balázs
17:50–18:00	Szünet

Társadalomföldrajz alszekció

Szekcióvezető:

Bottlik Zsolt

*Eötvös Loránd Tudományegyetem, TTK,
Regionális Tudományi Tanszék, egyetemi adjunktus*

18:00–18:30	Gyimesi Zoltán
18:30–19:00	Segyevy Dániel
19:00–19:30	Görbe Zsolt
19:30–20:00	Máté Klaudia

ABSZTRAKTFÜZET

ORIENTALISZTIKA SEKCIÓ

Székely Márton (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Gardizi a Számánidákról: kutatási összegzés

Abu Sa'id 'Abd-al-'ayy Gardizi perzsa történetíró a 11. századból, a török Ghaznavida dinasztia uralkodása idejéből. Egyetlen fennmaradt műve, a Zayn al-Akhbâr, magyarul „A híradások ékessége” sok szempontból kiemelkedően jelentős történeti forrás. Gardizi művének legértékesebb, a khorászáni emírek történetét leíró része egy négy évszázadot felölelő elbeszélés az arab hódítástól saját koráig. Az első perzsa nyelvű világtörténetként felépítésében, stílusában is nagyban eltérő képet mutat a korábbi arab nyelvű történetíráshoz képest. Részletes, adatgazdag, és kortársaihoz képest szokatlanul száraz, tömör leírásának legfőbb témája a dinasztiák közötti konfliktusok, és a hatalom átruházódása a kelet-iráni térségben. Az idegen népek szokásait bemutató függeléke szintén igen értékes forrás, nagy mennyiségű etnográfiai adatot megőrizve. Gardizi a magyar történettudományban főként a magyar őstörténet egyik keleti forrásaként vált ismertté, és jelent fontos kutatási területet máig. Előadásom arra szeretne rávilágítani, viszonylagos ismertsége ellenére egészében mennyire kevésbé kutatott Gardizi műve. Célom a forrás elhelyezése a korabeli perzsa historiográfiában és a modern kutatásban, ismertetve kéziratait, fellelhető kiadásait, fordításait. A legfontosabb szemléltetni a korai perzsa kéziratos hagyomány ingatag voltát, nehézségeit. Ezen kívül a forrás a Számánidákra, a korai újperzsa világ egyik legfontosabb uralkodójára vonatkozó leírását mutatom be az eredeti szöveg felhasználásával. Az általános perzsa filológia problémáin túl szeretném érzékeltetni, mennyire felhasználható forrás a Zayn al-Akhbâr, különös tekintettel a kor turbulens politikai viszonyait, a keleti dinasztiák belviszályait, egymással folytatott konfliktusait, és a kalifátussal való kapcsolatukat illetően.

Almády Bertalan (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

A konfucianizmus és a Kínai Kommunista Párt viszonya

A konfucianizmus története során olyan jelentős hatást gyakorolt a kínai kultúrára, hogy amennyiben figyelmen kívül hagyjuk, úgy a kínai gondolkodásmód legalapvetőbb sajátosságainak megértésére is képtelenné válunk. Bár a hagyomány több mint 2500 éves, és jelentősége bizonyos periódusokban elhalványulni látszott, a mai Kínai Népköztársaságban ismét megfigyelhetünk egyfajta konfuciánus újjászületést, mely részint független mozgalmaknak, részint magának a Kommunista Pártnak köszönhető.

A konfuciánus szövegek a Han-kortól (i.e. 206 – i.sz. 220) kezdődően mindig értelmezések és kommentárok fényében váltak ismertté, mely értelmezéseket mindig az aktuális hatalom befolyásolta. A Mester tanítása a huszadik században heves kritikát váltott ki, főleg a 1919-es évi Május 4. mozgalom utáni időkben: Kína megalázottságáért és a nyugati hatalmaknak kiszolgáltatott helyzetéért a nép a tradicionális kínai kultúrát okolta. A felkelők szerint a konfucianizmus Kínát a feudalizmus korába rángatja vissza és nem kompatibilis a modern nyugati tudományokkal. A legnagyobb csapás mégis a kulturális forradalom idején érte ezt az ősi filozófiát: a vörösgárdisták mindent megtettek a tradíciók eltörlése érdekében. Mao Ce-tung halálával konszolidálódott a helyzet, a 21. században pedig egyfajta konfuciánus újjáéledés folyamatát figyelhetjük meg a tan ellen alig 30 évvel azelőtt még véres küzdelmet folytató Kínai Kommunista Pártban is. Mivel a bevett kommunista ideológiát a tömegek egyre cinikusabban fogadták, a Párt elkezdett keresni egy alternatív „filozófiát”, melyről az a képe alakulhat ki a tömegnek, hogy nem áll ellentmondásban a Párt hivatalos, marxista meggyőződésével. A Kínai Kommunista Párt megítélését veszélyeztető tényezők, mint például az országon belüli hatalmas jövedelemkülönbségek, a nagymértékű környezetszennyezés, illetve a hivatali korrupció mind arra kényszerítették a Pártot, hogy valamilyen módon növelje a társadalom stabilitását. A legtermészetesebb megoldást a konfucianizmushoz, legalábbis annak bizonyos kiragadott részeihez való visszanyúlás jelentette. Előadásom példákkal illusztrálja ezt a nagyon is új folyamatot és megkísérli megválaszolni, hogy hova is vezethet, és milyen változásokat hozhat létre Párt, s ezzel Kína történelmében a „konfuciánus újjáéledés”.

Mihály Judit (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Legyezőképek – Hagyományos haiku Kovács András Ferenc „Időmadárkönyv” című kötetében

A magyar irodalomban számos próbálkozást találunk a haiku meghonosítására. Ha csak két szélsőséges példát tekintünk, Kosztolányi Dezső szabad formájú haikufordításokat írt, kortárs költőink között pedig Kányádi Sándor az egyik, aki igencsak önkényesen használja a versformát, hármásával illeszti egymás mellé „körömverseknek” nevezett kisverseit. KAF költészete különlegesen érdekesnek számít ebből a szempontból, mert az ő költészetében egyaránt találunk példát a nem hagyományos versformában írt haikura, de formát és hagyományos műfaji sajátosságokat betartó haikukra is.

Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy mennyiben sikerül Kovács András Ferencnek ebben a japán műfajban magyar nyelven írni, úgy, hogy közben nem csupán a versformát, de a műfaji sajátosságokat is tiszteletben tartja. Vizsgálódásom tárgyának az „Időmadárkönyv” című kötetet választom, bebizonyítva, hogy ezt a kötetet a költő maga is arra szánhatta, hogy a hagyományos műfajt próbálja meg reprodukálni. Rövid kitérőt teszek a hagyományos japán haikuhoz; Macuó Basó költészetéből próbálom azokat a műfaji jegyeket kiemelni, amelyek az idegen nyelvű irodalom lehetőségeinek korlátain belül is érvényesíthetőek. Megpróbálok elkülöníteni olyan csoportokat a kötet hatvankilenc haikuján belül, amelyek témájukban szépen illeszkednek a hagyományos haikuköltészet kereteibe, illetve kiemelem azokat a jegyeket amelyek az idegen nyelvű haikuirodalom hiányosságaiból fakadnak.

Mindezek után pedig, vizsgálódásom legvégén, ahhoz az észrevételhez jutok el, hogy talán–talán magyar nyelven is írható japán nyelvű haiku.

FILOZÓFIA SEKCIÓ

Gyimesi Zoltán (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

A genealógia és a dekonstrukció szerepe a társadalom–földrajzi irányzatok megértésében

Az utóbbi években Magyarországon egyre több publikáció jelenik meg a társadalomföldrajz különböző irányzatairól. Ezek tárgyalásakor azonban gyakran egy sajátos „zavarodottság” jellemző. Az irányzatok bemutatásakor ezek vagy csak nagyon hiányosan kerülnek említésre, vagy szubdiszciplínákként azonosítják őket (pl. politikai földrajz, történeti földrajz), vagy a követendő módszertan alapján (pl. kvantitatív és kvalitatív kutatás), vagy tág sémákban jelennek meg (a „Másik” képeiben, pl. „új”, „posztmodern”), végül pedig filozófiai vagy szemléleti irányzatként is megjelennek, ám ebben az esetben a bemutatás módja gyakran leegyszerűsített, és a szerzők sokszor nem követik az adott nyelvezetet, nem fejtik ki megfelelően az adott irányzat mondanivalóját, üzenetét. Az előadás célja ezért röviden utalni a különböző irányzatok recepciójára a magyar társadalom–földrajzi szakirodalomban. Célom ennek során rámutatni a rendszertani szemlélet és az esszencialista felfogás visszásságaira, illetve azokra a narratív stratégiákra és pozícionálási retorikákra, amelyeket az egyes elbeszélők („hermeneutikai kapuőrök”) alkalmaztak az irányzatok bemutatása – vagy ezek elmaradása – esetén.

A magyar beszámolókkal szemben, az előadásomban igyekszem nagyobb hangsúlyt fektetni a különböző irányzatok identitásainak és nyelvezeteinek értelmezésére, amely során kritikai geográfus szemmel fogom a tudás és a hatalom összefonódásának kérdéseit kibontani. Ehhez a földrajztudományi diskurzus egyik legfontosabb fogalmainak, a hely és a tér viszonyának az egyes irányzatok szerinti értelmezéseinek keresztül fogok eljutni. Az általam javasolt megközelítés szerint, a posztstrukturális filozófiában alkalmazott genealógiai történeti szemlélet (Foucault) és a dekonstrukció nyelvfilozófiája (Derrida) révén igyekszem rámutatni arra, hogy az egyes nyelvezetek megfelelő értelmezéséhez és elhelyezéséhez milyen kontextuális, történeti, politikai és etikai szempontokat kell figyelembe vennünk. Ezzel a „programadó” elméleti kerettel szeretnék hozzájárulni a különböző irányzatok hazai, érdembeli megértéséhez.

Tóth Olivér István (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Hisztérikus irodalom: test, természet és kultúra viszonya a szellem fenomenológiájában

Hegel a szellem fenomenológiája koponyatan fejezetének végén a végtelen ítéletben foglalt dialektikus igazság és a mondat látszólagos igazsága viszonyát a hímvestű kettős, a kiválasztásban és szaporodásban játszott szerepével jellemzi. Slavoj Žižek a lacani pszichoanalízis szempontjából ezt a hasonlatot kreatívan újraértelmezi: felfogásában a végtelen ítélet az a következtetés, amelyben megjelenik a szimbolikus törése, és ezáltal láthatóvá válik a Valóság. Izsák és Hágár történetének páli értelmezésére reflektálva kijelenti, hogy test és szellem kapcsolatánál nem lehetséges először a szellemet választani a test nélkül. Előadásomban egy empirikus példa segítségével azt szeretném bemutatni, hogy Žižek Hegel-értelmezése mennyiben segíthet minket hozzá kultúra és természet a Fenomenológiában megtalálható viszonyának megértéséhez.

Előadásom első részében szeretném bemutatni a hegeli végtelen ítélet žižeki alkalmazását, hogy hogyan kapcsolódik a hegeli idealizmus a valóság primátusáról vallott elve Žižek filozófiájához, valamint szeretném tisztázni az előadásomban használt legfontosabb fogalmakat (végtelen ítélet, természet és kultúra, test és szellem, spekulatív idealizmus). Előadásom második részében Clayton Cubitt egyik videóinstalláció sorozatát, a Hysterical literature (Hisztérikus irodalom) főbb motívumait és témáját mutatom be (Clayton a viktoriánus orvosi gyakorlatra reflektálva választotta a címet, ezért szerepelnek kizárólag nők az installációkban). A videókban randevúhoz öltözött nők egy asztalnál olvasnak fel egy általuk választott szöveget, miközben az asztal alatt egy láthatatlan kéz egy vibrátorral stimulálja őket. Az installáció készítésének fő motivációja az alkotó szerint az volt, hogy manapság mindenkinek kameraarca van, ő pedig megpróbálta megzavarni az embereket. „Megpróbálok őket visszatéríteni valami valósághoz.”

Mint látható a mű alapvető struktúrája („hamis” kép–zavaró stimulus–„valós” állapot) meglepő hasonlóságot mutat a žižeki végtelen ítélettel (előfeltételezett „rossz –ellentmondásos viszony –„jó” konklúzió), amely alapján előadásom végén amellet érvelek, hogy (1) Cubitt alkotásának elemzésekor produktívan lehetne alkalmazni a hegeli–žižeki keretet, (2) Žižek a legfontosabb hangsúlyok megtartásával értelmezi át a hegeli előzményeket, így produktív módon használható fel John Russon elemzését kiterjesztve a Fenomenológia test-fogalmának a kultúra és a természet hegeli fogalmán keresztül elemzéséhez.

Zelovich Lilla (Pécsi Tudományegyetem)

A gondoskodás etikájának újításai az erkölcsről szóló diskurzusban

Azok az etikai elméletek, amelyeket a gondoskodás perspektívája inspirált, osztoznak bizonyos közös elemekben: megegyezően ítélnék az etikai ágensről mint kapcsolatai révén függő személyről; kihangsúlyozzák a másokkal szembeni eljárás, erkölcsi ítéletalkotás alapját képező egyediség figyelembevételét; helyet biztosítanak bizonyos érzelmeknek (empátia, felelősségvállalás, érzékenység– összefoglalóan: gondoskodás) az erkölcsről szóló diskurzus színterén belül; valamint a helyes és helytelenről alkotott ítéleteket a társas kapcsolataink sikeres fenntartásához kapcsolják.

Ennek a perspektívának a megalkotása feminista gondolkodók törekvéseihez kötődik, és a deontikus, valamint az utilitarista elméletek kritikája hívta életre. Azzal kapcsolatban érte támadás ezeket a tradicionális irányzatokat, hogy, noha a morális elvek univerzalizálhatóságuk révén könnyen kiszámítható segítséget nyújtanak a döntéshelyzetekben, a racionalizálhatóságuk értéke elhomályosítja az etikus viselkedés személyközi karakterét. Ennek a személytelenségnek köszönhetően nem tudnak helyesen illeszkedni minden releváns szituációba, és ezek az elméletek sok esetben nem felelnek meg a hétköznapi tapasztalatainknak.

A gondoskodás etikája által, hogy a kapcsolatok fenntartásában látja az értékek megnyilvánulását, elhatárolódik attól az elképzeléstől, hogy az etikus viselkedés szabályok mentén kiszámítható és pusztán különböző, egymáshoz nem kapcsolódó tetteken keresztül érvényesül. akik Sokkal inkább olyan attitűdöt fejez ki, amely bizonyos viselkedés állandó kifejeződését jelenti azok felé a személyek felé, akiknek jól-létében kapcsolatainkon keresztül elköteleződünk. A gondoskodás perspektívájával tehát a feministák elsősorban a deontikus és utilitarista elméleteknek a háttérben álló szemléletmódot próbálták felülbírálni-, amelyre egységesen az igazságosság perspektívájaként utaltak-, és arra törekedtek, hogy ennek az eltérő megközelítésüknek a révén relevanciát biztosítsanak a magánéletéhez tartozó értékek számára is az etika szféráján belül.

Corsano Dániel (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

A kép – nyelv vagy játék?

A nemlétező objektumok problémája a kortárs filozófiai diskurzus legfontosabb problémái közé tartozik, bár egyidős magával a filozófiával. A nehézség a következőképpen foglalható össze: ha feltesszük, hogy a nemlétezőkről szóló állítások – akár az, hogy „Zeusz nem létezik” – értelmesek, az előfeltételezi, hogy ezen kijelentéseknek van szubjektuma. Tehát valaminek mégiscsak léteznie kell, amiről azt állítjuk, hogy nem létezik. Ez a probléma a képi ábrázolás kontextusában vizsgálva azt a kérdést veti fel, hogy ábrázolhat-e egy kép olyasvalamit, ami nem létezik? Nelson Goodman *Languages of Art* című munkájában nemleges választ ad erre a kérdésre. Azt a nézetet fejti ki, hogy a reprezentáció a denotáció egy speciális eseteként vizsgálendő, és azon russelli gondolat alapján, hogy a fiktív entitások nevei nem denotálnak semmit, arra jut, hogy azok a képek, melyek ilyen entitásokat ábrázolnának – például Odüsszeuszt –, valójában nem ábrázolnak semmit.

Előadásomban egy alternatív, az ábrázolást intrinzikus tulajdonságként kezelő képelméletet vázolok fel, azon kategorális elkülönítések szempontjaival együtt, melyeket ez implikál, majd ezen elmélet nagyobb magyarázóereje mellett érvelek. A leképezés általam javasolt leírása nem tagadja, hogy a képek denotálnak, azonban az ábrázolást ennek okaként, és nem egy eseteként kezeli. Ezen elmélet keretei között anélkül tehetjük azt az intuitíve igaz állítást, hogy „ez a kép Odüsszeuszt

ábrázolja", hogy amellet kellene elköteleződnünk, hogy Odüsszeusz valóban létezett. Emellett az ábrázolás és denotáció fogalmainak szétválasztása lehetőséget nyújt a leképezési viszony struktúrájának mélyebb vizsgálatára, és pontos definícióval szolgál az ábrázolhatatlan fogalmáról is.

Molnár Bálint (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

„...az értelemig és tovább!” - az átmenet problémája Hegel filozófiájában

A József Attila idézettel a német idealizmus egy jellegzetes problémájára szeretném ráirányítani a figyelmet, miszerint az értelem (der Verstand) nem végpontja a megismerésnek és nem szolgáltat megfellebbezhetetlen tudást, hanem csak egy állomása a tudat tapasztalatának, mely tovább halad az észhez- és még tovább. Tehát az értelem, jelen esetben a véges és végtelen ellentmondásainak hullámai között hanykolódó boldogtalan tudat (der unglückliche Bewusstsein) átlép az önmagát objektív realitásként felismerő tudat, vagyis az ész álláspontjára. Ez rámutat Hegel logikájának egy fontos elemére, az átmenet (der Übergang) kategóriájára. Az átmenet tiszta logikai leírásán túl, annak fent említett Fenomenológia-beli exemplifikációját is vázlatosan rekonstruálok. Az átmenet fontos összetevője a tudat (ön)megismerő utazásának, mely az érzéki észrevevéstől elindulva, az említett értelem-ész szakaszon át, végül az abszolút tudáshoz (absolutes Wissen) eljutva tetőzik, ami érzéki és indulási pont is egyben, az ily módon körre záruló rendszer strukturális és metodikai leírását majd a későbbi logikában adja Hegel. Ez azért is hasznos lehet, mert kiemeli a rendszer egyik fontos összetevőjét, hogy tudniillik bár a vizsgált fogalom a logikai birodalmához tartozik, ennek ellenére nem statikus és örök, hanem változással bír, folyamat jellegű. Az átmenet kategóriája azért kap kiemelt fontosságot, mert a különböző lépcsőfokok közötti mozgás szabályszerűségeinek feltárása alapvető fontosságú a rendszer szempontjából döntő fontosságú folyamat (der Prozess) kapcsán. A klasszikus német filozófia történetét vizsgálva kategória hídként funkcionál az egymással ellentétes fogalmak között: amíg Kantnál még az ész a látszat trónusán uralkodva kergeti a megismerő szubjektumot csalfa metafizikai illúziók megbízhatatlan és kétes terepének ingoványára, melyet (többek között) az antinómiatan példáz, tehát az ellentétes fogalmak közötti áthidalhatatlan szakadék szomorú gondolati bizonyítéka, addig Hegelnél az ész már az ellentétes pólusok összebékítésén és összekötésén fáradozik egy híd létrehozásával, hogy a megismerő szubjektum végre átkelhessen a két ellentétes kategória között elterülő filozófiai Grand Canyon ijesztő mélysége felett, ami egyebek mellett az átmenet segítségével valósul meg. Az átmenet vizsgálata hozzájárul a hegeli módszertan, a dialektika, sőt a rendszer egészének jobb megértéséhez. Az előadás tehát szándéka szerint egy kivonatot képez a kaotikus, változékony, örvénylő abszolútum mozgástörvényeinek egyikéről és ennek egy példájáról.

Takó Ferenc (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Filozófiák ablakai. Leibniz Kína-képének értelmezése a XXI. században

A XX. század közepétől kezdődően számos filozófia- és tudománytörténeti munka tárgyalta Leibniz Kína-interpretációjának különböző aspektusait – a legfontosabbakat említve elég itt Needham, Mungello, Lach tanulmányaira utalnom, a közelmúltból pedig Cook és Rosemont átfogó művére, mely Leibniz minden jelentős, Kínát érintő írásának angol fordítását bőséges jegyzetanyaggal és egy igen precíz bevezető tanulmánnyal adja közre. E kutatások két fő szempontot érvényesítenek a leibnizi Kína-kép vizsgálatában. Az első Kína és a Nyugat „nagy találkozásának” aspektusa (vö. Mungello: The Great Encounter of China and the West), a második pedig az a „monografikus” megközelítés, mely elsősorban a kínai bölcsélet Leibniz filozófiájára gyakorolt hatását helyezi előtérbe. Milyen szerepet játszott a charakteristica universalis elméletének alakulásában a kínai ideografikus írásrendszer? Mi a szerepe Leibniz matematikai munkásságában a Vált(ak)ozások könyve (Yi jing) ábráinak? Hathatott-e, és ha igen, hogyan hatott a neokonfucianus „metafizika” a monadológiára? Befolyásolta-e Leibniz álláspontját a Clarke-kal folytatott levelezésben a kínaiak „természetes teológiája”? És így tovább. E kérdések azok, melyeket előadásom első felében csak röviden ismeretetek Leibniz Novissima Sinicája (1696/99), a Bouvet-val folytatott levelezés, és a befejezetlen

Discours sur la théologie naturelle des Chinois (1716) alapján. Ezen áttekintés után rámutatok, hogy mindeme leibnizi vizsgálódásoknak „szellemi kapcsolattörténeti” és monografikus jelentőségük mellett van egy további értelmezési keretük is, jelesül az, melyben nem a kínai bölcselet európai recepciótörténetében betöltött szerepükre, vagy Leibniz munkásságára gyakorolt hatásukra, hanem közvetlenül keletkezésük okára, közegére, alapjára kérdezzük rá. Amellett fogok érvelni, hogy egy adott gondolkodó Kínára vonatkozó forrásainak hitelességétől és a kínai bölcseletből meg(vagy félre)értett elemek „adaptációjának” mértékétől függetlenül is vizsgálható, vizsgálandó, és komoly tanulságokkal szolgál annak pusztá ténye, hogy saját elméletének alátámasztására, vagy – Wolffal szólva – annak „próbaköveként” Kínát és bölcseletét használja fel. Előadásomban e jelenség tanulságait emelem ki, rámutatva korunk filozófiatörténeti és filozófiai (!) vizsgálódásaiban betöltött szerepükre, alkalmazhatóságukra, fontosságukra.

Kapelnér Zsolt Kristóf (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Jó dolog-e az analitikus filozófia?

Az analitikus filozófia a múlt századelőn a forradalmár és megváltó szerepében lépett föl a filozófiatörténet színpadára. A hozzáfűzött igen nagy remények azonban az e tradíció születése óta eltelt mintegy száz évben aligha teljesedtek be. Mi több, az analitikus filozófia napjainkban egyértelműen a válság jeleit mutatja, mely válság legalább három szinten jelentkezik: szociális krízisként, identitásválságként és módszertani megfeneklésként. Az analitikus filozófia szociális válsága abból a tényből ered, hogy az látszólag képtelen együttműködni más humaniárákkal és a tágabb értelemben vett közélettel. Vagy teljes mértékben izoláltan működik ezektől vagy ellenséges az irányukban. Az identitásválság annak az elmúlt húsz évben egyre erősödő igénynek az eredménye, mely az analitikus filozófia történeti gyökereinek feltárására és annak szabatos definíciójára irányul. Az ezen igény jegyében született tanulmányok konklúziója mind gyakrabban mutat az analitikus tradíció egységének és az analitikus filozófiának, mint egységes filozófiatörténeti jelenségnek a tagadása felé. Végül az analitikus filozófia számos diszciplínája küzd megoldhatatlannak látszó módszertani problémákkal, melyek e diszciplínák további művelésének lehetőségét teszik kétségessé. Mindez komolyan megkérdőjelezi, hogy az analitikus tradíció folytatható, folytatásra érdemes-e. Előadásomban amellett érvelek, hogy e problémák ellenére az analitikus filozófia számos olyan sajátossággal rendelkezik, melyek kitüntetik azt, mint a napjaink filozófiai problémáinak tárgyalására és megoldására leginkább alkalmas jelöltet.

TÖRTÉNELEM SZEKCIÓ

Ternovác Bálint (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

A bogumil eretnokség a középkori Észak-Balkánon

A bogumil eretnokség a X. század közepén született a Bolgár Császárságban. Tanai az antik, dualista manicheizmus eszmerendszerére épülnek: szerintük a (Sátán által teremtett) világ a jó és a rossz, Isten és Ördög örök harcának színhelye. Elvetik az egyházi dogmákat, a világi és egyházi hierarchiát. Ezen eretnek tanok – elsősorban a kereskedelmi utak mentén – futótűzként terjedtek szét az észak-balkáni régióban.

Előadásomban bemutatom a bogumilizmus születésének és elterjedésének körülményeit, részletesen kitérve az egyes régiókban tapasztalható sajátosságokra.

Konkoly Sándor (Pécsi Tudományegyetem, Szentágotthai János Szakkollégium)

Sembech középkori várának lokalizációja – avagy: a földrajztudomány eszközeivel egy történeti rejtély nyomában

A történészeket és a várkutató régészeket régóta foglalkoztatja Szembécs [Sembech] várának problematikája. A rendelkezésünkre álló források meglehetősen szegényesek, hiszen a castellum története és építésének helye kérdésében csupán a középkori oklevelek elszórt adataira támaszkodhatunk. A várhely felkutatásában régi térképeink sem nyújtottak további segítséget. Ezek alapján nem meglepő, hogy a vár sokáig a nem lokalizálható erődítmények közé tartozott.

A Zichy oklevéltár bő egy évszázada megkezdett feldolgozása során kerültek elő olyan adatok, melyek egy idáig ismeretlen középkori erősség létéről tesznek tanúbizonyságot a mai Mohácsi-sziget északi részével azonos térségben. A források elárulják, hogy ki- és mikor építette a várat, de az erősség építésének helyét homály fedi. Ezután hosszas, máig tartó tudományos vita bontakozott ki a várkutatók körében, majd született néhány próbálkozás a vár lokalizálásával kapcsolatban. A korábbi elképzelések rendre a Szekcsői-Duna bal partjára fókuszáltak, hiszen a középkori források egyértelműen Szekcsővel szemben említik a várat és tudjuk, hogy annak biztosan Szekcső (Dunaszekcső) és Bátmonostor között, valahol a Duna közelében kellett állnia. Ám ez még így is több mint 130 km²-es terület átvizsgálását tenné szükségessé, hiszen a vár maradványait továbbra sem sikerült fellelni. A korábbi koncepciók sok esetben nélkülözik, vagy nem a kellő súllyal veszik figyelembe ama lényeges körülményt, hogy a folyószabályozások előtti és a jelenkori Duna-szakasz paraméterei alapvetően különböznek, ezért Szembécs várat nem a Szekcsői-, hanem a Baracska-Duna partján célszerű kutatni.

Munkámban rövid áttekintést nyújtok a korábbi elképzelésekről, annak szakmai háttéréről, majd a kutatás főbb állomásait mutatom be, amelyet primer dokumentumok elemzésével, dűlőnév-kutatások eredményeit felhasználva, terepi munkákkal kiegészítve végeztem. Vizsgálataimat digitális adatfeldolgozás, 3D-s terepmodell és régészeti célú légifotók beszerzése is segítette.

Dudlák Tamás (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Út a háborúig – Ferenc Ferdinánd esete mint történelmi tény

Szarajevó, 1914. június 28. Ferenc Ferdinándot, az Osztrák-magyar Monarchia trónjának örökösét egy szerb nacionalista meggyilkolja. Egy hónapra rá a Monarchia hadat üzen Szerbiának. Hamarosan a fél világ hadban áll, s megindul a Nagy Háború... Ezen egy hónap során, az ún. júliusi krízis idején zajlik az a rendkívül összetett diplomáciai eseménysorozat, mely végül az első világháború kirobbanásához vezet. De vajon tényleg Ferenc Ferdinánd halála indította el ezt az eseményhullámot a maga visszafordíthatatlan útján? Vagy a júliusi krízis során lett volna lehetőség békés megoldás felé terelni az eseményeket? Van-e egyértelmű felelős, vagy mindegyik ország követett el hibát? Véletlenek és félreértések sorozatának lehetünk tanúi, vagy inkább

a mélyebben megbúvó okok már eleve elkerülhetetlenné tették a háborút? Általánosságban a kérdést úgy fogalmazhatjuk meg, hogy miként keletkeznek a casus bellik és milyen mítoszrendszer épül ki körük? az első világháború okai közt kutatva pedig a kontrafaktuális („Mi lett volna, ha...”) kérdésfelvetés alkalmazása is megkerülhetetlenné válik.

Az előadásban Ferenc Ferdinánd halálának gyanús körülményeit, az arra adott politikai reakciókat vizsgálom, s ennek során tanúi lehetünk annak a folyamatnak, ahogyan az esemény bevonult a köztudatba és a történészek számára is történelmi ténnyé vált. Mert amellet, hogy az első világháború okai között igyekszem definiálni Ferenc Ferdinánd halálának helyét, a vizsgálódás általános, történelemelméleti szinten is folytatható. Történelmi tényekre igenis szükség van, hiszen a történelem menetét leginkább változásai, fordulópontjai mentén vagyunk képesek megragadni. Mi a fontosabb tehát, maga az esemény, vagy annak jóval szélesebb következménye? Megtestesítheti-e egy esemény mindazt, ami éppen az esemény következményeképp jön létre? Tényleg erről szólna a történelem: az utólagos tényképzésről, melyet a köztudat és a történészek diskurzusa határoz meg? Fő kérdésünk tehát az, hogy vajon fordulópontnak minősül-e a sarajevói merénylet, s e tényre tényleg mindent „rá lehet építeni”, mint ahogyan azt egyes történészek tették?

Gulyás Martin (PPKE BTK)

Az 1956-os munkástanácsok elméleti megközelítésének problémái

A munkástanácsok tevékenysége és programja a forradalom speciális részterületeként kevésbé kutatott. Előadásomban saját, Csongrád városában folytatott helytörténeti kutatásaimat is felhasználva próbálok egy általam történetileg relevánsnak tekintett szempontrendszer, személelmód segítségével adalékokat nyújtani az 1956-os munkástanácsok szerepének reális értékeléséhez, reflektálva az eddigi közelítési módokra is.

A történész-szaktudomány ismeretében triviálisnak tűnik kiindulási tétele: a fennmaradt forrásokból kell megpróbálni rekonstruálni a politikai–társadalmi programot és értékvilágot, s a többi önkormányzati típusú szervhez és a széthulló állampárti struktúrához való viszonyt. Ennek segítségével kaphatjuk meg, hogy 1956 vitatott politikai képletében és heterogén eszmei palettáján hová is sorolhatóak be. Azért fontos ebből a módszertani eljárásból kiindulni, mert az eddigi narratívák abba a hibába estek, hogy többnyire ideológiai előfeltevések alátámasztására, öngigazolásul használták a munkástanácsokat és emiatt a tevékenységükbe beillesztettek olyan elemeket, melyek alapos szemantikai forráselemzéssel kimutathatóan az akkori kontextusban vagy nem voltak benne, vagy legalábbis nem úgy.

Ebből kiindulva próbálok közelíteni – a saját koncepció felvázolása mellett – a kutatásban kialakult három narratívához. Ezek alatt az előadásban bemutatott reformszocialista/neokorporativista szemléletet, a polgári és a harmadikutas/antikommunista szemléletet fogom érteni.

EÖTVÖS COLLEGIUM SZEKCIÓ

A COLLEGIUM TÖRTÉNETE ALSZEKCIÓ

Radnai Gyula (Eötvös-érmes fizikus)

1895 és 1950 között felvett Eötvös kollégisták, akikből kutatók és tudós fizikatanárok lettek

A fizikus Eötvös Loránd álma vált valóra 1895-ben, a Collegium megalapításakor, amelynek ő lett az első kurátora. Az se véletlen, hogy a Collegium vezetését volt egyetemi tanítványára és kollégájára, a fizikus Bartoniek Gézára bízta. Tizenhat évvel később, a Ménesi úti épület avatásakor többek között így fogalmazta meg, hogy miben segíti a Collegium az itt lakó „derék ifjakat”: „Ellátja őket a tanulás segédeszközeivel, gondoskodik tanulmányaik helyes irányításáról s ismereteik hiányának pótlásáról, buzdító tanáccsal bátorítja a csüggedőket, amíg tétovázó ifjakból derék férfiakat nevel, kik bátran és önállóan fognak megküzdeni az élet nehéz feladataival, mert megtanulhattak itt komolyan dolgozni és vidáman, művelt ember módjára mulatni is.”

Érdemes hát megismerkednünk néhány olyan volt kollégista pályafutásával, akikből fizikus vagy csillagász kutatók, vagy éppen tudós fizikatanárok lettek. Egy rövid előadás keretében csupán felvillanthatunk néhány momentumot jellegzetesen huszadik századi, embert próbáló sorsukból, életükből, de talán felkelthetjük az igényt néhány mai Eötvös kollégistában, hogy mélyebben kutassanak utánuk. Vannak, akiknek munkássága ma már elég jól dokumentált része a tudomány történetének (Zemplén Győző, Novobáztzy Károly, Bay Zoltán, Szalay Sándor, Tarján Imre), de vannak olyanok is, akikről sokkal kevesebbet tudunk – és persze ők vannak többen. Azok a tudós tanárok például, akik elkötelezték magukat a középiskolai fizikaoktatás fejlesztése mellett (Vermes Miklós, Levius Ernő, Bayer István, Párkányi László), vagy éppen a tudományos ismeretterjesztés országosan ismert alakjai voltak, mint Sas Elemér, lassan-lassan elfelejtődnek. Ma még meg lehet találni könyveiket az antikváriumokban, fel lehet keresni azokat a személyeket, akik nemcsak emlékeket, de izgalmas dokumentumokat is őriznek róluk.

24 volt Eötvös kollégistát említünk meg az előadáson – közöttük sajnos már csak egyetlen olyan akad, aki ma is él és dolgozik, ő Keszthelyi Lajos akadémikus. Szívesen jár vissza az egykori alma materbe – talán most is itt lesz.

TUDÓSTANÁRKÉPZÉS AZ EÖTVÖS COLLEGIUMBAN ALSZEKCIÓ

Garai Imre (ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola ösztöndíjas hallgatója)

Az Eötvös József Collegium, mint a tanári elítképzés mőhelye. A kutatás céljainak és az intézmény képzési rendszerének bemutatása.

A Báró Eötvös József Collegium fontos szerepet játszott a magyar középiskolai tanári professzió intézményesülésében. Az internátus a 19. század végi magyar felsőoktatás problémáira adott újszerű válaszként jött létre, 55 éves működése során mindvégig saját szakterületükön kiemelkedő képzettséggel rendelkező tudós tanárokat bocsátott ki falai közül.

Az intézmény történetének bizonyos kérdései tekintetében igen nagy bizonytalanság uralkodik mind a Collegium közvéleményében, mind a történeti feldolgozásokban. Ez annak köszönhető, hogy Kosáry Domokos kivételével senki sem kísérelte meg a Collegium történetét összefoglalni. Hazai neveléstörténet-írásunk e hiátusának pótlására vállalkozom disszertációm keretei között széles levéltári kutatásokra alapozva. Előadásom első felében dolgozatom forrásbázisát, céljait és módszereit szeretném bemutatni abban a reményben, hogy felkeltem az érdeklődést e vállalkozás iránt.

¹Kosáry Domokos (1989): az Eötvös Collegium történetéből. Az első évtizedek 1895–1927. In: Nagy József Zsigmond – Szijártó István (szerk.): *Tanulmányok az Eötvös Kollégium történetéből*. Eötvös József Kollégium, Budapest. 9–40. (Eötvös Füzetek 10.)

A kutatás alapvető jellemzőinek ismertetését követően pedig a Collegium képzési rendszerének változásait mutatom be. Általános kérdésként merül fel az intézmény egykori növendékeinek visszaemlékezéseiben, illetve a történeti igényű feldolgozásokban is, hogy a Collegium alapvető célkitűzését magában foglaló „tudós tanár” eszményének melyik fele volt a hangsúlyosabb: a tudományos képzettség biztosítása, vagy a jól képzett középiskolai tanárok nevelése. Amíg az intézmény történetének korai időszakában a hangsúly inkább a jól képzett középiskolai tanárság létrehozásán volt, addig az 1920-as évek második felére ez megváltozott: a Collegium irányítását átvevő korábbi növendékek nyíltan a tudományos utánpótlás biztosítására törekedtek. A második világháborút követően, 1948-ban pedig az internátusban működő kommunista frakció marxista tudósképzővé akarta a Collegiumot átalakítani, sikertelenül.

A képzési célok vizsgálatán keresztül az intézmény történetének számos kérdése kerülhet új megvilágításba. Ezek feltárása segíthet abban, hogy a 2011-es *Nemzeti felsőoktatásról* szóló törvény alkotta kereteken belül, a tanárképzés átalakulásával a Collegium is újrapozícionálja magát, illetve főiskolai jellegének ismételt elismerésére törekedjen.

MODERN NYELVEK IRODALMA SZEKCIÓ

Varga Zoltán (ELTE BTK Eötvös József Collegium)

„In memoriam / Valeria Koch, / die es hätte geben können.” Egy kétnyelvű költőné életművének feldolgozása halálának 15. évfordulója alkalmából

Koch Valéria/Valeria Koch (1949–1998) magyarországi német származású, a belletrisztika valamennyi területén remekelő író és költő, a második világháború utáni magyarországi német irodalom talán legkiemelkedőbb alakja. Neveléséből fakadóan bátran vállalta a nemzetiségi identitást a hazai németiség történelmileg megrázó időszakában, hivatása volt a szakirodalomban „svábsorsként” emlegetett eseménysorozat feldolgozásában, a kitelepítést megélt közösség újra önmagára találásában. Érdeklődési köre számos területre kiterjedt: pályáját német-magyar szakos középiskolai tanárként kezdte, majd újságírással foglalkozott. Már gimnazistaként értékes műfordításokat alkotott, verseket írt, esszéi jelentek meg. Filozófiai doktori címet szerzett, emellett tolmács- és fordítókurzusokat tartott az ELTE-n. Számos német (korábban NDK- és NSZK-beli), osztrák, svájci antológia szerkesztője, írói tevékenységét német könyvvásárokon díjazták, a német irodalmi folyóiratok mint a „magyarországi német irodalom sztárját” emlegették. Különös vonzalommal fordult a klasszikus zenéhez, tehetségesen rajzolt, festett, fotózott.

Nyelvészeti érdekesség Koch esetében a diglosszia jelenléte (német „Hochsprache” és a frank dialektus biztos ismerete) és a tudatos bilingvizmus, hiszen mindkét anyanyelvéhez önvallása szerint bizalommal, mint anyákhoz fordult. Különvált kétnyelvűsége a nyelvek téma-kötetlen alkalmazásában jelenik meg, ám önmagát sosem fordította: vagy magyarul, vagy németül publikált.

Előadásom címének azonban egyik önreflektáló kétsoros versét választottam, amelynek megfelelően megpróbálom felfejteni a költőné valódi énjét, életművének jelentőségét. Kutatásomban segítségemre lesznek különböző antológiákban megjelent versei, közeli ismerői, barátai és a még feldolgozásra váró hagyatéka. Életrajzának rövid áttekintő ismertetése után olyan kérdésekre keresem a választ, mint hogy ki is volt ő, kit illetve kiket és milyen módon mutatnak be versei, hogyan működött és hatott életének különböző szfériáiban, van-e és milyen a hatása a ma élő magyarországi német (Ungardeutsch) írókra, a következő generációkra, a nemzetiségre; megpróbálom felderíteni és rekonstruálni befejezetlenül maradt műveinek üzenetét. A címként felhasznált versét a többszörösen feltételes módból (hätte, können) előadásom által szeretném kijelentő módba helyezni és tartalommal megtölteni, mintegy megemlékezéséppen a költőné halálának tizenötödik évfordulója alkalmából.

Bagyina Eszter (ELTE BTK Eötvös József Collegium)

A „macska-történetek” mint a hódítás allegóriája Angela Carter A kinkamra és más történetek c. kötetében

Az előadás feminista szempontból vizsgálja Angela Carter, a kinkamra és más történetek c. novelláskötetének első négy történetét, melyeket a hódítás allegóriájaként értelmez. A novellák egyik összekötő eleme, hogy mindegyikben macskák – illetve a kinkamra c. történet esetében macskaszerű élőlények – jelennek meg. Különös fontossággal bír az első történet, a kinkamra (The Bloody Chamber), melyet az esszé a hódítás első lépéseként mutat be: Angela Carter ezen történetét úgy lehet értelmezni, mint a tündérmese műfaj újateremtését, újjászületését: az édesanyát mint új – illetve mára feledésbe merült – karaktert építi be az egyébként konzervatív műfajba. Fontos az is, hogy a karakterek a tradicionális társadalmi nemek szabályait feszegetik, értelmezik újra; különösen az anya, aki már-már anakronisztikusnak tűnik a kora huszadik században játszódó történetben.

A maradék három történet egy-egy a korábbi századokból ránk maradt társadalmi sztereotípiát elevenít meg és definiál újra, ezáltal elősegítve a tündérmese műfajának feminista átalakítását. A második és harmadik történet, Oroszlán úr udvarlása (The Courtship of Mr. Lyon) és a Tigris menyasszonya (The Tiger's Bride) a nők a családban és a társadalomban betöltött szerepét kérdőjelezi meg. Oroszlán úr udvarlása első pillantásra a „Viktóriánus Angyal” (The Angel in the House) legendás alakját

eleveníti meg, azonban a karakter egy jelentős ponton eltér a 19. századi sztereotípiától: a tulajdonságok melyek alapján definiálják nem jellemének gyengeségéből erednek, hanem éppen ellenkezőleg. A Tigris menyasszonya egy valós jelenség problémájára fókuszál: a nőket korábban gyakran birtokolható tárgyként kezelték, ám a történetbeli karakternek még ebben a situációban is van valamennyi döntéshozatali joga. Végezetül a negyedik történet, Csizmás Kandúr (Puss-in-boots), nem egy konkrét sztereotípiát jelenít meg, hanem a 19. század hozzáállását a szexualitáshoz, mely a szexualitással kapcsolatos kettős mérce néven híresült el. A férfi karakter megjelenítése hű a sztereotípiához, mely szerint a férfiak szexuális étvágya sokkal nagyobb mint a nőké, s nem lehet elnyomni, miközben a nőktől passzivitást és szűziességet vártak. A női karakter viszont nem azonosul ezzel, ehelyett ő is pontosan olyan szexuális étvágyat mutat, mint a férfi hős, mellyel a hatvanas-hetvenes évek szexuális forradalmának eszméit jeleníti meg.

Előadásomban tehát a történeteket egy egységként kezelem, és amellet érvelek, hogy a négy novellát a tündérmese műfaj nőközpontú modernizálásaként is lehet értelmezni.

Varga Zita (ELTE BTK Eötvös József Collegium)

Az álmok értelmezése Cormac McCarthy az út című regényében

Az álmok kiemelt szereppel rendelkeznek McCarthy regényében. A regény cselekménye egy lecsupaszított tájon játszódik. Bár semmiféle magyarázatot nem ad arról, hogy hogyan került feltehetőleg az egész világ ilyen állapotba, az író mégis kész tények elé állítja az olvasót (a táj teljesen lepusztult és az emberek leginkább egymásból vagy régi konzervkészletekből táplálkoznak). A műltra utaló összes információt az apa álmaiból és hallucinációiból következtetheti ki az olvasó (a fiú szintén álmodik, de tartalmukról nincs részletes leírás) – a múlt elfeledettnek és távolinak tűnik mindenki számára, az apát kivéve.

Jung és mások kutatása szerint az álmok a személy pszichéjének tüneteiként vagy szimbólumaiként is értelmezhetők. Mivel a szereplőleírások a regényben ritkaságszámba mennek (még a szereplők nevét sem tudjuk meg), az álmok akár a karakterek jellemezését is segíthetik. Az előadás néhány szimbólum elemzésén keresztül próbál fényt deríteni arra, hogy az álmok szolgálhatnak-e mélyebb személyleírásként is az olvasó számára.

Emellett az álmok a regényben epizódyszerűen jelennek meg – az olvasót kizökkentik a történet fő vonalából, ugyanakkor a múltba nyúlnak vissza az apa emlékképein és hallucinációin keresztül. Ezek az epizódok akár a jelenben végbemenő folyamatokra is reflektálhatnak (például: a fiú elidegenedése az apától), ezzel egyben jövőbeli történésekre is utalva.

Az elemzés célja az álmok szerepének feltérképezése a regényen belül, illetve ezeknek az álmoknak az értelmezése. Először is a szöveg elemzésén keresztül definiálom az álmok kontextusát és szerepeit, majd a pszichoanalízis elméleteit felhasználva próbálok keretet adni a szimbolikus és pszichológiai értelmezésnek. Végül, irodalmi elméletek segítenek további kontextust adni az elemzésnek.

Szatmári Zsófia (ELTE BTK Eötvös József Collegium)

A két Beckett-változat és a Kolozsvári-összesítés

Az ír Samuel Beckett kétnyelvűsége irodalmi műveiben egyértelműen tükröződik. Majdnem minden munkáját angolul és franciául is megírta.

Előadásomban a magyarul Ó, azok a szép napok címmel megjelent darabot vizsgálom. Ezt a drámát először angolul írta meg (Happy Days, 1961), majd pár évvel később franciául is (Oh les beaux jours, 1964). A második változat első látásra egyszerű fordításnak tűnik. Ám tüzetesebben megvizsgálva, főleg a benne elhelyezett intertextuális utalásokat, arra következtethet az olvasó, hogy mindig az adott nyelv kultúrájához igazodik a szöveg. Így váltja fel Shakespeare-t Ronsard és Racine vagy Charles Wolfe-t Victor Hugo. Vajon mit észlel ebből a magyar fordító?

Bizonyos dolgokat, de közel sem mindent. Kolozsvári Grandpierre Emil szemmel láthatólag mindkét verziót felhasználta a magyarra való átültetésekor, végül egy darabot hozva létre.

A következőkben a már említett intertextuális részek mentén elemzem a fordítását az adott vendégsszövegek korábbi magyar változatát is hozzávéve.

És végül megkísérlem összefoglalni a Beckettéhez hasonlóan összetett művek fordítási kérdéseit, nehézségeit, amelyek a színrevitelkor is felbukkanhatnak.

Szlamka Zsófia (ELTE BTK Eötvös József Collegium)

Átváltozások

Vercors, Kafka, Garnett. Közös bennük, hogy emberből állatott, állatból embert varázsolnak testileg, lelkileg. S közben eltöpreng az olvasó: mi az ember, állapot, vagy választás? Test vagy lélek? Döntés vagy cselekvés? Meg lehet-e szökni az emberi lét elől, s van-e jogunk hozzá? Milyen kötelességekkel jár embernek lenni?

Vercors Sylva című kisregénye érdekes lehet etológusnak, pszichológusnak és irodalmárnak egyaránt. A Sylva reflektál Kafka az átváltozására és David Garnett Rókafeleség című regényére, elemzésemben vizsgálom a három mű viszonyát.

Vercors a Sylvában különös fejlődéstörténetet mutat be. A nőtényi rókából emberré változott fiatal lány, Sylva története ugyan nem egyedülálló az irodalom metamorfózisai között, ugyanakkor sokat elárul a II. Világháború korszakának emberképéről. A mű a személyiségfejlődés kiváló esettanulmányát mutatja be, emellett filozófiai reflektálás is. Csodára és így az olvasó hitére épül, a nevelés fordulatain gördül előre, s emberi választások teszik egységessé. Megjelenik a testét és lelkét ösztöneiért elhagyó, a világról és az emberekről lemondó nő, Dorothy, s az anyává érő nő, Sylva ellentéte a szerelem és a család kérdésében, valamint a szerepek kérdésében. Ki lehet nő? Ki lehet anya? Ki lehet gyermek? S végül Albert Richwick alakjában egyszerre találjuk meg Oidipusz és Pygmalion alakját, ami különös találkozása az ókori mitológiának, hiszen a szerelmet és az ösztönt két oldalról közelíti meg.

Elemzésemben Oidipuszt és Pygmaliont hívom elő, hogy megkeressem, mi lehet az az általános emberi személyiségvonás, mely kultúrákon és évezredekben átívelve tér vissza újra és újra. Mely fordulatok a közösek a három történetben? Mik a közös elemek? Melyek azok a külső tényezők, melyeket sem az ókori hősök, sem Albert Richwick nem tudott feloldani? S vajon mi a helyes út? a menekülés, vagy a szembenézés? a Sylva záró fordulata mennyiben válasz erre kérdésre? „Bizonyos, hogy nem kielégítő kérdőjellel végezni be a történetet. De nem így végződik-e minden élet, hírneves és köznapi egyaránt?” Hogy értelmezzük Vercors saját kérdését, kérdőjel van a Sylva végén?

Fejes János (PPKE BTK)

Modern skáldok – a „Ragnarök” recepciója az Amon Amarth szövegeiben

A metal zene szövegvilága – bár a köztudat szerint főként destruktív és polgárpukkasztó témákat feszeget – a mítoszok recepciójának leggyorsabban és legdinamikusabban fejlődő ágazata. Előadásomban erre a viszonylag kevésbé kutatott jelenségre szeretnék reflektálni két részben. A felfezető szakaszban röviden bemutatom a mítoszok és a metal zene találkozásának legfontosabb pontjait, kiemelve a skandináv mitológia jelentőségét e zenei stílus életében, a kezdetektől (1970-es évek) napjainkig. Látható lesz, hogy a vallási és mitológikus témák a kezdetektől fogva szoros részét képezik ennek a zenei stílusnak, amelynek kifejezetten mitológiai irányultsága az elmúlt évtizedekben került leginkább előtérbe.

A második szakaszban pedig mintegy illusztrálva az előbbieket szeretnék bemutatni három dalszöveget a svéd Amon Amarth zenekar munkásságából. Ezek sorrendben: *Death in Fire* (2002), *Twilight of the Thunder God* (2008) és *Destroyer of the Universe* (2011). A szövegek előtt röviden a zenekart magát is szeretném bemutatni, mind a tagságot, mind azt a miliőt, amelyben megalakultak és újukra indultak a prekeresztény skandináv világ hagyományainak megőrzése felé.

Ezután következik a dalok elemzése. A szövegek mindegyike a „Ragnarök” avagy „Az istenek alkonya” néven ismert óskandináv történet eseményei körül forognak, egy-egy epizódot kiemelve belőlük. Az első tételben a kozmikus ütközet általános leírásával találkozunk, a másodikban Thor isten szerepe, míg a harmadikban Surtr, a tűzóriás jelentősége emeltetik

ki, különböző oldalairól bemutatva és illusztrálva e mitikus harcot. Szeretném a kiemelt szövegeket, mint önálló irodalmi alkotásokat elemezni, röviden összevetni az eredeti mítosszal is.

A zárásban összegzem a felgyűjtött információkat: egyrészt kiemelendő a feldolgozások minősége, másrészt helyük a már említett paradigmában. Mindemellett nem szabad elfelejteni a paradigma jelenét és jövőjét is összevetni, amelynek alakításában fontos szerepet játszik a Skandináv-félsziget és lakóinak szenvedélye nemzeti múltjuk iránt.

Varjú Kata (ELTE BTK Eötvös József Collegium)

Az utalás és tagadás játéka a műben. Roberto Bolaño Távoli csillag című kisregényének narratológiai elemzése a detektívregény és az ekphraszisz fényében

Roberto Bolaño Távoli csillag című kisregénye kiemelt helyet foglal el a szerzői életműben, egyfajta kereszteződés a narratív monstorum és a rövidebb, direktebb szövegek között. Az elbeszélés szétfeszíti a kisregény adta határokat meg-meginduló narratív lendületével, mely ismételt megakadásba torkollik különböző írói fogásoknak köszönhetően. Ezeken az eljárásokon túl azonban érdemes megvizsgálni kiemelt elemként az ekphraszisz funkcióját (Monegal, 2000) és a detektív séma lehetséges szerepét (Benyovszky, 2003). Míg az ekphraszisz egyértelműen a külső referenciák felmutatásában, majd elbizonytalanításában játszik szerepet (Luz Pimentel, 2002), addig a lehetséges detektív séma fontos szerepet kap a Nagy Narratíva létrehozásának kritikájában (Bényei, 2000). Ugyanakkor a detektív séma visszahat az elbeszélő pozíciójára, már kiindulópontjában elvárásokat fogalmaz meg e felé (Nagy Detektív alakja). Ennek a két elvárási horizontnak (Nagy Narratíva és Nagy Detektív) a regényszövegre vetülését szeretném bemutatni: Milyen eltolódások jelennek meg a szövegben éppen az elvárások folytonos felvetésének köszönhetően? Mindez szorosan kötődik olyan extratextuális témákhoz, mint a történelmi traumák (Bán, 2007) és azok feldolgozása. Mindez, végső soron, a fikció lehetséges szerepéhez utal vissza minket (Kertész, 2003). Valamint a téma tovább bővíthető az író és elbeszélő kapcsolata felé is, hiszen a mű felveti az önéletírás és a különböző paktumok vizsgálatának lehetőségét is (Lejeune, 1975).

Bálint Zsuzsa (ELTE BTK Eötvös József Collegium)

A mese mint emlékezetforrás és identitásteremtő aktus. (Lydia Cabrera és a mesterséges emlékezet)

„Vajon az emlékezet csupán a gondolkodásban elgondolt megtartója, vagy az emlékezetben nyugszik maga a gondolkodás?” (Jacques Derrida).

Ha a vizsgálódásunk szempontjából fontos mesehagyomány, mint emlékezetforrás kapcsán igyekszünk aktualizálni a kérdést, akkor azt kell fontolóra vennünk, hogy: vajon a mese, (amely elsősorban is úgy fogható föl, úgy értelmezhető a számunkra), mint a közösség emlékezete, egyben a közösség évszázados élettapasztalatából leszűrt bölcséletének a megtartója, melyet a folyamatos (egészen az írásban rögzítésig szakadatlan, töretlen) újra-és újjámondás során felmutatnak a közösségnek, hogy az életet elviselhetővé és értelmezhetővé tegyék a számára? Vagy ez a mesehagyomány, mint az adott rurális (falusi) közösség gondolkodásmódjának összessége: világképe, és erkölcsi normarendjének a kánonja, olyasfajta forrás, mely évszázadokon keresztül kezdetként/eredetként, kiindulási pontként (ahogy a mesekutatók mondják „szűzsékként”) szolgál a múlt hagyatékához visszanyúló mondó számára, hogy a mondás során egyfelől az identitást erősítse, másfelől a jövőre nézvést ígéretet tegyen? a mese, épp azáltal, hogy folyamatosan ismétlődik, lényege az ismételhetőségben áll, szoros vagy mondhatni lényegi kapcsolatot tart fent a jövővel, annak az ígéretével, hogy a Walter Benjamin-i „hármadik hasznát”: a tapasztalatot nyugtató bölcséletet, az erkölcsi normarendet és a túlélési stratégiát továbbadja a jövő nemzedékeinek, és ezáltal megerősíti a közösség irányába való elköteleződését (identitását) is.

Jelen előadásomban, ezeket a kérdéseket járom végig, illetve azt vizsgálom meg, hogy az emlékezet forrása és az újjámondott (újjáírt, átírt, a *ricœur*-i konfigurációs aktuson átesett) meseszöveg hogyan manifesztálódik egy konkrét közösség életében. Lydia Cabrera, XX. századi kubai írónő mindkét elvárásnak eleget tesz: egyrésztől azáltal, hogy etnográfusként az afrikubai

yoruba közösség feledésre ítélt orális tradícióját összegyűjti és lejegyzí: archiválja, megteremti azt az emlékezetforrást melyet a közösség továbbra is arra használ fel, hogy értelmezze a létet. Másrésztől a rögzítés, és az újjámondás során megerősíti a yoruba közösség identitását, újradefiniálja a kubai fogalmát, immár integrálva az évszázadok óta ott élő fekete afrikai népet is. Továbbá nemcsak az új életkörülmények között élő etnikum identitását biztosítja, hanem létrehozza saját-egyéni identitását is, és definiálja ön-magát, mint etnográfust, kultúrák közti közvetítőt és az újjámondás során létrehozott saját narratív történetei által, mint antropológus-író.

Szakál Katalin (PTE)

„Pinokkió mi vagyunk” Carlo Collodi regényétől a XXI. századi képregényig

Előadásomban az eredeti, Carlo Collodi által írt Pinocchio kalandjai című műből kiindulva mutatom be Pietro Spirito és Nadia Zorzin szerzőpáros Faszívű Pinokkió című képregényének jellemzőit, illetve az eredeti regényhez való viszonyát. Kitérek a Collodi-művet övező tévhitekre, majd röviden bemutatom, hogy ez a mű még mai napig is milyen erős hatással van (főként az olasz) társadalomra, például a politikában, médiában, zeneszámokban. Ugyanilyen hatásként/leképeződésként lehet felfogni a Faszívű Pinokkió című képregényt, hiszen a mű története az eredeti szöveg cselekményére épül. A felnőtt Pinokkió életét és egyben bukását mutatja be a Collodi-mű történéseit, figuráit felhasználva a 21. században újrajátszva. Átalakítva idézi meg a regény motívumait: például a Játékok Országát, a Kékhajú Tündért, a Macska-Róka párost, és azokat a helyzeteket, amelyeket egyedül nem tud megoldani (utalás történik a Tűznyelőmesterre, aki itt a képregény főhőseinek főnöke, vagy feltűnik Kanóc, aki itt is bevezeti a „Játékok” Országába). Azzal, hogy a szerzőpáros a mai világunkba helyezi a történetet, erős társadalomkritikává alakítja a képregényt. A műben számos konkrét társadalmi probléma tematizálódik; mindez sokszor sztereotipikussá és didaktikussá válik, ami némiképp az eredeti regény didaxisára játszik rá.

Előadásomban ezután részletesebben rátérek a képregény sajátosságaira – főként a nézőpontváltások funkcióját és működésmódját vizsgálom meg. Spirito és Zorzin képregénye több nézőponttal, több elbeszélővel operál, gyakran egybemossa azokat, e művet pedig több szinten is érzékelhető – a két Pinokkió-történet párhuzamosan fut. Mindez a panelek szintjén is megfigyelhető, több múltra való utalást találunk egy-egy képen belül, ez pedig a szöveg szintjén is megmutatkozik. Előadásomban tehát a Collodi-mű és a Faszívű Pinokkió című képregény kulturális kritikai és narratológiai elemzésével azt is bemutatom, hogy Pinokkió története milyen mélyen benne él a társadalmunkban, illetve mennyire megkérdőjelezhető az eredeti műnek csupán a gyermekirodalom felőli értelmezése.

INFORMATIKA SEKCIÓ

Gévy Gábor (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

Absztrakt stratégiai játékok mesterséges intelligenciája

A mesterséges intelligenciának már a kezdetektől fogva fontos kutatási területe a sakk és egyéb hasonló játékokat játszó programok készítése. Ezek a legtöbb táblás játékban már erősebbek a legjobb emberi játékosoknál. A mai számítógépek másodpercenként milliós nagyságrendű játékállást képesek végignézni. Azt hihetnénk, hogy ez már elég is a sikerhez, de valójában szükség van annak alapos meggondolására is, hogy az állásoknak milyen jellemzőit vizsgáljuk, illetve hogyan tudunk a fontosabb lépéssorozatok elemzésére koncentrálni. Az előadásomban az ezekre a problémákra kifejlesztett algoritmusokat tekintem át. Pl. Az amőba játékot 13x13-as táblán játszva a lépéslehetőségek száma százas nagyságrendű, így az összes variáció vizsgálata esetén a kombinatorikus robbanás miatt csak kb. három lépésre lehetne előregondolkodni, ami egy kezdő emberi játékos erősségének felel meg. Korlátozhatjuk a programot az olyan mezőkre, amelyekkel szomszédos mezőben már történt lépés, azonban ezzel teljesen vakká tennénk a programot minden távolabbi lépést használó támadásra, ami egy kellemetlen gyenge pont lenne. Tehát mindenképpen szükség van valamilyen heurisztikára, amellyel ki tudunk választani néhány várhatóan érdekes távoli lépést.

Az amőbában az emberi játékosok is könnyedén képesek bizonyos ágakon akár 10–15 lépésre is előre gondolkodni, pl. kényszerítő lépéssorozatoknál, azaz amikor könnyen láthatóan mindig csak egy-két olyan válaszlépés van, amely nem vesz azonnal. Ezekre az ágakra a programnak is külön oda kell figyelnie.

Az állások vizsgált jellemzőinek kiválasztásánál figyelembe vehetünk olyan tényezőket, mint pl. anyagi előny, lépéslehetőségek száma, fontos mezők birtoklása. Azonban némelyik játéknál (pl. reverzi) arra is kifejlesztettek hatékony módszereket, hogy a program képes legyen nagyon sok konkrét mintázatot fölismerni, amelyekhez sok játszma végignézésével, statisztikai módszerekkel rendelnek értékeléseket.

Némelyik népszerű játékot (pl. malom, dáma) már „megoldották”, ami azt jelenti, hogy tudják a kezdőállás játékelméleti értékét, vagyis hogy tökéletes játékosok esetén mi lesz a játszma kimenetele. Előadásomban röviden kitérek az ehhez általában használt Retrograde analysisnek nevezett algoritmusra is.

Fehér Péter (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

Adatpárhuzamosság tisztán funkcionális nyelvekben

Mivel a processzormagok órajele már nem növekszik tovább, egyre nagyobb figyelmet kell fordítani a programok párhuzamosítására a gyors működés érdekében. Gyakran találkozunk olyan feladatokkal, amelyben egy nagy méretű adathalmazon kell ugyanazokat a számításokat végrehajtani és a számítások eredménye nem függ a többi adaton végzett számításoktól. A jól megszokott folyamat-szintű párhuzamosság (Task Parallelism) eszközeivel viszonylag nehéz ilyen típusú műveleteket párhuzamosan végrehajtani. Ugyanakkor az adatpárhuzamosság (Data Parallelism) esetén a tisztán funkcionális nyelvek lehetővé teszik, hogy a párhuzamosítás implicit módon történjen. Előadásomban az adatpárhuzamosság eszközeinek a használatát valamint implementációs részleteit szeretném ismertetni a Haskell programozási nyelv segítségével. Az egyszintű adatpárhuzamosság (Flat Data Parallelism) mellett a széles körben felhasználható többszintű vagy beágyazott adatpárhuzamosság (Nested Data Parallelism) is bemutatásra fog kerülni.

Horváth Gábor (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

Automaták generálása a metaprogramozás eszközeivel

A gyakorlatban előfordulnak olyan problémák, amikre a megoldást nem érdemes közvetlenül leprogramozni. Ennek több oka is lehet, például egy API instabilitása miatt gyakran kellene változtatni egy kódrészletet, vagy a kód terjedelme túl nagy lenne, ennek ellenére egy megfelelő szabályrendszer segítségével akár programmal is előállíthatóak lennének ezek a kódok. Ilyen

esetekben szokás a generatív programozás eszközeihez nyúlni. A C++ nyelv támogatja a generikus programozás paradigmáját a template-ek segítségével. Az előadáson egy olyan metaprogramról lesz szó, ami egy funkcionális API típusinformációi alapján generál egy olyan automatát, ami az API által definiált beágyazott nyelvet fogadja el. A metaprogram fő felhasználási módja típushelyes dinamikus nyelvek generálása statikus API-kból.

Kovács Györgyi (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Habdagállyal boldogságra visz, vagy zátonyok közt zárva teng? – a fordítóprogramok

Előadásomban a fordítóprogramokat vizsgálom. Először áttekintem a történetüket és fejlődésüket, a három fő fordítási stratégiájukat, majd egy példán keresztül kísérletet teszek annak megállapítására, milyen elveket alkalmazott a program. *Agatha Christie Taken at the flood (Zátonyok közt)* című regényéből fordítok a programmal mondatokat angolról magyarra, majd vissza, és mellé teszem az irodalmi fordítást is. Megpróbálok szabályszerűségeket megállapítani, mely nyelvi egységek fordítására képes a program, és mi okoz neki esetlegesen nehézséget, illetve hogy a két magyar és a két angol megfelelő között mekkora a szintaktikai és szemantikai hasonlóság. A fordítóprogramnak nem célja az irodalmi fordítás, hanem pusztán az adott nyelvi elemek tükrözése a másik nyelven, és a példák alapján megállapítom, ennek mennyire felel meg.

Ölvedi Tibor (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

Amikor a szoftver gondoskodik társairól

Az informatika világa tele van „bogarakkal”. Ezek nagyon zavaróak tudnak lenni, ezért igyekezzünk eltüntetni ezeket a saját programjainkból. De mi van, ha valamilyen oknál fogva nem tudjuk javítani ezeket, mert nem a miénk a program, vagy mert a megvásárolt szoftver gyártója se igazán tudja első ránézésre, hogy hol lehetne ezt javítani.

Mióta létezik a világháló, azóta a programok számottevő része kliens-szerver alapú, és ezek a szerveroldali szoftverek se tökéletesek, de elvárjuk hogy, konstans rendelkezésre álljanak. Ezt persze nehéz megvalósítani olyan szoftverekkel, amik nem teljesen megbízhatóak. Ezt orvosolhatjuk úgy, ha van üzemeltető személyzetünk, akinek annyi a munkája, hogy konstans ellenőrzi az alkalmazás működését, és igény szerint megpróbálja orvosolni a hibákat, esetleg szól valakinek, aki ezt meg tudja tenni helyette.

De persze az informatika világában ez az üzemeltető személyzet is lehet digitális. Előadásom során eme „digitális üzemeltető személyzet” működésébe, munkájába nyerhetünk bepillantást.

Kovács Dávid (Dunaújvárosi Főiskola)

Forenzikus eseménynaplók vizualizációja

A kutatásom célja, hogy olyan vizualizációs programot sikerüljön specifikálnunk, mely a jelenleg forgalomba lévő programokkal szembe eltér és olyan vizualizációt hoz létre, amely könnyebbé teszi egy rendszer adminisztrátor vagy egy igazságügyi szakértő munkáját. A jelenleg forgalomban lévő programoknak a legtöbb hibája az, hogy meg határozott formátumot képes befogadni és a vizualizációnak is csak meghatározott formáját képes kiadni, tehát a lehetőségek tárháza elég kevés. Ezen szeretnék a későbbiekben változtatni. Célkitűzésem, hogy a jelenlegi vizualizációs megoldásokat össze szeretném hasonlítani és ezek alapján összeállítani olyan vizualizációs programot (annak specifikációját), amely a lehető leg sokoldalúbban képes a különböző forrású fájlokból származó dátum, idő adat képes kielemezni.

A bemeneti fájlokba számunkra a legfontosabb adat a dátum, idő. Az idősíkban történik mindig a vizualizáció. Szükséges felismernünk, hogy a feldolgozandó fájlban a dátum, idő milyen formátumban van (UTC, GMT) vagy az hogy milyen térségben vagyunk (angol dátumozás vagy magyar). Fontos, hogy egységes alapra történő transzformáció megtörténjen.

Másik fontos tényező a dátum, idővel kapcsolatban, hogy a megtalált dátum, idő, forrás milyen cselekményekhez kötődnek pl.: módosításhoz, szerkesztéshez, létrehozáshoz, törléshez. Ez egy fontos szűrési feltételt is jelenthet a későbbiekben, hogy mit veszünk alapul. Mégsem olyan egyszerű ez az összetétel, ugyanis a fájlon belül is lehetnek a program által létrehozott dátumok. A másik lehetőség a rendszer által létrehozott dátum, idő a meta adatokban. A fájlok esetében az alábbi sorrendet mondhatjuk helyesnek: létrehozás <= módosítás <= utolsó megnyitás. Még egy hiba lehet az időben a rossz rendszer beállítás.

Az előbbiekben látjuk, hogy már is sok problémát vethetünk fel a témában. Ezért fontos, hogy a program képes legyen az összes dátum, idővel kapcsolatos anomáliát felismerni és lekezelni, majd ezeket a lehető legjobb módon megjeleníteni, akár kisebb, nagyobb felhasználói segítséggel pl.: szükséges szűrési feltételek beállításával. Később képessé kell tenni a programot, hogy többféle exportációs és importációs lehetőséget is biztosítson. A programnak a feldolgozás után képesnek kell lennie egy egységes adatbázisba való tárolásra is. Végén a vizualizációs lehetőségeknél lehetőséget kell biztosítani többféle megjelenésre is pl.: idővonal, diagram, stb..

Nádor István András (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

Neurális hálók, mint dinamikai rendszerek

A neurális hálók vizsgálata igen hosszú múltra tekint vissza. Alan Turing, akinek nevéhez fűződik a közismert Turing teszt is, már 1948-ban kiadott beszámolójában (Intelligent Machinery) szorgalmazta intelligens viselkedésre képes számítógépek kutatását, és bemutatott egy neurális hálót, amihez betanítási módszert is kidolgozott.

A neuronok között futó kapcsolatok szerkezete alapján megkülönböztetjük az előre-, illetve visszacsatolt neuronhálókat. Előbbiben a kapcsolatok csak egy irányba haladnak, így a hálónak megfeleltethető egy aciklikus gráf, ahol a forrás illetve nyelő csúcsok, azaz neuronok, a háló be- illetve kimenetei. Ezzel szemben a visszacsatolt neurális hálók esetén, ahova a Turing által publikált is tartozik, a kimenetek összeköttetésben vannak a bemenetekkel. Ezen hálók belső állapotai dinamikai rendszert alkotnak, amik elérhetnek stabil állapotot, de oszcilláló vagy akár kaotikus viselkedés is kialakulhat. Ezen felül a ciklikus felépítés következtében a rendszer rendelkezik egyfajta rövidtávú memóriával is. Mindezen tulajdonságaik potenciálisan alkalmassá teszik a visszacsatolt neuronhálókat agyi folyamatok modellezésére, viszont megértésük is jóval nehezebb feladat, és gyakran nem garantált a tanulási folyamat konvergenciája sem. Vizsgálatukhoz nagy segítséget nyújt a nemlineáris dinamikai rendszerek elmélete, továbbá a nem olyan rég kialakult interdiszciplináris tudományág, az idegtudomány területén elért eredmények alapján az agy működésének megértéséhez elengedhetetlen, mint dinamikai rendszer is vizsgálni. Előadásomban röviden áttekintem a szükséges alapfogalmakat, majd bemutatom a neuronhálók dinamikai tulajdonságait.

Horváth Botond (Dunaújvárosi Főiskola)

Operációs rendszerek sebezhetőségeinek vizsgálata automatizált környezetben

Mindenkinek, aki használja az internetet, legyen akár otthoni felhasználó vagy vállalkozás, fontos, hogy az adataira és az informatikai rendszereire különös figyelmet fordítson.

Az utóbbi években a kártékony kódok terjesztése drasztikusan megváltozott és a feketepiacokat ellepték a biztonsági hibákat kihasználó exploitok, melyeket később kártékony kódok terjesztésére vagy épp zombi hálózatok kialakítására használnak. Manapság a feketepiacon egy Adobe Flash sebezhetőséget kihasználó exploit-ért akár több ezer dollárt is elkérnek, mely annak fényében nagyon is aggasztó, hogy a felhasználók több mint 98%-nál megtalálható. A szoftverek biztonsági hibáinak feltárása ez által nagyon fontossá vált. További veszélyt a böngészők és az azokhoz szorosan fűződő futtatókörnyezetek jelentik azáltal, hogy ezek egy egységes környezetet alkotnak és működésük (tehát programozásuk) a különböző platformokon ugyanúgy történik. A kutatókat a naponta több 100 sebezhetőség vizsgálata új megoldásokra sarkalja. Ebből kifolyólag a kutatók számára létfontosságúvá vált a biztonsági hibák mielőbbi feltárása, az exploitok vizsgálata és készítése, hogy az Antivirus

termékek működése mind pontosabbá válik, és ami a legfontosabb, az adott biztonsági hiba mihamarabbi megszüntetése. A sebezhetőségek tesztelése során rengetegszer merülnek fel olyan problémák amik miatt az adott exploit nem működőképes. Ez azért lehetséges, mert a készítő csak a saját teszt környezetében tesztelte le az exploitot és nem gondolt minden lehetséges körülményre. Ekkor kénytelenek vagyunk mi magunk kijavítani a hibát, azáltal, hogy módosítjuk az exploitot és a szükséges szoftveres környezetet. Fontos, hogy későbbiekben a kód más környezetekben is működőképes maradjon. Előadásomban rávilágítok a biztonsági hibák kihasználásának vizsgálatába, az exploitok készítésének menetébe és bemutatok egy olyan automatizált keretrendszert mely segítségével e kódok tesztelése drasztikusan lecsökkenthető, sőt mit több, az egyes védelmi megoldások tesztelhetővé válnak.

Szőcs Barna (Babes-Bolyai Tudományegyetem, Farkas Gyula Szakkollégium)

Alkalmazkodó Android-alapú számológép

Az érintőképernyők megnövekedett száma, melyeknél a hagyományos billentyűzet hiányzik, nagy igényt teremtettek az intuitív adatbeviteli formákra. Ennek egy első példája az írásfelismerés. A dolgozat célja egy olyan rendszer bemutatása, amely felismer kézzel írott számjegyeket és más matematikai karaktereket azért, hogy kiegészítse az Android-alapú okos telefonokon levő számológép alkalmazásokat. A létrehozott rendszer olyan valós-idejű alkalmazás, mely képes a felhasználóhoz alkalmazkodni. Az alkalmazkodáshoz felhasznál off-line és on-line adatokat, melyeket tárolni tudunk vagy a telefonban, vagy egy szerver-rendszeren. A létrehozott valós-idejű alkalmazás könnyen használható, rugalmas és ezáltal versenyképes. Fontos, hogy a rendszer képes alkalmazkodni a felhasználó írási stílusához, képes idővel növelni a működésének a pontosságát. Az előadás bemutatja a matematikai hátteret, annak szoftveres megvalósításait, és különös figyelmet fordít az eredmények bemutatására egy általunk valós élethelyzetekben gyűjtött kézírás-adathalmazon, amelyen 90% fölötti pontossággal ismer fel karaktereket.

MAGYAR IRODALOM SZEKCIÓ

RÉGI MAGYAR IRODALOM ALSZEKCIÓ

Markó Anita (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Telegdi Kata és a nők műveltsége a reneszánszban

Minden akkor kezdődött, amikor 1930-ban az Irodalomtörténeti Közlöny hasábjain megjelent egy 16. század végi női magánlevél a Zichy-levéltár gyűjteményéből. A levél feladója Telegdi Kata, legalábbis az aláírás szerint, címzettje névleg ismeretlen, a megszólítás szerint „Asszonyom Ángyom”, a dátum a megrongálódott papír miatt szintén kérdéses. A misszilis tisztázati példány, szépen írt, következetesen használja a zárójelezést, mitológiai utalásai kivételes műveltségre utalnak. Ezt a kivételességet pedig csak fokozzák a szövegben található verses betétek. Ráadásul egy olyan levélben, amely tulajdonképpen ironikus évődés két rokon nő között. Művelt „csevegés”, ami ugyanúgy érinti a mindennapok problémakörét az aranyfonal említésével, mint a Hamadri Nymphákat.

Éppen emiatt a „túlzott” műveltség miatt a verses levelet és a szerző kilétét hosszú ideje zajló vita övezi: „Valószínűnek tartjuk, hogy a szóban forgó levelet, amelynek egy része rímes próza, 1599. február 17-e és 1599 szeptembere között egy nagy műveltségű férfi írta. Hogy ki, nem tudjuk.” Ez az állítás pedig elvitatja Telegdi Kata irodalomtörténeti fontosságú episztolájától írójának női voltát, méghozzá egy olyan érvrendszerre alapozva, amely megkérdőjelezi a női műveltség jelenlétét a korban és a humanista udvarokban. A kérdés csupán az, hogy jogosan teszi-e. Dolgozatom célja a tágabb európai, majd a magyar női műveltség kontextusának felrajzolásával bizonyítani, hogy Telegdi Kata, és így tágabb értelemben a humanista körökben forgó nők kizárása a kor művelt rétegeiből nem szükségszerű; s a szerző kilétét övező vitában nem állhat érvként a fent említett nézőpont. Kutatásommal azt kívánom bizonyítani, hogy az írni tudó, az akár szépirodalmi alkotásokat is létrehozó művelt nők helye volt a kor magyar reneszánsz udvaraiban is, sőt, ez a környezet kiemelkedő szerepet játszott a nők autonóm szerzőként való későbbi fellépésében.

Ilyefalvi Emese (ELTE BTK)

Alsópapság és a népi szokásköltészet kapcsolata – forrásfeltáró folklorisztikai és művelődéstörténeti vizsgálat

Az eddigi magyar folklorisztikai kutatások nem fordítottak kellő figyelmet a faluban szolgáló alsópapság által kitermelt kéziratos, félnépi eredetű szövegek vizsgálatára. A közköltéssel foglalkozó folkloristák jobbára csak felhívják a figyelmet e szövegek fontosságára, tanulmányaikban egy-egy szöveget közölnek, elemeznek.

A mellőzöttség oka egyrészt az, hogy a folkloristák sokáig nem találták őket „elég népinek”, az irodalmárok számára viszont „túl népiek” voltak. Használatuk azonban szerves része volt a falu ünnepi kultúrájának, sőt idővel, a népi íráshasználat elterjedésével a falu magáévá tette, s önmaga folytatta eme „papi hagyományt”. A legújabb magyarországi néprajzi kutatások kiemelten hangsúlyozzák a faluban szolgáló értelmiség (lelkész, tanító) és a népi kultúra kapcsolatának vizsgálatának szükségességét, a jelen előadás is ehhez a kutatási irányhoz illeszkedik.

Kutatásom célja húsvéti és pünkösdi kéziratos köszöntő versek feltárása, digitalizálása, betűhív átírása majd elhelyezése a magyar művelődéstörténetben. A munka első fázisában Stoll Béla a magyar kéziratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája (1542–1840) című kézikönyve alapján lokalizáltam az összes eddigi olyan kéziratot, amely tartalmaz húsvéti vagy pünkösdi köszöntőt. Ezek többsége Kolozsváron az alábbi gyűjteményekben található: Egyetemi Könyvtár Kézirattára, Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltára, Akadémiai Levéltár. Kisebb része a szövegeknek az OSZK Kézirattárában illetve az MTA Kézirattárában található.

A szakirodalom és a fentebbi gyűjtőmunka eredménye alapján elmondható, hogy leginkább erdélyi unitárius illetve más protestáns közösségekben terjedt el a szokás, mégpedig a legátusként szolgáló egyházi diákság révén. Mikor alakult ki ez a hagyomány? Hogyan változott a 17. századtól a 20. századig? Milyen köszöntőket írtak az egyház képviselői? Honnan

vették a motívumokat? Hogyan adaptálta később mindezt a falusi kultúra? Mi a kapcsolata a húsvéti köszöntőknek az ismert „népi” locsolóversekkel? Kontinuitásról, vagy új hagyományról beszélhetünk? Előadásomban ezekre a kérdésekre kísérek meg választ adni.

Balga Nóra (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

A hét fő bűn megjelenése és feldolgozási formái a mitológiai témájú református színdarabokban

A magyar dráma története a liturgikus drámával kezdődik, amely a középkori egyházi szertartásokból alakult ki. Ekkor a misébe szőtt énekrészek, a pap és a kar párbeszéde, a passiójáték, misztérium, moralitás „helyettesítették” a színjátékot. A magyar dráma első foka pedig az iskoladrámák kialakulása, melyek a 18. század végéig igen népszerűek voltak. Alapjuk a reneszánsz kultúra terjedése, amely felébresztette az antik írókat. A református kollégiumok diákjai egyre szélesebb körben ismerkedtek meg az antik mitológia történeteivel, alakjaival. A korban egyre népszerűbbé váló református iskolai színdaraboknak pedig egyik legkedveltebb alapjává váltak a görög, illetve római mítoszok. Eleinte csak újrarázották az antik írók műveit, majd a tanárok, diákok, az oktatás tudatos eszközeivé tették a műveket és egyre szabadabban dogozták át az antik hagyományt. A ránk maradt művek alapján állítható, hogy egyes történetek feldolgozása és színpadra vitele kifejezetten népszerű volt a korban, egy-egy történetnek két-három színpadi változata is ismert. Például előszeretettel vitték színre Heléna és Paris valamint Dido és Aeneas szerelmét. Abban, hogy a mitológiából kiemelkedett néhány történet, amelyeknek több feldolgozása is ránk maradt, természetesen az is közrejátszott, hogy a későbbi református drámaírók gyakran felhasználták korábbi eszközeit, alakjait, sőt szövegeit. A bűn, büntetés és bűnhődés kérdése egyre hangsúlyosabbá vált, idővel pedig ezek a színdarabok tudatos eszközei lettek a nevelésnek és az oktatásnak. Előadásomban először Bornemisza Péter Elektrájával foglalkozom. Mivel a történetnek nem csak a mitológiai alapja áll rendelkezésünkre, hanem Euripidész, illetve Szophoklész drámája is, kiváló alapot biztosít annak vizsgálatához, hogy a pusztá nevelési célt szolgáló eszközök, monológok és szereplő típusok mellett hogyan formálta a szerző a szüzsét célja eléréséhez, tehát, hogy bemutassa a bűnt, a bűnhődést és erkölcsösebb életre neveljen. Előadásom főbb témáját azonban a 18. századi református iskoladrámák teszik ki. Vizsgálat alá veszem a ránk maradt antik témát feldolgozó református iskoladrámákat, a szerint csoportosítva, hogy melyik fő bűn kérdését járják körül, kiemelve a nők szerepét, illetve a nőiség kérdését az adott művekben. Végezetül pedig szeretnék kitérni arra, hogy vajon miért a görög és római mitológia történeteire nyúltak vissza leggyakrabban a református kollégiumok tanárai és diákjai, az oly annyira kézenfekvő Biblia helyett.

KLASSZIKUS MAGYAR IRODALOM ALSZEKCIÓ

Kollár Zsuzsanna (ELTE BTK)

Teleki József és a magyar irodalom intézményesülése

„Az intézet ügye neki szívügye, az intézet maga fogadott gyermeke; az ő élete s az academiáé egy.”

Az idézet Toldy Ferenc Teleki József (1790–1855) felett elmondott emlékbeszédéből való, és azt hivatott érzéltetni, mekkora szerepe lehetett Telekinek a Magyar Tudományos Akadémia megszervezésében, és működésében. A kérdésre azért is nehéz válaszolni, mert Teleki életének és munkásságának, valamint az Akadémia történetének megírása eddig nem történt meg a rendelkezésre álló forrásdokumentumok alapos feltárása mellett. Ugyanakkor a magyarországi nyilvánosság szerkezetváltozásában és általában a tizenkilencedik század közepéig a magyar művelődéstörténetben a főrangúaknak, az arisztokrata családoknak (köztük a Teleki családnak is) kulcsfontosságú szerepe volt. A Telekiek esetében mindezt jól szemlélteti a család gyömrői iratanyaga, Teleki József íróként, tudósként, politikusként, és irodalomszervezőként kifejtett tevékenysége. Előadásomban arra vállalkozom, hogy a most induló, hosszabb kutatómunka kezdetén belátható tényeket,

észrevételeket a hallgatósággal megoszom, és megpróbáljam pozícionálni a folyóirat-szerkesztő, könyvtáralapító, nyelvész, történész, politikus Teleki József helyét a magyar irodalom intézményi kereteinek megteremtésében. Az előadás érdekességét a levéltári kutatómunka eredményei teszik különlegessé és alkalmassá arra, hogy új kérdéseket fogalmazzon meg.

Surányi Beáta (ELTE BTK)

Egy város arca – Kolozsvár ábrázolhatósága Jósika Miklós Abafijában

Az Abafit a magyar regény kialakulásának fontos műveként tartja számon irodalomtörténetünk. Ugyanakkor az iconic turn után arra is felfigyelhetünk, hogy milyen szerepet játszik a magyarországi regényírás és -olvasás elterjedésének kulcsszerepű szövegében annak képhez való viszonya. Az Abafiban a képszerűség központi szerepet tölt be. Reflektál önnön szövegiségére: nem más műfajokhoz képest határozza meg önmagát, hanem egy másik médiumhoz való viszonyában. Ez legerőteljesebben a Kolozsvár 1954-ben című fejezetben mutatkozik meg, így érdemes a regény ezen részének a metanarratív elemeire koncentrálni. Ebben a fejezetben miközben a város képének leírását kapjuk, a leírás létrejöttének kérdései is tematizálódnak. Ahogy Eisemann György rámutatott, a tájjal szembeállított város magában hordozza saját megalkotottságának tudatát. A város bemutatása ezzel összefüggésben szembesül saját szövegével, annak tárgyi, materiális jellegével: a fehér lappal magával. Az író „holt írlapjára életet önt”. Ennek az életnek pedig az egyik hozzátartozója, hogy különféle képek válnak megjeleníthetőkké. Mi hozhatja létre a nehézség különböző fokozatait annak az oppozíciónak a mentén, hogy a fehér lapra írt betűk látványa természeti vagy városi képet kíván megjeleníteni? a mesterséges város az előzőek szerint könnyebben válna összehangolhatóvá az ember alkotásaként értett nyelvvel, itt azonban ennek az ellenkezőjére reflektál a narrátori hang. Ez pedig a város két meghatározó jellemzőjével függ össze, a tér felgyorsuló időbeliségével és a tömeg megjelenésével. Walter Benjamin ez utóbbinak nagy figyelmet szentelve jut el az aura fogalmáig sokat idézett szövegében. Érdemes megjegyezni, hogy a reprodukálhatóság is a vizualitáson alapuló sokszorosíthatósággal áll összefüggésben. A Kolozsvárról szóló fejezetben sem a látvány pontos leírása, reprezentálása, amit a metapozícióból kihallható hang feladatként megnevez, hanem a benjamini aurához hasonlítható „arculat” visszaadása. A regénynek ez a fejezete tehát az ábrázolás lehetőségeit Kolozsvár megragadhatósága mentén vizsgálja, két médium egymáshoz való viszonyában, kitérve a médium-immanens lehetőségekből adódó kérdésekre, s azoknak a tárgytól való függetleníthetlenségére. Az itt előtérbe kerülő problémák vizsgálata produktív nemcsak az egész regény olvasatai vonatkozásában, hanem a Jósika-recepció megállapításainak újragondolásában is.

Gyimesi Emese (ELTE BTK, Protestáns Felsőoktatási Szakkollégium)

Értékrendek és (rög)eszmék „boszorkánytánca” Jókai egy kuruc kori regényében

A lőcsei fehér asszonyt, vagy ahogyan Ignotus nevezte, Jókai „egyik legjókaiabb regényét” soha nem övezte nagy kritikái visszhang. Annak ellenére sem, hogy a megjelenésekor nagyon népszerű volt, és napjainkig az író „ha nem is a legjobb, de a legolvasottabb művei közé” sorolják. A kortárs recepció főként két problémakört emelt ki a mű kapcsán: mind történeti, mind lélektani szempontból hiteltelennek tartotta, éppen ezért erősen támadta a regényt. Máig általánosan elterjedt vélemény, hogy a történelem, a kuruc kor csak háttérként, díszletként funkcionál a szövegben. Holott a történeti és a lélektani kérdések kapcsolata nem elhanyagolható a mű értelmezése során, mivel a korszakban jelenlévő, különböző értékrendekbe vetett hit alapvetően befolyásolja a szereplők jellemét. A vallás, a nemzet vagy a család fogalma körül képződő rögeszmék által determinált regényalakok kapcsolati rendszerét az alakítja, ahogyan az ellentétben álló értékrendek által manipulálják egymást. A jellemábrázolás problémája, a sokat emlegetett angyal-ördög dilemma így éppen a történeti meghatározottsága felől ragadható meg, mivel abba a fanatizmussal átitatott korbá ágyazódik bele, amelyben nem lehet egyértelmű a bináris oppozíciók, a jó és a rossz jelentése.

A korszakábrázolásra az Isten–haza–család klasszikus egységének felbomlása jellemző: a haza fogalma mind az Isten, mind a család fogalmával feszültségben van. A hazaszeretet úgy jelenik meg a szövegben mint családokat szétválasztó erő, amely az általánosan elfogadott egyetemes értékekkel szemben lép fel. Az író egy olyan rendkívüli, a szenvedélyes hazaszeretettől felfokozott állapotban lévő korszakot ábrázol, amelyben az erény és a bűn fogalmának határai, az erkölcsi törvények kétértelművé váltak. A regény történelemszemlélete a kuruc kor legfőbb meghatározójának az értékviszáltságot, s az ebből következő fogalomzavart tartja. Nemcsak értékváltozásról van szó, hanem azonos időben, szinkron állapotban létező, az egyes szereplők által képviselt „értékek” ütközéséről, amelyek között az elbeszélő nem választ, nem hoz létre hierarchiát. Ezért nem a pozitív kuruc és negatív labancábrázolás sematizmusa kap érvényt a szövegben. Az egymás mellett létező (s egymással szögesen ellenkező) értékrendek keveredése, az erények és bűnök „boszorkánytánca” teszi lehetővé azt, hogy az angyal és az ördög lehet ugyanaz a személy.

Sárkány Anna (ELTE PPK, MPTA)

A Petőfi-kultusz határai Jókai Mór egy regényében – Petőfi-reprezentációk a Politikai divatokban

Jókai Mórhoz köthető a Petőfi-recepció és Petőfi-kultusz azon alapvetése, mely élet és alkotás elválaszthatatlan egységét hirdeti, s melynek értelmében az életpálya csakis a létrehozott művek, az életmű pedig a megélt események által magyarázható. Ezért érhet minket meglepetés, ha az író Politikai divatok című regényét olvassuk: a szöveg a Petőfi-kultusz jellemzőit Jókainál máshol nemigen tapasztalt összefüggésbe helyezi. A regényhez fűzött szerzői kommentár a következő olvasói attitűdöt javasolja: „Ismerős alakokat egyébiránt ne keressen e regényben az olvasó. (...) az életírás a historikus feladata, nem a költőé. Regényem nem élő személyeket, hanem a kort igyekezett híven visszaadni.” Ha úgy véljük, nem kell szót fogadnunk a szerzői intenciónak, és elkezdünk Petőfi Sándorra vonatkozó utalásokat keresni a szövegben, majd ezeket összesítve egy valaha élt személy teljes és koherens portréjának kirajzolódását reméljük, kudarcot kell vallanunk. A Politikai divatokban reprezentált Petőfi vizsgálatának sikere múlik rajta, hogy tartjuk-e magunkat a szerzői javaslatához, vagyis Petőfit nem biografikus személyként, hanem figuraként, költött alakként kezeljük. A regény vonatkozó korai kritika által kifogásolt „kusza vonások” abból erednek, hogy nem egy alakhoz, hanem több, egymástól elkülönülő, de sok esetben mégis összefüggő Petőfi-reprezentánszhoz tartoznak. A többszámú Petőfi-figura pedig figyelemre méltó.

Takács Emma (ELTE BTK)

M.K-K.M.: fikció és valóság viszonya Mikszáth prózájában

Mikszáth szövegeiben bevett poétikai eljárás, hogy gyakran előszavában vagy bevezetőjében utalást találunk régebbi műveinek egyes szegmentumaira. Az írás által javallott olvasási mód így különböző műfajú művek laza kapcsolatából teremt egy szövegvilágot. Érdekes megvalósulása ennek Katáthy Menyhért alakja köré írt szövegek esete mely nemcsak különböző műfajú szövegek egymásra olvasását eredményezi, hanem a fikciós (irodalmi) és nem fikciós (társadalmi–publicisztikai) szövegek közötti határt függeszti fel, teszi kérdésessé.

A műfajteremtés és műfaji határáthágás kérdése Mikszáth országgyűlési karcolatainál már aktuális. Szövegei kezdetben a Pesti Hírlapban a parlamenti tudósítások mellett, mintegy annak görbe tükréként jelentek meg. A történetek ironikus, különböző nézőpontok között lépkedő, perspektivikusságát el nem takaró elbeszélései egyben különböző irodalmi műfajokat is megidéznek, ezzel a tárcairodalom fikciónak induló (az újságokban vonal alatti) műfajához kötvé jelentéseit, témája viszont erős referenciális kötöttsége révén nem engedi meghúzni ezt a határozott vonalat. Ezek a szövegek nemcsak bármely, magát referencialitáshoz kötő szöveg (leplezett) fikcionalitására hívja fel az olvasó figyelmét, hanem lehetőséget ad játékokra egy megalapított imaginárius téren belül.

A mikszáthi karcolatok sikerének egyik alapanyaga az elbeszélő érzékelhető kívülállósága, pártatlansága, „karzaton ülése” volt. Amikor 1887-ben Mikszáth maga is képviselővé vált „saját hangjával” már nem lehetett a karzaton. Ennek megbontására

született meg Katángthy Menyhért alakja, aki feleségének küld leveleket a Házban történekről. E fiktív levelek egyben még mindig az objektivitáshoz kötött publicisztikai írások. Ám a viszony megfordul, amikor Katángthy alakja föltűnik bevallottan fikciós szövegekben, a Két választás Magyarországon korpuszban egyenesen főszereplőként.

Mindezek támogatásától övezve dolgozatom ez utóbbi mű egy kontextuális megközelítésű elemzésére törekszik.

MODERN ÉS KORTÁRS MAGYAR IRODALOM ALSZEKCIÓ

Róth Judit (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Nyitottság és zártság – a kettősségek szerepe a Meztelenül kötet újraolvasása kapcsán

Az irodalomtudomány régóta foglalkozik az írói, költői életművek ismertségének, elismertségének, a műveknek tulajdonított értéknek és a recepciótörténetnek – főként a politikai, történelmi, társadalmi aspektusnak – a viszonyával. Előadásomban hasonló szempontból Kosztolányi Dezső 1928-as Meztelenül című kötetével foglalkozom. Az igen terjedelmes Kosztolányi-recepcióban – arányait tekintve – ugyancsak eltérő mértékben vannak feldolgozva a különböző kötetek, amely aránytalanság bizonyos kötetek előtérbe helyezésével, illetve háttérbe szorításával jár. A Meztelenül kötet befogadástörténetét vizsgálva is ezt tapasztalhatjuk: a többi kötetével összevetve szakirodalma csekélynek és több ponton egyoldalúnak mondható.

Előadásomban ebből indulok ki, röviden bemutatva és értelmezve a szakirodalom főbb irányvonalait, illetve az egyes szövegek gondolati alapját, kiindulópontját.

Prezentációm legnagyobb részében a kötet eddigiektől eltérő értelmezésének bizonyos szempontjait fogom bemutatni, különös tekintettel a kettősségek vers- és kötetsszervező erejére. Ezzel igyekszem rávilágítani arra, hogy a versek – a kötet egészéhez hasonlóan – sem nyelvi, sem tartalmi szempontból nem homogének, nem értelmezhetők adekvátan egy egységesítő szempontú felfogás felől – amilyen felfogást a szakirodalom is képvisel, amikor a Számadás felől, annak kategóriáin keresztül olvassa a kötetet.

Emellett érintőlegesen kitérek a kötet és az életmű viszonyának vizsgálatára, különös tekintettel arra, hogy miben tér el a többi kötettől, és miben hasonló hozzájuk. Másképp fogalmazva: miben újító és miben megőrző jellegű, mennyiben következménye a megelőző köteteknek, és mennyiben előzménye az utána következőknek. Másrészt több ponton rámutatok arra, hogy a Kosztolányi költészetében bekövetkező változások nem elszigeteltek, hanem szélesebb kontextusba illeszkednek: a kötet – és a versek – bizonyos jelenségei, motívumai stb. beleilleszkednek a korabeli poétikai változások sorába.

Előadásom célja, hogy – a szakirodalmi nézőpontokra reagálva – megmutassa a kötet szerepét, illetve újraértelmezze azt a lírai életműben.

Tóth Anikó (ELTE BTK)

A kritikus Illés Endre és a regény műfaja

Illés Endre korai műkritikáinak szembetűnő vonása, hogy a pusztán bírálaton túl a műfajértelmezés kérdései is markánsan megjelennek bennük. Bár Illés verssel, novellával és drámával egyaránt foglalkozott, leginkább a regény elmélete foglalkoztatta. E prózai forma kapcsán amellett, hogy értékítéletet alkotott, sorra vette a regény típusait és jellemző jegyeit is. Alapvetéseinek bázisát rendkívüli műveltsége alkotta. Leginkább a magyar és a francia irodalomban volt jártas, s szépirodalmi tájékozottságához a húszas-harmincas években a korszak irodalomelméletében való jártasság is társult. Az 1940-es évekbe érlelődtek meg benne a regény fejlődéstörténetéről alkotott nézetei. Illés Endre úgy vélte, hogy ekkor jelent meg az igazi modern regény, tehát ebben az időszakban a regény történetében pontosan nyomon követhető változások mentek végbe.

Bár Illés nagy terjedelmű elméleti művet sosem alkotott, többek között a Nyugatban, az Est Lapokban megjelent kritikáiban és korabeli esszéiben a regény kapcsán egy átgondolt teóriáról tett tanúbizonyságot. A regényről alkotott elképzeléseit irodalomkritikusként is rendszeresen és általában következetesen alkalmazta. Kritikai munkásságában ez az elméleti

felkészültség a véleményalkotás eszközeként is szolgált, hiszen a bírálatban megfogalmazott értékítélet nagyban függött attól is, hogy az éppen vizsgált irodalmi alkotás milyen besorolást kapott Illés Endre teljességében soha meg nem fogalmazott, de részleteiben gyakran felmutatott regénykoncepciójában.

Előadásomban ezt a problémakört járom körül, a konkrét kritikai és esszéisztikus szövegekből a teoretikus álláspontra következtetve. Kitérek arra is, hogy Illés talán nem egészen kidolgozott, mégis gyakran hangoztatott regényelméletét milyen kortárs értelmezésekre alapozta. Franciás műveltsége e téren is kiemelt jelentőséget kap, hiszen eszmefuttatásait elsősorban francia irodalomtörténészek és elméletalkotók műveire alapozta. Ebből a szempontból Illés Endre számára különösen fontos Hyppolite Taine munkássága.

Szilvay Máté (ELTE BTK)

Térey János és Baudelaire

Előadásomban Térey János korai, '90-es évekbeli költészetét vizsgálom az 1991-es *Szétszóratás* című kötettől az 1998-as *Térerőgig*. Célom annak bemutatása, hogy a versekben megképződő arrogáns személyiség, amely – lévén döntően szereplíráról van szó – számtalan különböző alakban jelenik meg az egyes költeményekben, kétféle, látszólag egymással éles ellentétben álló hagyomány metszéspontjában áll. Az egyik hagyomány a századforduló Budapestjének egy valódi nagyvárosi lét irodalmi eszményeire törekvő irányzata, amelyet Térey számára elsősorban Szomory Dezső képvisel, és amelynek eszményi kifejeződése, zsánere a kávéházi költő polgári figurája. Előadásom első felében a konkrét Szomory-hatás mellett ezt a zsánert rekonstruálom, majd azt mutatom be, miként deformálódik a kávéházi költő polgári eszménye Térey verseiben a baudelaire-i modernség dekadens művészképévé azáltal, hogy a verseket egy olyan korba és térbe, a rendszerváltás utáni évtized Budapestjére helyezi, amelyben az eszmény valamikori valóság mivoltára már legfeljebb csak romok, eszmei tartalmukat elveszített kulisszák emlékeztetnek.

Ezt követően egy az előbbivel látszólag nehezen összeegyeztethető másik „hagyományt” mutatok be: Térey verseinek popkulturális ihletettségét. Úgy gondolom, a '90-es évek elejének könnyűzenei miliője, elsősorban a rap-szcéna önképe alapvető befolyással volt Térey világnézetére. Miközben a magaskultúrából, a költészetből szinte teljesen eltűntek a saját személyüket a középpontba állító, erős egóval bíró költők, ez a személyiségtípus a kultúra egy másik szegmensében újra felbukkant: a rapper. A rapper, bár annyiban hasonlít a költőre, hogy a társadalom szemében egy senki, mégis különbözik tőle: mivel nem a többségi, hanem egy szub-kultúra jellegzetes alakja, saját közegében valódi hatalomra tehet szert, „valakivé” válhat. Előadásom második felében azt igyekszem bizonyítani, hogy a rapper zsánerének minden lényeges vonása része a Térey-versek „természetesen arrogáns” énjének, majd arra adok egy lehetséges választ, a szubkulturális ihletettség ellenére miért és hogyan válnak Térey versei magasművészetté – ebből a válaszból pedig az is kiderül, mi köti össze az imént vázolt kétféle hagyományt.

Takács Dóra Ildikó (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Nádas Péter és az intermedialitás – Beethoven Fideliojának ábrázolása az Emlékiratok könyvében

„Semmi nem moccan, és mégis minden élni látszott, csillanás, tán egy őrfegyverének csövén, lánc csörrenését, csördülését lehetett a nézők békés zajongásán és a hangszereiket hangoló zenészek derűs futamain áthallani, s később, mintha a bástyafal áthatolhatatlan árnyékában, benn a mélyben, női ruha kedves rózsaszíne suhanna, majd dallamos parancsszó foszlányait hozná közel a szellő; és valóban szellőről kell beszélni, mert ha egy ilyen méretű színpad már az előadás kezdete előtt nyitva áll és a nézők forró lehelete még nem fűtötte be az egész teret, akkor mindig érezni lehet a színpad felől valami hűvös kis fuvallatot, gyengéden ragasztószagú szellő hűvöse fúj ki onnan.”

Az *Emlékiratok* könyvének egyik kiemelkedően fontos epizódja a berlini operában játszott *Fidelio* előadásához kötődik. Az opera nemi szerepekkel való játéka és ennek kérdésfelvetései készítetik az elbeszélőt a szexuális szabadságról és nemekről való gondolkodásra. Ám a „szabadító opera” nem pusztán ennyiben válik lényegessé a mű interpretálása kapcsán, hiszen mint

Balassa Péter megjegyzi, a regény „rejtélyes összefüggésben áll az európai kultúra felvilágosodásának kulcs- és határművével, a szabadságtradíció tragikus összefoglalásával, Beethoven *Fidelio* című operájával.” az opera azonban nem csak eszmeiségében (legyen ez a szabadságvágy, zsarnokellenesség, vagy a nemi szerepek kérdése), hanem valóságos leírásában is megjelenik a szövegben. Kérdés tehát, hogyan képződik le egy színházi élmény az Emlékiratok könyvének egyes fejezeteiben, miként működik egy színházi előadás ekphrasisa Nádas Péter szövegeiben, és miképpen mutatkozhat meg hatása a regény egészének szerkezetében.

Előadásomban összefoglalom a recepció eddigi megállapításait és kommentárjait az Emlékiratok és a *Fidelio* kapcsolatát illetően, majd közelebbről vizsgálom meg az előadás szövegbeli leírását és annak jellegzetességeit. Végezetül kitérek az opera és általában véve a zeneiség és a regény szerkezetének kapcsolatára.

BIOLÓGIA-KÉMIA SZEKCIÓ

KÉMIA ALSZEKCIÓ

Batki Júlia (MTA TTK Enzimológia Intézet, ELTE TTK Kémiai Intézet, Eötvös József Collegium)

Az uracil-DNS szerepe a *Drosophila melanogaster* egyedfejlődésében

Az uracil megjelenése igen gyakori hiba a DNS-ben. Az uracil-tartalmú DNS metabolizmusának legfontosabb enzimei a dUTPáz, mely megakadályozza az uracil beépülését, és az uracil-DNS glikozilázok (UDG), melyek a báziskivágásos javítómechanizmus (BER) részeként eltávolítják a beépült uracilt. A *Drosophila melanogaster* metamorfózis során degradálódó lárvális szövetekben nincs jelen a dUTPáz, ezért genomjuk nagy mennyiségű uracilt tartalmaz. Az ún. imaginális szövetek, melyek a kifejlett állat szöveteit alakítják ki a metamorfózist követően, a dUTPáz kifejezésével alacsonyan tartják genomjuk uracil tartalmát. dUTPáz csendesítés hatására ezekben a szövetekben is megnő a genomi uracil tartalom, valamint az enzim hiánya letalitást okoz bábállapotban.

Munkám célja a dUTPáz hiányában bekövetkezett letalitás molekuláris mechanizmusának felderítése volt, melynek feltételezéseink szerint a genomi integritás csökkenése lehet az oka. Kísérleteimben a DNS integritását vizsgáló módszereket alkalmaztam, melyekkel DNS száltöréseket tartalmazó sejteket detektáltam vad típusú és dUTPáz csendesített imaginális szövetekben. A dUTPáz csendesített szövetekben tapasztalt, a vad típushoz képest kiterjedtebb festődés azt igazolja, hogy a dUTPáz fontos a genom integritásának megőrzésében.

Valószínűsíthető, hogy a száltörések megjelenéséért BER enzimek felelősek. Ennek tisztázásához olyan egyedekkel végeztem kísérleteket, melyekben egyszerre volt csendesítve a dUTPáz és a vizsgálni kívánt három BER enzim egyike (Thd1, SMUG, APE1). Mindhárom esetben különböző mértékű életképesség-növekedés volt tapasztalható, tehát a három enzim mindegyike szerepet játszhat a száltörések kialakulásában. A BER enzimek funkcióját különállóan is szerettem volna tanulmányozni. Eddigi munkám során Thd1 mutáns egyedek imaginális szöveteit vizsgáltam meg, melyekben megmértem, hogy az enzim hiányában a genomi uracil tartalom megnő.

További célkitűzésem volt tanulmányozni a dUTPáz túltermelésének hatását. Ezzel választ kaphatunk arra a kérdésre, hogy van-e élettani szerepe az enzim hiányának, illetve a magas genomi uracil tartalomnak a degradálódó lárvális szövetekben. A tapasztaltak szerint, a dUTPáz kifejeződés mesterséges indukálása nem okozott zavart az egyedfejlődésben. Ebből az eredményből arra következtethetünk, hogy az uracil-mentes genom fenntartása csak az osztódó szövetekben elengedhetetlen. Jövőbeli tervem a DNS-beli uracil tartalom mérése, hogy a dUTPáz túltermelését molekuláris szinten jellemezzem.

Pálinkás Hajnalka (BME)

Sejtmagba irányuló transzport vizsgálata a dUTPázok esetében

Élő szervezetekben a genomi integritás megőrzését számos élettani folyamat látja el. Ezek között a dUTPáz enzim a dUTP-t dUMP-vé és pirofoszfáttá hidrolizálja, biztosítva ezzel az alacsony sejtbeli dUTP/dTTP arányt és a genom uracilmentességét. Az enzim több szervezetben esszenciális, hiánya sejthalálhoz vezet, ami ígéretes terápiás kiindulópont lehet számos gyakori megbetegedés és kórkép kezelésében (pl. tuberkulózis, malária vagy a tumoros elváltozások). Eukarióta szervezetekben a dUTPáz általában a sejtmagba vagy a mitokondriumba transzlokálódik.

A 40 kDa-nál nagyobb fehérjék aktív magi transzportját az importin receptorcsalád tagjai látják el, a cargo fehérje nukleáris lokalizációs szignálján (NLS) keresztül. A dUTPázok általában homotrimer enzimek, melyek így három azonos NLS szignállal rendelkeznek, ahogy a *Drosophila melanogaster* dUTPáz enzime is. A *Drosophila* virilis azonban egy egyedi dUTPázzal rendelkezik, amit három, kovalens úton összekötött domén egység épít fel, egy úgynevezett pszeudo-heterotrimeret alkotva, amely csak egy NLS szignált tartalmaz. Mesterséges úton előállítható ebből egy homotrimer dUTPáz is, ami már három NLS szignált fog hordozni.

Célunk az importin-cargo fehérje sztöchiometriájának vizsgálata ezen dUTPáz formákkal, hogy megállapítsuk: a homotrimer enzimen lévő három NLS mindegyikéhez kötődik egy-egy importin- α vagy elegendő a sejtmagba jutáshoz egy importin- α . Ehhez különböző biofizikai (ITC, SDS-, natív-gélelektroforézis), molekuláris biológiai és sejtbeli módszereinkkel követtük a D. virilis pszeudo-heterotrimer és a homotrimer dUTPáz importin- α -val való komplexálódását.

A magi akkumuláció hatékonyságát rovar (WR-Dv-1, S2, Sf9) és emlős (293T-HEK, COS7, HeLa) sejtvonalakon is teszteltük, különböző fluoreszcens riporter fehérjéket (EGFP, DsRed-M) alkalmazva. A vizsgálatok alapján a D. virilis egy NLS-sel rendelkező pszeudo-heterotrimer dUTPáza kevésbé halmozódik fel a magban, mint a három NLS-t tartalmazó homotrimer. Az eddigi eredményeket D. virilis és D. melanogaster rovarokban is megvizsgáltuk, immunhisztokémiával követve az endogén dUTPáz lokalizációját. Szövetek szintjén az egy NLS-sel rendelkező endogén virilis dUTPáz ugyanúgy főleg a sejtmagba lokalizált, mint a D. melanogaster három NLS szegmenssel rendelkező dUTPáza. Továbbá érdekes megfigyelés, hogy a Western-blot csupán egyetlen izoformát mutatott ki a D. virilisen, szemben a D. melanogaster magba és citoplazmába lokalizálódó izoformájával.

Vass Panna (BME)

Laktáz enzim szilárd formulálása

Az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb fejlődés mutatkozik a biotechnológia egy speciális ága, a humán egészségügyi biotechnológia terén, melynek következtében napjainkban a biotechnológiai eredetű gyógyszerkészítmények szerepe rohamosan növekszik. A biotechnológia jelenlegi és várhatóan tovább erősödő térnyerése a gyógyszerkutatásban a készítményfejlesztést is új kihívások elé állítja, mivel e hatóanyagok rendkívül érzékenyek a fizikai és kémiai paraméterekre, ami nagyban megnehezíti szilárd formulálásukat.

A kísérletek során a tejcukorérzékenység kezelésére alkalmazott laktáz enzim szilárd formulálásának lehetőségét vizsgáltam. Egyes becslések szerint világszerte a felnőtt lakosság mintegy 75%-a nem képes megfelelően lebontani a tejcukrot, melynek oka a laktáz enzim termelésének deficienciája. Az enzim pótlásával a fellépő panaszok megszüntethetők.

Célom az volt, hogy olyan hatékony és kíméletes szárítási technológiát fejlesszek, ami versenyképes alternatívát jelenthet a jelenleg igen elterjedt – viszont idő és energiaigényes – fagyasztva szárítással szemben.

Az általam alkalmazott technológia az elektrosztatikus nanoszálképzés volt. Ez az eljárás a textiliparban széles körben elterjedt, azonban a gyógyszeripari alkalmazása még csak kezdeti fázisban van. Előnye, hogy rendkívül kíméletes, pillanatszerű szárítást biztosít, emellett folyamatos, és alacsony energiaigényű technológia, amiből következően gazdaságos termelést tesz lehetővé. További pozitívum, hogy a módszer méretnövelése már megoldott, akár napi 10 kg-os termelés is megvalósítható, ami lehetőséget ad az ipari méretű termelésre is.

Munkám során különböző polimeroldatokból (polivinil-alkohol, polivinil-pirrolidon, polietilén-glikol) kiindulva állítottam elő laktáz tartalmú nanoszálakat. Vizsgáltam, hogy a szálképzés milyen hatással van az enzim aktivitására, illetve hogy a beágyazott szilárd enzim stabilitása hogyan változik az időben.

Hadházi Ádám (Debreceni Egyetem, Hatvani István Szakkollégium)

Felfedező gyógyszerkutatás: új módszerek önszerveződő bioaktív vegyületek szintézisére

A természet megfigyelése szerint sok, egymással kölcsönhatásban lévő elemből felépülő rendszer általában összevissza, kaotikus módon viselkedik. Előfordulhat azonban, hogy a helyi kölcsönhatások eredményeként a rendszer egésze harmonikus viselkedést kezd mutatni. Ekkor önszerveződésről beszélünk. Ilyen rendszerek a fizikában a lézer, az örvénylés vagy a Bénard-instabilitás, a kémiában a Belousov-Zhabotinsky reakció és általában a biológiai, ökológiai rendszerek. Számos, a társadalomtudomány által vizsgált rendszer (pl. piac, emberi társulások) is tárgyalhatóak önszerveződésként. Hogy egy vegyész hogyan hasznosíthatja mindezeket, erre keresi a választ a felfedező gyógyszerkutatás...

Erre példát a saját kutatásomból szeretnék hozni:

Az influenzavírus felületén található hemagglutinin nevezetű fehérje felelős a vírus-gazdasejt közötti kapcsolat kialakításáért, míg a kórokozó neuraminidáz (szialidáz) enzime az ellentétes irányú folyamatot katalizálja az N-acetilneuraminsav (NANA) – D-galaktóz közötti O-glikozidos kötés hasításával.

A fertőzés elleni védekezés egy lehetséges módját képezheti olyan sejtfelszíni szénhidrát-mimetikumok előállítása, melyek a kötőhely funkcióján kívül olyan apoláris molekularészt – jelen esetben fullerént – is tartalmaznak, melyek aggregációs tulajdonságuk révén gátolják a vírus szaporodását. Ilyen önszerveződő, multivalens ligandumokat biológiailag aktív molekulák és amfifil szerkezetek összekapcsolásával nyerhetünk, amihez nélkülözhetetlen segítséget nyújt a preparatív szerves kémia, az izolálást elősegítő kromatográfiai módszerek (VRK, oszlop- és flash-kromatográfia), valamint a modern szerkezetigazolási technikák (1D és 2D NMR: COSY, TOCSY, HSQC; HPLC-MS, IR, MALDI-TOF és DART) együttes alkalmazása.

Munkánk során sikerrel előállítottuk a tervezett építőelemeket, nevezetesen a fullerén–cukor hibridek szintéziséhez szükséges NANA-, galaktóz- és fullerén C₆₀ származékokat, melyek az ortogonális védőcsoport-stratégia alkalmazásának köszönhetően regio- és sztereoselektív módon kapcsolhatók egymáshoz a gyökös tiol-én addíció, valamint a click- és Bingel-reakciók felhasználásával.

További terveink között szerepel az így nyert molekulák biológiai aktivitásának vizsgálata, remélve, hogy az N-acetilneuraminsav-tartalmú, önszerveződő fullerén hibridek megfelelően nagy affinitással kötődnek az influenzavírus hemagglutinin fehérjéjéhez.

Bogdándi Virág (Debreceni Egyetem, Hatvani István Szakkollégium)

Izoniazid oxidációja permanganáttal

Előadásom tárgya az izoniazid és a permanganátion közötti reakció. Az izoniazid a tuberkulózis megelőzésében és kezelésében használt első számú antibiotikum, melynek lebontása az élő szervezetben oxidáció valamint hidrolízis által történhet. Munkám célja egy oxidációs reakció tanulmányozása volt, így kísérleteim során az izoniazidot kálium-permanganáttal oxidáltam kénsavas közegben.

Első lépésben a reakció sztöchiometriáját határoztuk meg spektrofotometriás titrálással. Az izoniazid hidrazincsoportjának oxidációja két úton is lejátszódhat, egyik esetben izonikotinsav, míg másik esetben izonikotinamid keletkezik, emellett mindkét reakcióban nitrogéngáz is fejlődik. A termékeket tömegspektrometriás mérés segítségével is azonosítottuk. A sztöchiometria meghatározásánál kapott eredmények, valamint a tömegspektrum jelintenzitásai arra engednek következtetni, hogy az izonikotinsavat eredményező folyamat dominál.

A reakciókinetikai mérésekhez az optimális hullámhossz 537 nm-nek adódott, amely összhangban van azzal, hogy a reakció során a permanganátion jellegzetes színének eltűnését tapasztaltuk. A kinetikai méréseket ezen a meghatározott hullámhosszon folytattuk stopped-flow készülék segítségével, ugyanis a reakció egy-két másodperc alatt lezajlik.

Az izoniazidot nagy feleslegben alkalmaztuk a kísérletek során, így arra számítottunk, hogy a reakció elsőrendű lesz a permanganátionra nézve. Ezt az elméletet azonban két okból is el kellett vetni. Egyrészt az exponenciális görbe illeszkedése a kinetikai görbére nem volt tökéletes, másrészt az elsőrendű illesztésből kapott pszeudo-elsőrendű sebességi állandó nemcsak az izoniazid, hanem a kálium-permanganát koncentrációjától is függ.

Figyelembe véve azt, hogy az alkalmazott savas közegben a permanganátionok redukciójukor autokatalitikus hatású Mn²⁺ ionok keletkeznek, feltételeztük, hogy a vizsgált reakció is ilyen sajátságot mutat. A feltevést alátámasztotta az autokatalitikus sebességi egyenlet meglepően jó illeszkedése a kinetikai görbére. Emellett azt is megállapítottuk, hogy a Mn²⁺-ionok hatása nem nagy mértékű, tehát gyengén autokatalitikus reakcióról van szó.

Kulcsszavak: reakciókinetika, oxidáció, autokatalízis, spektrofotometria, stopped-flow

Nagy Richárd (Budapest Corvinus Egyetem)

Kerámia pervaporációs membrán alkalmazhatóságának vizsgálata ananász aromakomponensek visszanyerésére

A gyümölcslegyártás technológiai lépései közül fontos szerepet tölt be a bepárlás, melynek célja a folyékony élelmiszerek besűrítése. Ezen az úton nem csak az eltarthatóság időtartama nő meg, de ezzel együtt a szállítási és tárolási költségek is jelentősen csökkennek. Az eljárás hátrányai közé sorolható, hogy a folyamat során jelentős az illékony aromaanyagok bomlása, esetleges kémiai átalakulása és elpárolgása, mely rossz érzékszervi tulajdonságokat eredményezhet a végtermékben. A bepárlás során keletkezett párának magas az illékony aromaanyag-koncentrációja, melynek visszanyerése elengedhetetlen a jó termék előállításához és ezzel az egyre növekvő fogyasztói igények kielégítéséhez.

Napjainkban, a fejlettebb gyümölcslé-előállító üzemekben rektifikáló oszlopokat alkalmaznak aroma-visszanyerés céljából, jó hatékonysággal. Azonban nem elhanyagolható az a tény, hogy ezeknek a berendezéseknek a működtetése nagy helyet és energia-befektetést igényel. A membránműveletek közül egyre inkább előtérbe kerül a pervaporáció, amely a jövőben hatékonyan helyettesítheti a rektifikációt. Az organofil pervaporációs membránok igen szelektívek a szerves illékony aromaanyagokra nézve, működtetésük alacsony hőmérsékleten (akár szobahőmérsékleten) és légköri nyomáson (esetleg vákuummal) megvalósítható.

Munkám célja hat kiválasztott ananász aromakomponens modelloldatból történő visszanyerése volt, laboratóriumi pervaporációs berendezésen. A kísérleteim során kettő, egyenként 0,01 m² felületű PDMS (polydimethylsiloxane) kerámia csőmembránt alkalmaztam. A választott 6 ananász aromaanyag az etil-acetát, etanol, metil-2-metilbutanoát, metil-hexanoát, isoamil-alkohol, metil-3-(metiltio)-propanoát voltak. A berendezés működési paraméterei közül az alkalmazott hőmérsékletet és a térfogatáramot változtattam, a mérések időtartama az állandósult állapot beállása után minden esetben 1 óra volt. A permeátumok analitikai vizsgálatát gázkromatográfiás módszerrel végeztem. A kapott adatok alapján meghatároztam a folyamatot jellemző főbb paraméterek közül a szétválasztási tényezőket, a fluxusokat és az aktiválási energiákat. Megállapítottam, hogy a hőmérséklet növelésével mind a víz, mind az aroma fluxus exponenciálisan nőtt, amely megfelel az irodalomban leírtaknak. Az alkalmazott membrán jó szelektivitást mutatott a vizsgált aromakomponensekre nézve.

Köszönöm az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA_CK_81011) kísérletekhez nyújtott anyagi támogatását.

Veres Péter (Debreceni Egyetem, Hatvani István Szakkollégium)

Biodegradábilis kollagén-szilika aerogél hibridek vizsgálata

Az aerogélek a világ legkisebb sűrűségű szilárd anyagai közé tartoznak. Speciális tulajdonságokkal rendelkeznek, úgy mint a nagy fajlagos felület, nagy porozitás, alacsony dielektromos konstans, kis törésmutató, kis sűrűség, alacsony hővezetés, valamint jó hangszigetelő képesség. Rendkívül változatos anyagi minőségben készülhetnek, és igen széles körben funkcionálizálhatóak. A fent említett egyedi tulajdonságaik miatt számtalan gyakorlati felhasználásuk ismert az űrkutatástól a gyógyszerhatóanyagok átépítéséig. Előállításuk tetraalkoxi-szilánok hídolízisével és polikondenzációjával, majd az ezt követő szuperkritikus szárítással valósul meg. A kialakuló aerogélek szerkezetét, porozitását, optikai és mechanikai tulajdonságait, valamint a funkcionálizálhatóságukat az előállítás alatt alkalmazott körülmények nagymértékben befolyásolják. Az utóbbi évtizedben előtérbe került a különböző aerogél hibridek előállítása, és egyre több cikk jelent meg az innovatív felhasználásukkal kapcsolatban. Hibridek előállítása esetén a kiinduláshoz használt reakcióelegy már tartalmazza az oldott kollagént, amely a gélesedés során beépül a preparátumba, jelentősen módosítva annak tulajdonságait. Az egyik legnagyobb érdeklődés az aerogélek orvos-biológiai és gyógyszerészeti alkalmazását övezi, így az általam előállított kollagén-szilika hibridek magukban hordozzák a gyakorlati felhasználás lehetőségét. Kutatásom tárgyát potenciális gyógyszerhordozó kollagén-szilika aerogél hibridek előállítása, különböző gyógyszerhatóanyagok szuperkritikus adszorpciója, majd kioldódásuk kinetikai vizsgálata képezi. A gélek hatóanyag kibocsátási tulajdonságait fiziológiás körülmények között nagynyomású folyadékkromatográfiával,

fotometriás mérésekkel, valamint NMR spektroszkópiával határozom meg. A hibridek szerkezetét, és mechanikai tulajdonságait a bennük található kollagén kiégetése előtt és után scanning elektronmikroszkóppal, ütő- és nyomószilárdság mérésekkel vizsgálom. Jelen előadásomban a hibridek előállításához szükséges módszereket, valamint az általam előállított különböző összetételű hibridek tulajdonságait tervezem bemutatni, kiemelve a mechanikai tulajdonságok terén elért drasztikus javulást.

BIOLÓGIA ALSZEKCIÓ

Erdei Anna Laura (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

A klorofill előanyagok szerepe a fejes káposzta (*Brassica oleracea* cv. *capitata*) belső leveleiben lejátszódó fotooxidációs folyamatokban

A klorofill bioszintézis utolsó lépése zárvatermőkben fény által szabályozott folyamat, amely során protoklorofilidből klorofilid alakul ki egy kettős kötés telítésével. Ezt a fototranszformációnak is nevezett reakciót a protoklorofilid-NADPH-oxidoreduktáz enzim (POR) katalizálja, melynek NADPH-val és protoklorofiliddel alkotott egységei többféle méretű makrodomén komplexet hoznak létre. Megvilágításkor a polimer és dimer POR komplex nagyrészt a bioszintetikus folyamatban vesz részt, míg a szabad pigmentek, illetve monomer protoklorofilid és POR enzim alkotta komplex egy kifakulásként ismert folyamatot katalizálnak. Ekkor fény hatására a növényi szövetben reaktív oxigén-gyökök keletkeznek, melyek károsítják a klorofill pigmenteket, csökkentik az antioxidánsok mennyiségét és membránkárosodást okoznak.

A fototranszformációt és a kifakulást hagyományosan sötétben nevelt (etiolált) növényeken vizsgálták, de a természetben előfordulnak speciális, sötétben fejlődő növényi szervek is, melyek szintén klorofill-előanyagokat tartalmaznak. Kísérleteinket a fejes káposzta (*Brassica oleracea* cv. *capitata*) legbelső levelein végeztük, amelyek külső levélrétegek takarásában, teljes sötétségben fejlődnek. Ezekben a levelekben kloroplasztiszok helyett fejletlen etioplasztiszok, klorofill helyett protoklorofilid található meg, és ennek nagyrésze monomer POR enzimhez kötődő NADPH-t nem tartalmazó komplexet alkot, de emellett kis mennyiségben dimer és polimer formák is előfordulnak. Vizsgálatunk célja az eltérő aggregációs szintű pigmentformák fototranszformációban illetve kifakulásban betöltött szerepének azonosítása volt. A klorofill pigmentek fluorofór vegyületek, mennyiségük és állapotuk változását fluoreszcencia spektroszkópiával vizsgáltuk. Megmértük a folyamat hatásspektrumát és kinetikáját. Kísérleteink bizonyították, hogy a monomer protoklorofilid fény hatására kifakulást indít el, ugyanakkor ezzel párhuzamosan fototranszformáció is lejátszódik. Vizsgáltuk a folyamat hőmérséklet és oxigén-függését is. A kifakulás folyamata hűtés hatására fokozódott, oxigénelvonáskor csökkent, ami alátámasztja, hogy a pigmentek kifakulása membránkötött folyamat, a kifakulásban pedig kulcsszerepe van az oxigénnek.

Eredményeinket figyelembe kell venni a káposzta és más, protoklorofilidet tartalmazó élelmisernövény begyűjtése, tárolása és feldolgozása során: kerülni kell a külső levelek idő előtti eltávolítását, a növény hűtését és erős fénnel való megvilágítását.

Klátyik Szandra (Szent István Egyetem, Festetics Imre Mezőgazdasági Biotechnológia Szakkollégium)

A Bt-kukorica által termelt toxin vízi ökoszisztémára gyakorolt hatásai

A Bt-növényfajták által termelt toxinok lehetséges toxikus hatásainak meghatározása kiemelt feladat, mivel a toxin folyamatosan termelődik a növényben, így hosszú ideig a környezetben marad, ami befolyásolja az ökoszisztémát.

Kutatásaink során két rovarrezisztens transzgenikus kukoricafajta (MON 810, DAS 59122-7) és közel izogenikus vonalainak vízi ökoszisztémára gyakorolt hatásait vizsgáltuk. A kísérleti rendszer kialakítása során nyolc darab akváriumot rendeztünk be a Dunából, illetve a Velencei-tó egyik nádasos kazettájából származó vízzel és iszappal. A rendszer beállítása után a vizsgált transzgenikus Bt-kukoricák és közel izogenikus vonalainak leveléből származó levéltörmelékeket helyeztük el a különböző

akváriumokba. Ezt követően folyamatosan történt a víz- és levélminták begyűjtése a MON 810-es kukorica által termelt CryIAb-toxin koncentráció időbeni változásának vizsgálatához és a két transzgenikus kukorica által termelt Cry-toxinok akut és krónikus (reprodukcióra gyakorolt) hatásainak meghatározásához. A toxikus hatásokat nagy vízibolha (*Daphnia magna*) és egyiptomi csípőszúnyog (*Aedes aegypti*) lárvák esetében állapítottuk meg.

A CryIAb-toxin tartalom változásának vizsgálata során a vízmintákban és a közel izogenikus vonal levélmintáiban a toxin jelenlétét nem tudtuk kimutatni. A transzgenikus MON 810 levélmintáiban viszont szignifikánsan csökkent a toxin mennyisége a Duna és a Velencei-tó esetében is. A vizsgált transzgenikus kukoricák nem gyakoroltak akut toxikus hatást a vizsgált testszervezetekre. A különböző Bt-kukorica fajták és izogenikus vonalaik krónikus hatásait vizsgálva megállapítható, hogy: (i) a DAS 59122-7 és közel izogenikus vonala hatással voltak az utódok számára a kontrollhoz viszonyítva, viszont a két kukorica vonal között nem volt szignifikáns eltérés, (ii) az anyák túlélésére a DAS 59122-7 és közel izogenikus vonala nem voltak hatással, (iii) a MON 810 és közel izogenikus vonala hatással voltak az anyák túlélésére a kontrollhoz képest, és a két kukorica hatásai között is volt különbség. Az anyák nagymértékű elhullása miatt az utód produkció értékelésére ebben az esetben nem volt lehetőség.

Eredményeinkkel szeretnénk hozzájárulni a rovarrezisztens Bt-kukoricafajták környezeti kockázatainak megismeréséhez.

Horváth Soma (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

Töbrök óperencián innen és túl – egy klasszikus fitoszociológiai jelenség konzervációbiológiai tanulságai

A biológia egyed feletti szerveződési szintjeinek megjelenési formáit tárgyaló tudományterület (szűnfenobiológia) Humboldt és szellemi elődei óta tisztában van a zonáció jelenségével, melyet mind a hegységekben lokálisan megtalálhatunk (ekkor magassági övekről beszélünk), mind a Földön szélességi körök szerint rendezve (ekkor biomokról esik szó).

A jelenség speciális esete, amikor egy-egy hidegkatlanban megmarad a hűvös levegő, és így hőmérsékleti inverzió jön létre, melyet a megjelenő növényzet is kénytelen követni. Erre a jelenségre a figyelmet először Kerner hívta föl a Dinári-hegységrendszerben végzett megfigyelései alapján. Hidegkatlanok lehetnek völgyek, vagy minden oldalról zárt mélyedések, melyek típusos példáit nyújtják karszterületeken a dolinák, víznyelők és uvalák.

Az előadásban részint saját eredmények, részint más kutatók munkái kerülnek utánpótlásra és átgondolásra. A saját eredmények Horvátország ÉNY részéről, 2009-ben tett felmérésekből kerülnek közlésre, melyeket *Omphalodo-Fagetum* (Dinári jegenyefenyves bükkös) állományok alatti töbrökben végeztünk, a „hozott adatok” pedig a Mecsekben és az Aggteleki-karszton a 2000-es évek közepe óta, gyertyános tölgyesekben zajló kutatásokból származnak. Az adatok a töbrök fiziognómiai felmérését és a növényzeti felvételeket tartalmazzák, melyeket egymással összefüggésben elemeztem.

A korábbi adatfeldolgozások során választ kerestem arra, hogy egyes növényfajok előfordulása hogyan köthető a töbrökhöz belül elkülöníthető régiókhoz, illetve az azokban előforduló hőmérsékleti és talajadottságokhoz. Jelen előadás fő kérdése viszont, hogy maga a „régió-alávetődés” jelensége milyen külső tényezőktől függ, és ezekből milyen következtetéseket lehet levonni, különböző földrajzi területeken. Vizsgálni fogom a magasság és a kontinentalitás hatását a töbrök fajmegtartó képességére, valamint ennek távolabbi vetületeire is megpróbálok reflektálni.

Ludman Márta – Páldi Katalin (ELTE TTK)

Egy alternatív, környezetkímélő megoldás az alacsony hőmérséklet által okozott mezőgazdasági károk csökkentésére

Az abiotikus stresszek, köztük az alacsony hőmérséklet is az egyik fő oka a mezőgazdaságban tapasztalható jelentős mértékű termésvesztésnek, ami egyes becslések szerint évente akár az 50%-ot is meghaladhatja. Az alacsony hőmérséklet által előidézett káros folyamatok miatt egy adott területre jellemző hőmérsékleti értékek szabják meg azt, hogy milyen növények termesztethetők ott gazdaságosan. A magyar termőterületeken többnyire a mérsékelt égöv növényeit termesztik, de

vannak trópusi éghajlatról származó növények, köztük a kukorica és a paradicsom is, melyek érzékenyek a hideg időjárásra. Az alacsony hőmérsékleti stressz fiziológiai hatásainak vizsgálata és ismerete, illetve az ellene való védekezés lehetőségeinek kutatása elengedhetetlenül fontos, mivel ez megteremtheti a termőképesség növelésének lehetőségét, ami mezőgazdasági szempontból is jelentős lehet.

Magyarországon mostanság előtérbe kerültek azok a kutatások, melyek célja olyan anyagok bevonása a növényvédelembe, amik természetes eredetük révén nem károsítják a környezetet. Ezen vegyületek közül kitűnik az S-metilmetonin (SMM), egy természetes kéntartalmú nem proteinogén aminosav, ami korábbi kutatások szerint sikerrel alkalmazható különféle stresszhatások esetén a növényt ért károsodások csökkentésére.

Munkánk során arra kerestük a választ, hogy SMM-kezelés hatására javul-e a növények általános élettani állapota és a hideggel szembeni ellenálló-képességük. A kérdés általánosabb jellegű megválaszolása érdekében egy egyszikű és egy kétszikű növényt is választottunk kísérletünk tárgyául, a kukoricát és a paradicsomot, melyek a legjelentősebb gazdasági növényeink közé tartoznak. Az SMM hatását élettani, anyagcsere és génexpressziós szinten is megvizsgáltuk: megmértük a fotoszintetikus paraméterek változását, a stresszvédő poliaminok és fenoloidok mennyiségének növekedését, illetve a szintézisükben résztvevő enzimeket kódoló gének expressziós változásait. Eredményeink alátámasztják, hogy az S-metilmetonin alkalmas lehet a növényi stressz okozta károk enyhítésére és így egy alternatív, környezetkímélő megoldásként szolgálhat a fenntartható mezőgazdaság számára.

Danis Judit (Debreceni Egyetem, Orvos- és Egészségtudományi Centrum)

Az NLRP3 inflammoszómát aktiváló P2X7 receptor szerepének vizsgálata különböző humán makrofág alpopulációk LPS kezelését követő IL-1 β termelésében

Az interleukin-1 β (IL-1 β) gyulladásos citokin fontos szerepet játszik a természetes és adaptív immunválasz összehangolásában. Inaktív formáját az NLRP3 inflammoszóma fehérjekomplex kaszpáz-1 komponense hasítja érett formává. Az NLRP3 inflammoszóma összefüggésbe hozható olyan sokakat érintő kórképekkel, mint például a metabolikus szindróma, ezért fontos működésének alapos megismerése. A komplex alegységeinek expresszióját az LPS indukálhatja, míg az aktivációt általában az extracelluláris ATP-t érzékelő P2X7 receptor által indukált ionkoncentráció-változásokkal hozzák összefüggésbe, de a pontos mechanizmus sejtípusonként eltérő lehet.

A mikrokörnyezeti hatásoktól függően eltérő tulajdonságú makrofágok differenciálódhatnak. MCSF jelenlétében főként a szövetregenerációban, míg GM-CSF jelenlétében a gyulladásos folyamatokban résztvevő makrofágok (M-MF és GM-MF) képződnek. Munkánk során a két MF-típus eltérő citokintermelését eredményező molekuláris mechanizmusokat keressük. Eredményeink szerint ATP hatására LPS kezelést követően, bár más időkinetikával, de mindkét MF-típus képes IL-1 β citokint szekretálni. Érdekes módon azonban a GM-MF-ok hozzáadott ATP nélkül is képesek IL-1 β -t felszabadítani. Feltételeztük, hogy a GM-MF-ok a monocitákhoz hasonlóan képesek ATP-t szekretálni, ami auto- és parakrín módon visszahatva a sejtekre serkenti az IL-1 β termelést. Munkánk során lumineszcens módszerrel vizsgálva a felülúszók ATP koncentrációját a GM-MF-oknál magasabb ATP tartalmat mértünk, mint az M-MF-ok esetében. Ezt a GM-MF-ok fokozott ATP szekréciója, mellett az is befolyásolja, hogy eredményeink szerint az ATP-t AMP-vé bontó CD39 ekto-ATPáz mRNS expressziója az M-MF-okban erősebb, mint a GM-MF-okban. Ezen adataink arra utaltak, hogy a GM-MF-okban a szekretált ATP-nek szerepe lehet az LPS indukált IL-1 β termelésben. Ugyanakkor specifikus inhibitorral gátolva a P2X7 receptort nem sikerült megakadályoznunk az IL-1 β szekréciót, valamint az ATP szekréciót gátló illetve a szekretált ATP-t hidrolizáló kezelés hatására sem tapasztaltunk csökkent IL-1 β termelést.

Összességében eredményeink arra utalnak, hogy a GM-MF-ok LPS indukált IL-1 β szekréciójában a monocitákkal ellentétben a P2X7 receptornak csekély jelentősége van, ugyanakkor eredményeink felvetik egyéb purinoceptorok illetve más NLRP3 inflammoszóma aktivációs mechanizmusok szerepét a folyamatban.

Támogatók: TÁMOP 4.2.2.A-11/1/KONV-2012-0023, TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001, UD Faculty of Medicine Research Fund

Jakob Bernadett (Debreceni Egyetem, Orvos- és Egészségtudományi Centrum, Kossuth Lajos Kollégium)

Az AIM2 fehérje természetes immunválaszban betöltött szerepének és antiproliferatív hatásának vizsgálata

A napjainkban érvényes meghatározás szerint a veleszületett immunrendszer azon túl, hogy védelmet biztosít a szervezetet megtámadó fertőző ágensekkel szemben, a megváltozott sajátot is észleli (pl. tumorsurveillance). Az immunsejtek mintázat felismerő receptorai (pattern recognition receptor; PRR) végzik a patogénekre jellemző molekulamintázatok felismerését, melyek révén az immunrendszer sejtjei fizikai kapcsolatba lépnek a kórokozók molekuláival, vagy károsodott sejtek anyagának detektálásával érzékeli a szervezetre leső veszélyt. Ilyen mintázatfelismerő receptor az általunk vizsgált citoplazmában található AIM2 (absent in melanoma 2) fehérje, amelynek ligandja a citoplazmába jutott dsDNA. Egyes PRR-hez hasonlóan az AIM2 is egy citoplazmatikus multi-fehérje komplex, az inflammoszóma összeszerelődéséhez vezet. Ez a fehérje platform lehetővé teszi a zimogén formában szintetizálódott kaszpáz-1 aktiválódását, amely így képes pro-IL-1 β és pro-IL-18 hasadását előidézve, gyulladásos citokineket felszabadítani a sejtekből. Amennyiben heves folyamat játszódik le, a kaszpáz képes egyéb sejtfehérjéket is bontani. Ez eddig még nem tisztázott módon a sejt elhalásához vezet. A programozott sejthalál ezen típusát piroptózisnak nevezzük. A folyamat során az inflammoszóma aktivációt kiváltó intracelluláris kórokozó a fertőzött sejt pusztulásával eliminálódik.

Ugyanakkor az AIM2 egy feltételezett tumorsuppresszor is. Hiszen kimutatták, hogy kifejeződése több sejtvonalban az osztódás gátlásához vezet, de tisztázatlan, hogy milyen mechanizmussal valósulhat meg. Érdeklődésünk középpontjában az áll, hogy van-e korreláció az AIM2 fehérje mintázat felismerő funkciója és antiproliferatív hatása között. Ugyanis feltételezzük, hogy ez esetleg a mitózis során a citoplazma tartalmának exponált saját genomi DNS felismerése és piroptózis kiváltása révén valósul meg.

Ezt megválaszolandó vizsgáltuk az AIM2-nek és az inflammoszóma elemeinek kifejeződését különböző tumor eredetű sejtvonalban, a sejtciklus különböző fázisaiban, valamint az AIM2 lehetséges kötődését az mitotikus kromatinhoz. Létrehoztunk az AIM2-t és DNS kötő mutánsát indukálhatóan kifejező sejtvonalakat, amelyeknek osztódását és elhalását hasonlítjuk össze.

Borsos Máté (ELTE TTK)

Egy új Rec8 mutáns karakterizálása: Egy felgyorsított reprodukív öregedés modell?

Meiózis során a megfelelő kromoszóma szegregáció elengedhetetlen folyamat, hiányában aneuploid ivarsejtek képződhetnek. Ha ezek a sejtek részt vesznek a megtermékenyítésben, akkor a keletkező embriók legtöbbször még az anyaméhben elpusztulnak, vagy problémás utódok születnek. Ez utóbbinak jó példája a Down-szindróma, melyről az is ismert, hogy kialakulásának esélye adott anyai kor felett exponenciálisan növekedni kezd. Újabban feltételezik, hogy ennek egyik oka a már embrionális korban párba állt homológ kromoszómákat összetartó kohezin fehérje gyűrűk előregedése lehet. Ezen fehérje gyűrűk egyik meiotikus komponense a Rec8 fehérje.

Munkám során egy új, mesterségesen létrehozott Rec8 mutáns egér törzs infertilitásának okát igyekeztem felderíteni. Ezen törzs homozigóta mutáns nőstényei képtelenek utódok létrehozására, azonban érett petesejtek megtalálhatóak bennük, ami alapján ez a Rec8 mutáció egy funkció felosztásos mutációnak bizonyul. Petesejt kromoszóma festéses eljárásokkal a mutáns fehérje centromérekhez közeli, illetve a kromoszóma karokon történő kohézióban való szerepét tanulmányoztam. Embriókból izolált, a meiózis korai szakaszában (pachytén) lévő petesejtekben immunfluoreszcencia festéssel vizsgáltam, hogy a mutáció hatására a rekombinációs folyamatokban történik-e változás. Továbbá szövettani teljes ovárium rekonstrukciókat végeztem, melyekből kiderült, hogy ezek a mutáns nőstények jóval idő előtt, már hét hónapos korban elvesztik a teljes petesejt készletüket. Ez arra utal, hogy a vizsgált egér törzs a Rec8 fehérje egyetlen doménjének mutációja révén a reprodukív rendszer felgyorsított öregedésének modellje lehet.

NYELVÉSZET SZEKCIÓ

Krepsz Valéria (ELTE BTK)

Koraszülött gyermekek beszédfeldolgozási teljesítménye

A gyermekek zavartalan fejlődését veszélyeztető perinatális tényezők közül a koraszülöttség a leggyakoribb (Kalmár-Csiky 1994), Magyarországon az újszülött populáció 10–11%-át érinti (Wohlmuth 1986). Noha az elmúlt közel 30 év során számos kutatás foglalkozott a koraszülöttség és a nyelvi fejlődés kapcsolatával, nem sikerült egyértelmű választ találni a kérdésre: vajon az alacsony születési súly vagy éretlen születés befolyásolja-e a gyermekek nyelvi fejlődését vagy sem.

A jelen kutatás arra a kérdésre keresi a választ, hogy 1. A koraszülött gyermekek nyelvhasználati képességei eltérnek-e az időre született társaikétól, 2. hogyan változnak a nyelvi képességeik az életkor előrehaladtával. A kutatás célja a koraszülöttség rizikójának, illetve a kommunikációra gyakorolt hatásának alaposabb megismerése.

Sztenderdizált diagnosztikai eljárás segítségével (Gósy 1995/2006) vizsgáljuk 20 4 és 6 év közötti, óvodáskorú, ép halló, ép intelligenciájú koraszülött gyermek beszédpercepciósi képességeit. A kapott eredményeket azonos korú, időre és éretten született kontroll gyermekcsoport teljesítményével hasonlítjuk össze. Hipotéziseink szerint a koraszülött és kontroll csoport között szignifikáns eltérés várható a gyermekek beszédészlelési és beszédmegértési területén. Feltételezzük, hogy összefüggés mutatkozik a gyermekek különböző részfolyamatai, a csecsemőkori veszélyeztetettség mértéke és a koraszülöttség súlyosságának mértéke között. Úgy gondoljuk, hogy eltérés várható a nemek tekintetében olyan módon, hogy mind a koraszülött, mind a kontroll csoport esetében a lányok érnek el jobb eredményeket a nyelvi feladatok során.

Napjainkban közel minden tizedik gyermek koraszülöttként jön a világra, tehát egy igen fontos és aktuális problémával állunk szemben. A koraszülött gyermekek nyelvi fejlődésének vizsgálati eredményei hasznosak lehetnek a koraszülöttség fejlődési rizikójának megismerésében. Az óvodáskori felmérések lehetőséget nyújthatnak az iskolai problémák megelőzésére.

Lórincz Nanetta (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

A „kritikus periódus” hipotézis szerepe az idegen nyelvek elsajátításában

A „kritikus periódus” hipotézis manapság erősen vitatott elmélet, mely szerint az ember serdülőkkora előtt fogékonyabb az idegen nyelvek elsajátítására, mint az élet bármely más szakaszában. Az elmélet azt is feltételezi, hogy anyanyelvi szintű nyelvtudásra kizárólag ebben a periódusban lehet szert tenni és a periódus lezárulása után egyre kevésbé hatékony a nyelvtanulás. A hipotézist egyértelműen alátámasztó tudományos bizonyíték egyelőre nincs, azonban az ellenkezője sem bizonyítható, a kutatások eredményei ellentmondásosak. A feltevés elemzése kulcsfontosságú mind elméleti síkon, mind a gyakorlati életben, amikor döntések születnek az általános- és középiskolai idegennyelv-oktatás megkezdésének ideális időpontjáról.

Előadásomban a történeti háttér rövid áttekintése után a hipotézis mellett és ellen szóló érveket fogom összevetni egymással. Különböző nyelvtanulást vizsgáló kísérletek bemutatására kerül majd sor, melyekben kétnyelvűek, bevándorlók, valamint iskolai körülmények között idegen nyelvet tanulók vettek részt. Az érvek és ellenérvek összegzését a „kritikus periódus” és más, szintén az idegen nyelv elsajátítására vonatkozó elméletek összehasonlítása követi majd. Ebben a részben olyan elméleteket fogok elemezni, mint Noam Chomsky „Univerzális Grammatika” elmélete, valamint a Krashen-féle „Az elsajátítás és a tanulás hipotézise”. Végül olyan nézetek bemutatása következik, amelyek szintén feltételezik a nyelvtanuló életkorának meghatározó szerepét, azonban a nyelvsajátítás hatékonyságát nem a „kritikus periódustól” teszik függővé. Itt fontos megemlíteni a motivációt, az iskolázottság, és az általános kognitív tényezők fontos szerepét.

Előadásom végén az érvek és ellenérvek, a „kritikus periódus” hipotézistől eltérő, a második nyelv elsajátítására vonatkozó más elméletek, valamint a nyelvtanuló életkori sajátosságait meghatározott periódushoz nem kötő nézeteket fogom összegezni. Zárásképpen pedig az eredmények gyakorlati alkalmazási lehetőségének vizsgálatára kerül sor.

Petykó Márton (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Az internetes troll mint identitás kialakítása politikai blogok diskurzusaiban

Az internetes troll a számítógép közvetítette kommunikáció (CMC) egyik jellegzetes identitása (Herring et al. 2002: 371). A troll a számítógép közvetítette diskurzusok azon résztvevője, akinek igazi célja a diskurzus, valamint a közösség bomlasztása és/vagy egy konfliktus előidézése, illetve elmélyítése a saját szórakoztatására. A troll ugyanakkor tudatosan megkísérel létrehozni egy fiktív identitást, amely szerint őszintén a kérdéses csoport tagjává szeretne válni, és ezt a valójában hamis szándékát közli is (Hardaker 2010: 237). A trollok nyelvi tevékenysége tehát megtévesztésen alapuló identitásmanipuláció (Donath 1999: 43; Hancock 2007: 291).

Az előadás az internetes troll mint az aktuális diskurzusban dinamikusan létrejövő identitás a kognitív pragmatika és a gyakorlatelmélet keretében ágyazott korpuszalapú vizsgálatával foglalkozik. A kvalitatív és kvantitatív szempontokat egyaránt érvényesítő kutatás céljai a következők: 1. Azoknak a pozitív identitásgyakorlatoknak a meghatározása, amelyek alapján egyes résztvevők trollként azonosítanak más résztvevőket; 2. Azoknak a negatív identitásgyakorlatoknak az azonosítása, amelyek segítségével a résztvevők jelzik, hogy nem trollként vesznek részt a diskurzusban; 3. Az egyes identitásgyakorlatok típusgyakoriságának megállapítása.

Az előadás az identitás kialakítását olyan dinamikus körfolyamatnak tekinti (vö. Bucholtz–Hall 2005: 587), amelyben fontos szerepet játszik a diskurzusközösség tagjainak az adott identitásra vonatkozó tudása. Ez a körfolyamat öt összetevőből áll: 1. A diskurzus résztvevőinek az identitásra vonatkozó tudása, 2. e tudás aktiválása, 3. pozitív és negatív identitásgyakorlatok végrehajtása az aktuális diskurzusban, 4. Az identitás létrejötte a diskurzusban, 5. Az identitásra vonatkozó tudás módosulása/megegyesítése.

A kutatás korpuszát 40 magyar nyelvű politikai blog 200 olyan diskurzusa alkotja, amelyeknek legalább egy résztvevője trollnak nevez legalább egy másik résztvevőt. A diskurzusok elemzése alapján a trollok 42 pozitív identitásgyakorlata különíthető el, azonban ezek mindegyike viszonylag ritka. A számos pozitív identitásgyakorlat mellett ugyanakkor a legtöbb identitástól eltérően a trollnak nincsenek negatív identitásgyakorlatai, vagyis a résztvevők nem tudják egyértelműen jelezni egymás számára, hogy nem trollok.

Hivatkozások: Bucholtz, Mary–Hall, Kira 2005. Identity and interaction: a sociocultural linguistic approach. Discourse Studies 2005/4–5: 585–614. Donath, Judith S. 1999. Identity and deception in the virtual community. Kollock, Peter–Smith, Mark (eds.): Communities in Cyberspace. London: Routledge. 29–59. Hancock, Jeffrey T. 2007. Digital deception: why, when and how people lie online. In Joinson, Adam N. – McKenna, Katelyn Y.A. – Postmes, Tom – Reips, Ulf–Dietrich (eds.): Oxford Handbook of Internet Psychology. Oxford: Oxford University Press. 289–302.

Hardaker, Claire 2010. Trolling in asynchronous computer-mediated communication: From user discussions to academic definitions. Journal of Politeness Research. Language, Behaviour, Culture 2010/2: 215–242. Herring, Susan C. – Job-Sluder, Kirk–Scheckler, Rebecca–Barab, Sasha 2002. Searching for Safety Online: Managing „Trolling in a Feminist Forum. The Information Society 2002: 371–384.

Vadász Noémi (Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar)

A hazugság formális diskurzusszemantikája

Dolgozatomban a félrevezetéssel, annak fajtáival, és formális elemzésükkel foglalkozom. A társalgás résztvevőinek „ideálissága” alapján próbálom meghatározni a különféle kommunikációs helyzeteket. Az ideális jelzőt elsősorban nem pusztán a grice-i értelemben használok, de a vizsgált jelenségek pontos leírásához Grice jó eszköztárat biztosít. Különbséget teszek a hazugság, lóditás, füllentés, mellébeszélés, és a hazugság egyéb, ritkábban tárgyalt formái között, és megpróbálom őket egy olyan formális keretben elemezni, amely megmutatja, hogy egy füllentés nem hordoz magán egyedi sajátosságokat, hanem

minden föllentésnek ugyanolyan a „szerkezete”. Ehhez megfelelő eszköz a ReALIS (Kölcsönös és élethossziglani interpretációs rendszer), amely egy olyan formális diskurzusrepresentációs elmélet, amely figyelembe veszi az interpretálók körében fennálló kölcsönös tudást, valamint az egész élet során felhalmozódott információkat. Ez a rendszer a mentális állapotok leírásával (tudások, vágyak, hiedelmek) és egyes paraméterek változtatásával meg tudja ragadni a jelenségek közti apró (formalizálható) különbségeket, a formán túli tulajdonságokat (indítékok, okok, következmények, érzelmek, körülmények) figyelmen kívül hagyva. A jelenségek közötti szigorúan formális különbségek segítségével pontosan ábrázolni lehet, hogy mi játszódhat le a beszélő és a hallgató fejében egy diskurzus folyamán, hogyan „monitorozzák” egymás tudását és szándékait, és hogy hogyan tükröződik prizmaszerűen kettejük elméjében az információ. Munkám során a rendelkezésre álló pragmatikai szakirodalom feldolgozása; az általam vizsgált jelenségek teljes körű leírása, rendszerbe rendezése valamint a pontos formalizálása volt a célom. A jelenségeket formális tulajdonságaik alapján táblázatba rendeztem, amely alapján a jelenségek pontos leírása számítógéppel feldolgozható, implementálható formális jegyekkel egészülnek ki. Kutatásaim fejlesztéséhez a későbbiekben a modern pragmatikai szakirodalom feldolgozása szükséges ahhoz, hogy annak eredményeit a ReALIS módszereivel kiegészítve folytathassam a jelenségek vizsgálatát. További céljaim között a többsoros párbeszédek hasonló elemzése, a bonyolultabb társalgási helyzetek formalizálása valamint a már vizsgált jelenségek részletesebb, pontosabb leírása szerepel. Vizsgálati módszeremmel egyelőre nem tudom kezelni az ironiát, a különböző stílusbeli változatokat és az emberi érzelem által hozott többleteket. Ezen faktorokkal is szeretném kiegészíteni, gazdagítani a tárgyalt jelenségeket.

KLASSZIKA-FILOLÓGIA SZEKCIÓ

Mihálykó Ágnes (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Szentek, angyalok és Péter anyósa: a keresztény elemek elterjedése az egyiptomi mágiában

A Kr. u. 4–5. században, az egyiptomi társadalom keresztény hitre térésével a ma mágikusnak nevezett szövegek sok szempontból átalakultak. Ez nem azt jelentette, hogy teljesen eltűntek volna, bár egyesek, mint az ólomból készült átoktáblák, tényleg jelentősen visszaszorultak, és mások is, mint például a szerelmi mágia szövegei, teret vesztek, a többiek azonban, például a gyógyító vagy apotropaikus imák és amulettek, továbbra is nagy népszerűségnek örvendtek. Nem is abban mutatkozott meg a változás, hogy a régi mágia szereplői, varázsigéi vagy formulái teljesen kikoptak volna a szövegekből. Hórusz és Ízisz alakja a Kr. u. 7. századig fellelhető a kopt papiruszokban, a varázsigék és –jelek részben érintetlenül maradtak az egyes szövegtípusokban, részben pedig újakra cserélődtek, a formulakincs pedig nagymértékű állandóságot mutatott. A változás legfőbb jele az volt, hogy a szövegeket mintegy elárasztották a keresztény természetfeletti világ és a Biblia alakjai: a Szentháromság, a szentek, az angyalok és a démonok, részben kiszorítva, részben pedig kiegészítve a hagyományos elemeket, és így számunkra meglepő, azonban a korban szemlátomást hatékonynak tartott egyveleget hoztak létre.

Az új elemek nem egyformán épültek be a megújult praktikákba. Egyesek hagyományt teremtettek, mások viszont elszigeteltek maradtak. Forrásuk lehetett a Biblia, a liturgia, de akár a gnosztikus hagyományok vagy a népszerű legendák és apokrifek is. Egyesek feltűnően a kopt nyelvű szövegeket jellemzik, másokat pedig elsősorban a görög nyelvű szövegekben lelhetünk fel, és sokaknak Egyiptomon kívüli párhuzamai is vannak. Mik voltak ezek az új elemek? Milyen gyakorisággal fordulnak elő a fennmaradt szövegekben? Melyek alkottak hagyományt, és melyek maradtak meg elszigetelt próbálkozásnak? Honnan érkeztek a mágikus szövegekbe, és hogyan alakultak át a szövegek igényeinek hatására? Melyek jellemzik a kopt, és melyek a görög szövegeket? És milyen kapcsolatai vannak az egyiptomi „innovációnak” a mediterrán és nyugat-európai területek hasonló jelenségeivel? Előadásaimban ezekre a kérdésekre keresek válaszokat.

Kerber Balázs (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Róma-képek a huszadik században

A római kultúra huszadik századi értelmezését, az értelmezés irányait szeretném vizsgálni előadásomban két modern műalkotáson keresztül (Federico Fellini *Fellini-Satyricon* című filmje és Szentkuthy Miklós *Cicero vándorévei* című regénye), összehasonlítva azok megjelenítési technikáit, illetve elemezve azt az általános optikát, mellyel a római civilizációra tekintenek. Összehasonlításom alapjául Petronius *Satyriconja* fog szolgálni, mivel nemcsak Fellini tudatos adaptációja, de mintha Szentkuthy regénye is e művel lépne szüntelenül párbeszédbe, annak ellenére, hogy egyértelműen nem utal rá (a szerző művével kapcsolatban, később sem említi). Mind a *Fellini-Satyricon*, mind a *Cicero vándorévei* a vizualitás erejével és teátrálisan ábrázolják Rómát, s a hasonló koncepciókból hasonló mögöttes problematika bontakozik ki: Róma nem más Fellini és Szentkuthy számára, mint a huszadik századnak feltett kérdés, mint önmaguk helye saját korukban. Értelmezésük hasonlósága így nem csupán véletlen, hanem a második világháború utáni Európáról is árulkodik. Közös vonásaik azért is érdekesek, mert a két művet két évtized választja el egymástól: Fellini filmje 1969-ben készült, Szentkuthy műve pedig 1945-ben. A két eltérő világú évtizedben született egyező Róma-kép nemcsak megszokott órkörképünk modern változásaira, de a huszadik század általános kétségeire is fényt vet. Előadásomban a két modern mű motívumait, narratíváját vizsgálom, folyamatosan utalva Petronius alapul szolgáló szövegére, ókor és modernitás felelgetését, találkozását követem nyomon. Kitérek a *Satyricon* lakomajelenetére is, mely közvetve vagy közvetlenül, de mindkét huszadik századi értelmezésben jelentős szerepet kap. Különös tekintettel azon pontokra fogok koncentrálni az elemzésben, melyek az egységes látásmód bizonyosságai,

s így közelebb hozhatják számunkra mind saját korunkat, mind Petronius világát. A kép árnyalásához mindkét modern alkotó koráról, a művek indíttatásáról is szólni fogok. Az előadás készítéséhez felhasználtam Petronius *Satyriconjának* latin szövegét, Fellini forgatókönyvének olasz szövegét és Szentkuthy Miklós *Cicero vándorévei* című regényét.

Szikora Patrícia (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Chronicon breve – a műfaj sajátosságai a 63-as jelzetű krónika alapján

A *chronicon breve* terminussal jelölt rövid krónikák a bizánci történetírás sajátos műfaját képezik. Szerzőjük, címük, rendeltetésük ismeretlen, többnyire nem is kezelték őket önálló művekként. Elsősorban a török uralom idejéből való másolatokban hagyományozódtak, a kéziratok vizsgálata komoly paleográfiai kihívást jelent a kutatók számára. A görög nyelven írt politikai, vallási és gazdasági vonatkozású néhány soros megállapítások legnagyobb ismérve, s egyben erénye az évről évre való szerkesztés. Azzal a tudatos szándékkal jegyezték le őket, hogy a történelmi helyzetet átörökötsék, és pontos tényanyagot közvetítsenek. A rövid krónika ráadásul nem csupán együtt élt a többi történeti műfajjal, hanem egyedülálló módon túl is élte azokat: Bizánc eleste után is nagy számban keletkeztek ilyen kiskrónikák. A műfaj fennmaradása – amellet, hogy igazolja a történetírói működés és az annalistikus hagyomány továbbélését – azt is bizonyítja, hogy a bizánci birodalom többi területe felé is történeti érdeklődéssel fordultak. A kiskrónikák elemzése a magyar kutatók számára is fontos lehet: a több, mint száz rövid krónika közül majdnem 40 tartalmaz olyan adatokat, melyek magyar történelmi eseményekről, elsősorban a magyar-török harcokról számolnak be. Előadásomban a 63-as jelzetű krónika bejegyzéseinek keresztül mutatom be a műfaj sajátosságait. Ezen alapforma mellett négy másik variáns tudósít az 1520 és 1566 közötti harcokról, főként a végvárok elfoglalásáról. A kiskrónikákban foglalt eseményleírások érdemben nem bővítik a középkori magyar történelemre vonatkozó ismereteinket, ráadásul a dátumok jelölése számos alkalommal pontatlan vagy hibás, így a bejegyzések kiegészítésekre és javításokra szorulnak. A rövid krónikák filológiai tanulmányozása útján viszont újszerű és lényeges következtetéseket vonhatunk le: az egyes szövegvariánsokban ugyanis a tulajdonnevek más-más formában szerepelnek. A párhuzamos szöveghelyek összehasonlításával és rendszerezésével megfigyelhetjük az adott személy- és földrajzi nevek „helyesírásának” változását. A bejegyzések emellett további kérdéseket is fölvetnek: érdekes többek között, hogy egyes események egyszerűen kimaradnak a fősorolásból, ahogyan a magyar-bizánci kapcsolatokra vonatkozóan sem találunk adatokat. Célom tehát, hogy előadásomban rámutassak a műfajban rejlő lehetőségekre.

Kárpáti András (PPKE)

Ikermítoszok a vallástörténetben

Az ikerszülés a modern korban is viszonylag ritka eset (általában 1:80-hoz arányban teszik a természetes úton történő születéseket, viszont az orvostudomány fejlődése és a mesterséges megtermékenyítés ezt az arányszámot csökkentette). Így nem meglepő, hogy régebbi korokban (kiváltképp a vizsgálatban szereplő ókorban) egyfajta „csodának” tekintették e születéseket.

Előadásomban (a talán mindenki által legismertebb) három történet bemutatását és egy általam meghatározott szempontrendszer alapján történő összehasonlítását végzem el. Fontos megemlítenem, hogy nem az isteni szférában vizsgálódok, hanem halandók vagy félistenek körében végzem ezt a kutatást. Ezek a mítoszok: Romulus és Remus, Kastór és Polydeukés, valamint Káin és Ábel mítosza, a róluk írt elbeszélések. Az összehasonlítást olyan motívumok vizsgálatával kívánom véghezvinni, mint például az isteni (vagy csodás) születés, a hősosztípikus elemek (pl. viselkedés), város-vidék ellentéte vagy akár a megistenülés (apotheosis) aktusa-folyamata. A három nagy történet mellett röviden kitérek még egyéb ókori – görög-római, kelta, mezopotámiai – vallások ikertörténeteire is (a teljesség igénye nélkül), valamint ezeket a kevésbé ismert mítoszokat is beillesztem a már meglévő tipológiai rendszerbe. A saját, személyes módszerem alapján végzett összehasonlításaim révén olyan kép bontakozhat ki, mely további kérdések, és vizsgálatok kiindulópontja lehet.

IRODALOMELMÉLET SEKCIÓ

Muntag Vince (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Szűrőrendszerek: a színházi történet archiválhatóságáról és megírhatóságáról a mai Magyarországon

A színháztörténet-írás létezése és mikéntje a színházi szakdiskurzus állandó neuralgikus pontja. Vulgáris szinten az a kérdés, létezhet-e olyasminak múltja és emlékezete, amit az itt és most mozgat és hív létre. A válasz – hermeneutikai evidenciaként – nyilván igen. A nehézség annyi, hogy nem magától értetődő, mit jelent ez a felelet tulajdonképpen.

Amikor pár évvel ezelőtt magyar színháztörténészek egy csoportja elkezdte feltárni a hazai színházi múlt 1949-től máig tartó szakaszát, a fenti dilemmarendszerrel egészen sajátos formában szembesült. A PhilTher elnevezésű projekt ugyanis előadás-történet kívánt lenni, azaz esztétikai szempontokat választott mércéül a történeti narratíva megképzéséhez. Ez eleve fölveti a színházi történetstől való antropológiai, mediális és diszkurzív távolság apóriáit: mi és hogyan képes archiválni a teatralitást? Mi az a konstrukció, amely a filológiai formába öntés során létrejön?

Mindez ráadásul egy olyan kulturális térben került előtérbe, amely a színházi emlékezés terén súlyos hátrányokat szenvedett az elmúlt évtizedekben. A szélsőbaloldali diktatúrák intézményrendszere ugyanis már általános, ideológiai szinten is a felejtés kulturális gyakorlatait erőltette, így a magyar színházi közösség nagyrészt máig nem biztos abban, mire és főleg miért kell emlékeznie saját múltjából. Ezt a filológia a cenzúra, az öncenzúra valamint a technikai behatároltságok felejtés felé orientáló működésében tapasztalja.

Az előadás alapvetően elméleti súlyponttal arra keres válaszlehetőségeket, hogy az e kihívások által kondicionált netfilológiai előadás-rekonstrukciós metodika mit állít a színházi történet historiográfiai kezelhetőségéről. A teatralitásról való, szemiotika utáni beszédmodok (Pavis, Lehmann, Fischer-Lichte) lehetséges historizálási módjai megfelelő keretet adhatnak egy rendkívül problémagazdag történetírói vállalkozás módszertani hátterének vizsgálatára.

Branczei Anna (Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Kerényi Károly Szakkollégium)

Párhuzamos álom-valóságok – Széljegyzetek egy analógiához

Ferencz Győző monográfiájában Radnóti Miklós költészetét az amerikai vallomások költészetével (confessional poetry) rokonítja, ám – miként azt Vári György is megjegyzi kritikájában – nem mutatja meg a tényleges kapcsolódási pontokat, így az analógia csupán egy ötlet marad. Ez az előadás arra vállalkozik, hogy részletesebben járja körül ezt a kapcsolatot, különös hangsúlyt fektetve a szerepjáték kérdésére, valamint Radnóti és John Berryman közti hasonlóságokra.

Radnóti életművének a vallomások lírával való párhuzamba állítása természetesen nem zárja ki azt sem, hogy Radnóti holokauszt-költő, sőt a Bori notesz versei talán még inkább hasonlítanak a vallomások alkotásokhoz, mint a korai versek. Nem pusztán a holokauszt kérdése érdekes Radnóti költészete kapcsán – ahogy erre már többen is rámutattak. Verseiben a költő egy traumát dolgoz fel a vallomások költészet segítségével, amiben lényeges szerep jut az én újra megalkotásának, a traumaélmény nyomán megingott identitás újra felépítésének is.

Az Eaton Darr strófái című ciklus például többszörösen értelmezhető ilyen énkonstrukcióként, de álomszerűsége, amit a grotesksége, szürrealista jellege tesz még hangsúlyosabbá, illetve a benne megjelenő fordított világ is is érdekessé teszi ezt a művet. Az Eaton Darr strófái párhuzamba állítható John Berryman Dream Songs (Álomdalok) című ciklusával, amelyben az amerikai költő megteremtette alteregóját, Henryt. Az Álomdalok már címével is megenged egy olyan olvasatot, amely a ciklust és egyes darabjait álomvilág(ok)ként értelmezi, az Eaton Darr strófái ciklussal ellentétben azonban nem elsősorban groteszk szóhasználat teszi álomszerűvé, hanem többek között az a (valóság felől nézve) lehetetlenség, hogy Henry maga több alakban tűnik fel: hol fehér amerikai, hol pedig feketének van maszkírozva, és hol egyes szám első személyben, hol második, hol pedig harmadik személyben szól magáról.

Bár Eaton Darr mindenekelőtt a világ történéseire reflektál („milyen világ, ó jaj! milyen, milyen világ!”), Henry története pedig inkább egy élet története, a két figura között mégis állítható párhuzam, hiszen Radnóti számára Eaton Darr maga egy szerep, ének és világok párbeszéde, Berryman pedig „megsokszorozta” személyiségét az Álomdalokban – véli Ferencz. Így – a vallomásos költészet felől értelmezve – Berryman számára Henry, Radnóti számára pedig Eaton Darr és a különféle versszerepek játéka a költői eszköz, hogy (újra) felépítsék, megalkossák személyiségüket.

Almás Zsófia (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

A hős útja – Mítoszteremtés Miguel Ángel Asturias két novellájában

Előadásomban Miguel Ángel Asturias *Lida Sal tükre* című novelláskötetében megjelent két történettel, az „Előbb-Juan, a bebörtönzött” és a címadó „Lida Sal tükre” című elbeszélésekkel foglalkozom, mint a XX. századi prózairodalom mitologizáló törekvéseinek példáival. Az elemzés mitokritikai (Meletyinszkij, 1985) és narratológiai (Mieke Bal, 1999) szempontok alapján bontja elemeire a történeteket. Célom a mitikus elemek jelenléte által okozott hangsúlyeltolódások vizsgálata a novellákban. Elsősorban a hős hagyományos útját – a kalandra hívástól a kaland elfogadásán át egészen a mágikus segítségig (Campbell, 2010) – érő változások kerülnek középpontba, amelyeket a szépirodalom esztétizáló elemeinek megjelenése okoz. Kiindulópontként az archetipikusnak tekinthető elbeszélés struktúra és az elbeszélések hőseinek az egyetemes ember reprezentációjaként való felfogása szolgál egy diskurzusát tekintve modern narratívában. Ez veti fel azt a központi kérdéskört, hogy az Asturias-féle irodalmi mítoszteremtés mennyiben képes követni a mitikus vázat, az esetlegesen felmerülő hiányoknak pedig egy részről milyen hatása van, másrésztől milyen eszközökkel igyekszik azokat pótolni a narratíva. Mindkét történet forrása egy ismétlődően alapuló motívum: a halál árnyékának továbbadása férfiról férfira és egy mágikus ruha varázslatának generációról generációra történő beteljesítése. A történetek kulcsmomentuma pedig mindkét esetben ennek a mitikus láncnak a megtörése a főszereplő által. Annak tükrében, hogy a főhősök kalandos útját érő változások pozitív vagy negatív irányba hatnak, az elemzés végül arra világít rá, hogy az irodalmi műmise mennyiben profanizálja a maya-quiché kultúrkörből átemelt szakrális motívumokat.

Czifra Zsuzsanna (ELTE BTK, Eötvös József Collegium)

Narratív etika Doris Lessing „A fű dalol” c. regényében

Előadásom az etikai kritika létjogosultságát vizsgálja az irodalomban, kifejezetten azon belül is a narratív fikció („narrative fiction”) műfajában, Doris Lessing a fű dalol c. regénye alapján. Ahogy a téma megjelölésből is látszik, dolgozatomban elsősorban kritikái, illetve elméleti konklúziókra kíván eljutni, de a regény választása nem csupán egy „alany” ennek bemutatására, hanem a dolgozat konklúziójának, és meglátásomnak szerves része. Levinas etikai filozófiája nyomán az angol-szász irodalomkritika egy irányzata (több irányzattal párhuzamosan) az irodalmi szövegekben – nyelvi természetük miatt („works in language”) egy esszenciálisan etikai dimenziót vél felfedezni. Érdekes módon azonban, az irodalmi szövegek sajátossága, ami jelentős részben minden más szöveg-műfajtól különböző narratív struktúrájából adódik, figyelmen kívül marad vagy csak érintőlegesen vizsgálta etikai vonatkozásait tekintve. Doris Lessing regényében ezekre a narratív sajátosságokra szeretnék rámutatni, amik a regény etikai vetületének szerves részeit alkotják a regény amúgy is erősen morális felhangú témája mellett. A regény narratív struktúrái, leginkább a narrátor- „hallgatóságos szerző” („implied author”)- szereplő egymáscsúsztatásából és/vagy elkülönítéséből adódóan, aláássák és egyben megteremtik a regény sajátos megértését. Ezzel egy olyan hozzáadott etikai dimenziót adva a regénynek, amely csupán „nyelvi” – ahogy a Levinasi filozófiát követő kritikusok munkájában megfogalmazódik – természetéből nem következne. A szöveg egy szigorúan strukturalista, narratológiai szempontú elemzése tehát a szöveg etikai dimenzióját erősíti, sőt teremti meg. Elemzésem azt is lehetővé teszi, hogy megmutassam a regény etikai „állásfoglalását” – melyet leginkább narratív struktúráin keresztül látok kirajzolódni, illetve hogy ezt általánosabb síkra vetítve az irodalom, és irodalomkritika etikai jelentéséről és ennek lehetséges módozatairól

fejtsem ki álláspontomat. Dolgozatomnak mindvégig motivációja, hogy az irodalomnak egy olyan vetületére világítsak rá, filozófia és (angol-szász tradíciójú) irodalomelmélet segítségével, amely egyedülállónak teszi mind az etikáról való-, mind pedig a kritikai gondolkodásban.

Nagy Dániel (ELTE BTK)

„... und eine ganze keusche Seligkeit.” Tonio Kröger metalepszise – avagy Szöveg-valóság versus Valóság-szöveg?

Közhelynek számít, hogy Thomas Mann először 1903-ban megjelent elbeszélésének, a Tonio Krögernek a polgári és művészi sféra között feszülő ellentét a témája. Ám a művet olvasva a „művelt olvasók” könnyedén felfedezhetik a nagyon is nyilvánvaló motivikus párhuzamokat a fiktív hős, Tonio Kröger és a nagyon is valós „empirikus szerző”, Thomas Mann életrajza között – ilyenek például a hős hanza-városi patrícius őseinek felemlgetése, vagy anyjának „latin” származása és persze mindenekelőtt a foglalkozása, hiszen a szerzőhöz hasonlóan maga Tonio is az írói hivatást gyakorolja. Ez alapján akár azt is mondhatjuk, hogy az elbeszélés másik (sokkal ritkábban emlegetett) fő témája nem más, mint a művészet és realitás, avagy a fikció és a valóság viszonya.

Természetesen az irodalmi kritika régen túlhaladta a fikciós műalkotás jellegzetességeit a szerző életrajzából levezető tárgyalásmódot – épp ezért különösen zavarba ejtő, hogy a Tonio Krögerben a fikció által ábrázolt „lehetséges világ” ilyen szemérmetlen módon hasonlít a „való világra”. Legyünk bármennyire felvilágosult, posztmodern olvasók, akik tökéletesen tisztában vannak vele, hogy a fikciót nem szükséges, sőt bizonyos értelemben egyenesen illetlen dolog a szerzői életrajz felől olvasni – mégsem tudjuk a Tonio Kröger olvasásakor elfelejteni mindazt, amit az íróról, Thomas Mann-ról tudunk. Ebben az esetben a fikció szinte óhatatlan módon quasi intertextuális viszonyba kerül az életrajzzal, pretextusává teszi a „valóságot” – s ezzel persze elkerülhetetlenül határsértést, metalepszist követ el. Szinte rákényszeríti az olvasót, hogy egymással elvileg nem összemérhető szövegtípusokat olvasson össze. Avagy rámutat az általunk valóságnak hitt életrajz fiktív jellegére – hiszen lehetséges, hogy nem így beszélünk el az „empirikus szerző” biográfiáját, ha nem ismernénk bizonyos műveit (például épp a Tonio Krögert vagy a Buddenbrook-házat).

Ráadásul annál is inkább jogosnak tűnik a fenti, intertextuális térben bekövetkező metalepszisről beszélni, mivel ez az ominózus retorikai, fikciós-poétikai alakzat magában a szövegben, intratextuális szinten is megjelenik a főhős és a róla egyes szám harmadik személyben beszélő narrátor „egymásba csúszása” által. A szöveg ezáltal önmagában tematizálja a mindenkor irodalomelméletek számára egyik leginkább fogós kérdést, hogy pontosan milyen viszonyban is áll egymással „aki beszél” – „aki ír” – és „aki van”.

MATEMATIKA-FIZIKA SZEKCIÓ

FIZIKA ALSZEKCIÓ

Fekete Mónika Éva (ELTE-TTK, Eötvös József Collegium)

Neptunuszon túli rezonáns objektumok dinamikája

A Neptunuszon túli objektumok (TNO-k) tanulmányozását több, a csillagászatban alapvető kérdés megválaszolása motiválja. A Naprendszer Neptunuszon túli régiójának megismerése kulcsot adhat többek között a Naprendszer eredetéhez és a külső bolygók keletkezéséhez fűződő kérdésekhez. A földi élet kialakulásának megértéséhez is közelebb juthatunk ezen kis égitestek vizsgálatával. A kutatások az égitestek keletkezésére, fizikai tulajdonságaira és dinamikájára irányulnak. Munkám középpontjában az utóbbi terület áll, melyben meghatározó a rezonáns objektumok szerepe.

Kutatásom során a $7/3$ arányú középmozgás rezonanciával foglalkoztam, melyhez számos TNO kötődik. Célom eddig még nem ismert libráló égitestek datálása, valamint a kezdeti pályaelemek és a rezonancia megjelenése, jellege közti kapcsolat feltárása volt. A rendszert gravitációs hatást-problémával közelítettem, majd a mozgásegyenleteket numerikusan integráltam.

A 16 ebbe a rezonanciába eső égitest közül 7 bizonyult libráló TNO-nak. Két esetben – a 2008 CT190 és 2010 FE49 jelű objektumoknál – én mutattam ki először ezt a jelenséget.

A problémát általánosan $0,01$ és $0,41$ közötti excentricitásokra vizsgáltam. A rezonancia megjelenésével kapcsolatban az a következtetés vonható le, hogy vannak olyan librációs centrumok, ahonnan a testet indítva librálni fog a rezonanciaváltozó. Minél nagyobb az excentricitás, a kirajzolódó struktúrák annál jobban összemosódnak.

A $7/3$ arányú rezonanciánál mind szimmetrikus, mind aszimmetrikus libráció jelentkezik, utóbbi azonban csak adott excentricitás értékig. Az aszimmetrikus libráció megszűnésének magyarázata a perturbált kéttest-probléma perturbációs függvénye Laplace-féle sorfejtésének konvergenciájában rejlik. Ahol a sorfejtés divergenssé válik, ott szűnik meg az aszimmetrikus libráció.

A valós TNO-kra és a próbatestekre kapott eredmények erősítik egymást, mind a fél nagytengely-excentricitás síkon vett librációs tartományt, mind a libráció megjelenésének pályán vett kezdőhelyeit illetően. A szimulációk alapján libráció legnagyobb valószínűséggel a rezonáns fél nagytengely, $a=53$ AU körül és nagy excentricitásoknál fordulhat elő, és a libráló TNO-k éppen itt találhatók.

Janosov Milán (ELTE-TTK, Eötvös József Collegium)

Fényvezetés

A fény köznapi értelemben jól ismert, ám kevésbé megfogható, határok közé szorítható jelenség. Elméleti fizikai megfontolások szerint sem egyértelmű entitás, ugyanis mind elemi részecskékre jellemző tulajdonságokkal (kvantumosság), mind pedig elektromágneses hullámoknál megszokott tulajdonságokkal is rendelkezik. Mindezek ellenére bizonyos speciális körülmények között mégis jól meghatározott helyre kényszeríthető.

A fényvezetés jelenségét először Jean-Daniell Colladon svájci fizikus fedezte fel az ezernyolcszázas évek közepén. Az általa megfigyelt, teljes visszaverődés elvét követő jelenség szerint adott optikai törésmutatójú anyagban terjedő fény nem tud kijutni abból, ha környezete ehhez képest elegendően kis törésmutatóval rendelkezik. Ezen egyszerű elven alapuló eljárást manapság a távközléstől a bioszenzorikáig számos területen használják.

A fényvezetés (hullámoptikai megközelítésben hullámvezetés) nem csak makroszkopikus skálán, pl. optikai kábeleken valósulhat meg, hanem mikroszkopikus rendszerekben is. Ilyen ún. integrált optikai alkatrészek az optikai hullámvezető chip-ek. A chip-eken valamilyen hordozó felületére különféle rápárolgatásos technikákkal felvitt speciális anyagból készült, néhány száz nanométer vastag dielektrikum rétegek találhatók. Ebben az ún. hullámvezető rétegben annak opto-

geometriai paramétereitől függően több, de meghatározott tulajdonságokkal rendelkező véges számú fénymódus gerjeszthető. A kialakuló terjedő módusok így egyértelmű megfeleltetésbe hozhatóak a vékonyréteg fizikai tulajdonságaival, így a módusok analizálásával jellemzést készíthetünk a hullámvezető chipről.

Előadásomban a fény- illetve hullámvezetés alapjain túl be szeretném mutatni egy hullámvezető chip felépítését, gyártástechnológiai érdekességeit továbbá mérési úton történő karakterizációját. Ezeken felül előadásomban helyet kap néhány gyakorlati példa (pl. optikai hullámvezetésen alapuló bioszenzor) bemutatása.

Rácz István (ELTE-TTK, Eötvös József Collegium)

Csillagközi por-és gázfelhők: Hol alakulnak ki a közeli csillagok?

A Tejútrendszer alkotó csillagok csillagközi anyagból állnak össze főként óriás molekulafelhőkben. A felhők anyageloszlása inhomogén, belsejükben a környezetükhöz képest sűrűbb gravitációsán kötött úgynevezett felhőmagok vannak. Ezekben zajlik a csillagkeletkezés, fizikai paraméterei és a bennük lejátszódó fizikai folyamatok alapvetően meghatározzák a keletkező csillagpopuláció tulajdonságait. A kezdeti tömegfüggvény, azaz a fiatal csillagok tömeg szerinti eloszlása az egyik ilyen tulajdonság, melynek kozmológiai jelentősége is van. A kozmikus elemgyakoriságot ugyanis leginkább a nagy tömegű csillagok változtatják. A nemzetközi Galactic Cold Cores csoport, melynek mi is tagjai vagyunk, a galaktikus csillagkeletkezés elfogulatlan statisztikus vizsgálatát tűzte ki célul.

A csillagformáló sűrű felhőmagok, a poros csillagközi anyagba ágyazott keletkező és fiatal csillagok felfedezésére és megfigyelésére az infravörös és szub-milliméteres tartományok a legalkalmasabbak.

Dolgozatunk elsősorban az ESA Planck és Herschel űrobszervatóriumai, valamint a japán AKARI és amerikai WISE űrtávcső adataira támaszkodik, melyek ezeken a hullámhosszakon mértek. Első lépésben a nemzetközi csoport által felfedezett és infravörös tartományban feltérképezett hideg felhők csillagtartalmát tártuk fel. Összesen 29 Planck hideg felhőben 319 WISE és AKARI infravörös pontforrás fotometriai adatait gyűjtöttük össze. Közeleli infravörös képek és spektrális energiaeloszlás diagramjuk (SED) alapján döntöttük el, hogy fiatal csillagok-e. A fiatal csillagokat ún. Lada-féle osztályokba klasszifikáltuk. Ugyanilyen osztályozást végeztek el a csoport más magyar tagjai (lásd köszönetnyilvánítás) további 37 felhőre. Így második lépésben összesen 66 hideg felhőre és a velük asszociált 873 fiatal csillagra tettünk statisztikus megállapításokat. A felhőnkénti átlagos csillagtartalom 13,2 db, de volt 207 db csillagot tartalmazó és csillagtalan terület is. A felhőket aktivitásuk alapján csoportosítottuk. Az egyik legaktívabb Planck hideg felhőben összevetettük a klasszifikált források helyzetét a csillagközi anyag eloszlásával. Kor szerinti gradienst találtunk. Ugyanitt 9 fiatal csillagra a Robitaille-féle SED illesztéssel fizikai paramétereket is becsültünk, ezek kis és közepes tömegűek és változatos korúak.

Az infravörös adatok alapján legsűrűbb felhőket az effelsbergi 100 m-es rádiótávcsővel is térképeztük az ammónia cm-es vonalain, megerősítve a Herschel eredményeket (hideg, sűrű felhőmagok).

MATEMATIKA ALSZEKCIÓ

Benyó Krisztián (ELTE-TTK, Eötvös József Collegium)

Földrengések elméleti modellezése

A földrengések már régóta az emberek figyelmének középpontjában állnak, különösen igaz ez az általuk gyakran sújtott területeken. Potenciálisan hatalmas katasztrófák okozói is lehetnek, ezért is fontos megértésük és esetlegesen előrejelzésük elősegítése.

Japán a szomszédjában elterülő szubdukciós zónáknak köszönhetően rendszeresen tapasztalja a szóban forgó jelenséget. Ennek köszönhetően rengeteg feljegyzés és temérdek tudás halmozódott fel a témával kapcsolatban. Ezért is mondható különösen szerencsésnek, hogy 2012 nyarán a Tokyo-i Egyetem Földrengéskutató Intézetének gondozásában, egy kutatóprogram keretein belül végezhettem testközelben, szakértői segítséggel kutatási munkát földrengések elméleti modellezésében.

A fentebb említett téma vizsgálata, illetőleg a gyakorlati kísérleteken és megfigyeléseken alapuló elméleti következtetések és számítások több neves geofizikus munkásságát teszik ki, s mindezek ellenére még csupán csak a jéghegy csúcsát látjuk. Az első érdemi eredmények modellek felállítása tekintetében az 1980-as évek elején születtek J. R. Rice és A. Ruina keze nyomán. Ők főképp úgynevezett 2-dimenziós modelleket, egyszerű blokk-szimulációkat alkottak, és ezek stabilitásvizsgálatával igyekeztek a földrengésekkel kapcsolatos fizikai jelenségeket alaposabban megérteni.

A matematika, és legfőképpen a számítástechnika rohamos fejlődésével lehetővé vált komplexebb rendszerek, összetettebb, magasabb dimenziós (és ezzel együtt értelemszerűen valóságosabb) modellek felállítása és a kapcsolódó műveletek elvégzése. Ennek nyomán indult „virágzásnak” a 3-dimenziós földrengésmoделlek elmélete, mely kutatásaink alapjait is képezte.

Előadásom során szó lesz a földrengésekkel kapcsolatos néhány alapfogalomról, különös tekintettel a súrlódásra és néhány rugalmasságtani fogalomra. Bemutatásra kerülnek majd az elméleti modellezés különféle eszközei, a számítógépes szimuláció által biztosított új lehetőségek és a parciális differenciálegyenletek egy viszonylag speciális eszköztára is. Mindemellett helyet kap a már említett A. Ruina a témakör szempontjából alapmodellnek tekinthető fizikai rendszere, a magasabb dimenziós rendszerek úttörőjének számító, I. Clancy és D. Corcoran közös felületmodellje, s nem utolsósorban a saját kutatási tevékenységünkökből megszületett új modell is. Végezetül említésre kerül majd a megkonstruált rendszerek gyakorlati haszna, továbbá, hogy az ilyen irányú kutatás miben is tudja elősegíteni a tudomány előremenetelét, illetőleg, hogy mit is remélhetünk még a közeljövőben.

Héra Kornélia (ELTE-TTK)

A Kakeya-problémakör

Kakeya-halmaznak nevezünk egy olyan síkbeli tartományt, amelyben egy egység hosszúságú szakasz megfordítható, azaz folytonos mozgással önmagába vihető úgy, hogy közben 360 fokos fordulatot tesz. Egy egyszerű példa Kakeya-halmazra például az egységnyi magasságú szabályos háromszög, hiszen könnyen láthatóan megfordítható benne az egység hosszúságú szakasz. Vajon milyen Kakeya-halmazok vannak még? Sok kérdés vethető fel a tulajdonságaikkal kapcsolatban, de az egyik legérdekesebb, amelyet maga S. Kakeya japán matematikus vetett fel 1917-ben: mekkora a minimális területe egy Kakeya-halmaznak? A válasz igen meglepő, mégpedig az, hogy nincs legkisebb területű Kakeya-halmaz! Pontosabban: Tetszőlegesen kis számhoz létezik olyan Kakeya halmaz, amelynek területe kisebb a számnál.

Hasonló kérdést vethetünk fel, ha az olyan síkbeli halmazokat tekintjük, amik minden irányban tartalmaznak egység hosszúságú szakaszt. Az ilyen halmazok esetében kevesebbet követelünk meg, mint a Kakeya-halmazoknál, ugyanis itt nem várjuk el, hogy a szakasz folytonos mozgással átvihető legyen önmagába. A. S. Besicovitch 1920-ban konstruált egy síkbeli halmazt, mely minden irányban tartalmaz egység hosszúságú szakaszt, és nulla a területe. Eme konstrukció alap gondolata vezetett nem sokkal később a Kakeya-probléma megoldásához, rámutatva, hogy ez a két kérdés milyen közel áll egymáshoz.

Amikor először találkozunk ezekkel a halmazokkal, valószínűleg nehezen tudjuk elképzelni, hogyan is nézhetnek ki. Hogy lehetséges, hogy egy halmaz minden irányban tartalmaz szakaszt, mégis nulla a területe? Ennél talán még meglepőbb tényt is megismerhetünk: Léteznek olyan síkbeli halmazok, amelyek minden irányban tartalmaznak egy teljes egyenest, és nullmértékűek. Az előadás során természetesen definiáljuk, mit értünk pontosan terület, illetve mérték alatt, és hogy mit jelent, hogy egy halmaz nulla területű, illetve nullmértékű.

A kérdésfelvetés elképzelhető magasabb dimenzióban is: Van-e olyan térbeli halmaz, amely nullmértékű, és minden síknak tartalmazza egy eltoltját? Adott $n > k$ esetén van-e olyan n dimenziós halmaz, amely nullmértékű, és tartalmazza minden k dimenziós hipersík egy eltoltját? az első kérdésre 1979-ben megtalálták a választ, de a második, általánosabb probléma a mai napig megoldatlan.

Az előadáson intuitív képet kaphatunk arról, hogyan nézhetnek ki a Keakeya-halmazok, megismerkedhetünk a konstruálásokhoz szükséges „fákkal”, melyek a geometriában gyakran használatosak, illetve sok érdekes általánosítással találkozhatunk.

Sárai Zoltán (ELTE-TTK, Eötvös József Collegium)

Komplex algebrai görbék: a szingularitások rezolúciója, a görbék génusza. Avagy hogy is nézhet ki egy görbe?

Egy komplex algebrai görbe egy komplex együtthatós kétváltozós- (illetve projektív esetben háromváltozós, homogén) polinom nullhelyeinek halmaza, melyet a valós eset által leírt „görbe vonal” analógiájára neveztek el. Tanulmányozásuk a matematika számos területének eszközeit használja fel. Az algebra, a komplex függvénytan, az általános-, differenciál- illetve algebrai topológia módszereit ötvözve vizsgálhatjuk tulajdonságait, és pont ezen sokoldalúságuk teszi a témát a matematika egyik legszebb, és leglátványosabb területévé.

Bár e görbék komplex értelemben tényleg egydimenziósak, valós nézőpontból leginkább „felületekként” képzelhetjük el őket. Az idézőjelek jogosultságát, okát pont a címben szereplő szingularitások – a „felületek” egyenetlenségei, csúcspontjai, önmetszései – adják, a szinguláris görbék nem felelnek meg a pontos felületfogalomnak. Az előadás témája bizonyos szempontból a szingularitások, és így az idézőjelek feloldása.

Könnyen belátható, hogy egy sima görbe ténylegesen egy felületet -2 dimenziós topologikus sokaságot – ír le a komplex síkban, azaz a 4 dimenziós valós térben. Az előadásban taglalt módszer – egy kis általánosítás után, a projektív síkra helyezve objektumainkat – tetszőleges szinguláris görbéhez is sokaságot (Riemann-felületet) rendel. Ez a felület a szingularitások rezolúciója. Belátjuk, hogy függvények párjainak ekvivalenciaosztályai egy univerzális Riemann-felületet alkotnak, melynek egy komponense megfeleltethető a görbénknak. Bár ez a hozzárendelés nagyon absztraktnak tűnhet, a görbe bizonyos fontos tulajdonságait mégis hűen tükrözi. Látható, hogy a görbe, mint halmaz, a rezolúcióból bizonyos pontok azonosításával megkapható, így például a „topologikus formájuk” nagyon hasonló. Ezt például a génusz nevű invariánssal írhatjuk le, melyet a Noether-formulával a rezolúció segítségével magából a definiáló polinomból kiszámíthatunk. Ezzel a módszerrel a valós számsíkra vett, a tényleges képről nem sokban árulkodó kivételünkénél sokkal közelebbi képet kaphatunk a görbéink valódi alakjáról.

Simon Levente (ELTE-TTK, Eötvös József Collegium)

Valószínűségi gráfok fraktáldimenziójának vizsgálata

Jelen előadás arra tesz kísérletet, hogy egy olyan jellemzőt találjon valószínűségi hálózatokra, amely független a konkrét példányoktól. A feladatot a gráfok fraktáldimenziójának értelmezésén keresztül próbálom megvalósítani, majd szimulációk segítségével becsem a meghatározott jellemzőt.

Az elméleti rész a gráfok fraktáldimenziójához szükséges fogalmakat ismerteti két könnyen elkülöníthető részben. Az első Mandelbrot intuícijától indulva építi fel a Hausdorff-féle fraktáldimenzió fogalmát, külön hangsúlyozva ennek szimulációkkal való közelítésének lehetőségét. A második alrész az Erdős-Rényi, a Watts-Strogatz illetve a Barabási-Albert hálózatok alaptulajdonságait ismerteti, majd a gráfábrázolás nehézségeire tér rá. Az előadás három gráfábrázolás – a csúcspontok egy körön való megjelenítése; a pontok véletlen elhelyezése; illetve a pontok iteráción alapuló Fruchterman-Reinhold algoritmus ábrázolása – esetén mutatja be a szimulációk eredményeit.

Az előadás elsődleges célja az Erdős-Rényi, a Watts-Strogatz és a Barabási-Albert hálózatok fraktáldimenziójának értelmezése és vizsgálata a gráfokat meghatározó paraméterek függvényében. A vizsgálatok során saját, MATLAB-ban írt, szimulációk által becsljük a gráfok Hausdorff-dimenzióját.

Az első eredmény: mindhárom hálózattípus esetén viszonylag jól, azaz eléggé kis szórással, közelíthető a fraktáldimenzió értéke. A szimulációk egyértelműen igazolják, hogy a csúcok körön történő elhelyezése, illetve a pontok véletlen elhelyezése esetén a gráf sűrűségének növelése esetén a fraktáldimenzió is nő. Ugyanez viszont nem mondható el, ha a realitást közelítő Reinhold algoritmussal ábrázoljuk a gráfokat.

Hangsúlyosabb eredmény, hogy mindhárom ábrázolásnál azt mutatják a szimulációk, hogy mind az Erdős-Rényi, mind a Watts-Strogatz, mind a Barabási-Albert hálózatok fraktáldimenziója független a gráfpéldányoktól, az értékét pedig csak a hálózatok paraméterei határozzák meg.

Végül, de nem utolsó sorban, az előadás néhány esetben kísérletet tesz a hálózattípusok fraktáldimenzió függvényeinek explicit felírására a hálózatokat meghatározó paraméterek függvényében.

Kulcsszavak: fraktál, Hausdorff-dimenzió, doboz-dimenzió, gráfok, Erdős-Rényi hálózatok, Watts-Strogatz hálózatok, Barabási-Albert hálózatok, gráfábrázolás, Fruchterman-Reinhold algoritmus, MATLAB.

TÁRSADALOMTUDOMÁNY SZEKCIÓ

SZOCIOLÓGIA ALSZEKCIÓ

Petrov Boglárka (Miskolci Egyetem)

Mire neveljük a gyereket? – az erkölcsi és kultúrfölénytől az anarchista oktatáspolitikáig

A kormányzati programokban, ha kiemelkedő szerephez nem is jutott, de mindig is fontos volt az oktatáspolitiká, akár a közép-, akár a felsőoktatásról volt szó. A szocialista rendszer nevelő jellegű oktatáspolitikája csak látszólag szűnt meg a rendszerváltással – az elsősorban az ismeretek átadására koncentráló intézményrendszer a 2010-es választások óta ismét az értékközpontú, erkölcsi nevelést (is) preferáló politikai megközelítést kell, hogy megvalósítsa.

A második Orbán-kormány oktatáspolitikáját több oldalról is heves támadások érték, legtöbbször annak intézményi reformjait kritizálva. Az időközben a közoktatás felügyeletét ellátó Hoffmann Rózsa azonban neveléspolitikai szempontból is jelentős változtatásokat hozott létre a kerettantervben, elsősorban Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter életművére hivatkozva. Az, hogy egy csaknem százéves rendszer újjáélesztése milyen hatással lehetne a jelenlegi oktatásügyi rendszerre, igen izgalmas kérdés.

Ennek ellenére vizsgálódásunk célja nem elsősorban Klebelsberg oktatási rendszerben betöltött szerepére irányul. Miután röviden áttekintettük a klebelsbergi rendszer hibáit, illetve a klebelsbergi és a hoffmanni oktatáspolitikai ellentmondásait, igyekszünk olyan alternatív elméleteket keresni, melyeknek hasznát vehetik az oktatásban is. Mivel véleményem szerint a tudományos kutatások célja nemcsak az igazság keresése, hanem a társadalmi változások pozitív elősegítésének eszköze is, érdemes megvizsgálni, hogy az egyes tudományfilozófiai – politikai filozófiai tételek gyakorolnak, illetve gyakorolhatnak-e bármilyen hatást az oktatási módszerek közé ágyazva. Anélkül, hogy neveléstudományi metódusokba bonyolódnánk, és teljes oktatási szisztémát vázolnánk fel, áttekintjük, milyen hatást gyakorolhat a popperi falszifikáció, a kuhni tudományfelfogás, illetve a feyerabendi anarchista tudományértelmezés az oktatási rendszer részeként.

Vajon alátámasztják-e az oktatási államtitkárság elképzeléseit az egyenlőtlenségek felszámolásáról, vagy az erkölcsi nevelés szükségességéről, illetve esetleges pozitív hatásairól?

Molnár Bianka (ELTE TÁTK)

Az önismeret egy útja – egy „hagyományőrző” újtáltos közösség gondolatrendszere segítségével

2012 januárjában kezdtem meg kutatásomat egy magát „hagyományőrzőnek” nevező újtáltos közösségben. Az együtt eltöltött idő, a tanítások alkalmai során belátást nyerhettem egy olyan gondolatrendszer kialakulásába, formálódásába, amely egyik elsődleges célja, hogy segítséget nyújtson az egyének számára saját maguk megértésében, meghatározásában, megérteni saját maga és a világ viszonyát egymással. Előadásomban ezen gondolatrendszert szeretném alapjaiban bemutatni, illetve, hogy a „hagyományőrzés” milyen szerepet is játszik ilyen formában az önmeghatározás folyamatában. Felvázolásra kerül, hogy pontosan mit jelent számukra a „hagyomány” és milyen formákban valósul meg az „örzésük”, hogyan formálódik ki a különböző irányokból kiemelt elemek (Észak-Amerikai indián kultúrák, Belső-Ázsiai sámánizmus, magyar népi hiedelmek a néprajzi gyűjtemések alapján) sokszínű egyvelegéből egyféle kozmológiai egység.

Az Amerikai Egyesült Államokból kiinduló Michael Harner alapította neosamanizmus – amelynek lényege, hogy tudatmódosító szerek alkalmazása nélkül, csupán dobok és csörgők segítségével jusson el egy módosult tudatállapotba –, volt az alapja és kiindulópontja a Sólomfi Nagy Zoltán által kialakított felfogásrendszernek, amelyre ráépülve, kiegészülve folyamatos formálódásban van az általa vezetett közösség gondolatrendszere. Ez a képlekeny komplexum az eszköz, amely segít értelmet vinni a világ történéseibe az egyének számára.

A magyar hiedelemvilág táltosképét alapul véve, azt kiegészítve, átformálva, a Súlyomfi által vezetett Ósforrás Iskola tanításain résztvevő egyének saját maguk „táltosaivá” válnak, képesek lesznek saját maguk számára értelmezni problémáikat, lelki „betegségeiket”, amely a hiedelem szerint a régi időkben a táltosok, sámánok feladata volt a kis közösségi csoportok mindennapi életében. Mindeközben pedig egy közösség részévé válnak, ami ugyancsak segíti önmaguk értelmezését, elhelyezését a világban.

Szabad Boglárka (ELTE BTK)

Paraklisz és spagetti. A szent és a profán kapcsolatai egy zarándoklaton

Esettanulmányom egy 2011-es ifjúsági zarándoklaton alapul, melyen első alkalommal vettem részt. A minden évben Máriapócsra szervezett gyalogos zarándoklatot és az ott tapasztalt jelenségeket a szent és a profán fogalmak tükrében vizsgálom és mutatom be. Dolgozatomban nagy hangsúlyt kap a terepmunka módszertan, valamint az önreflexió, mely elsősorban a tapasztalt társadalmi interakciók általam való értelmezését teszi érthetővé és világossá.

Írásom illetve előadásom első részében a fentebb említett módszertani elvekről és kérdésekről szólok, majd a kegyhely és természetesen a könnyező kegykép rövid történetét vázolom. Ezt követően az ifjúsági zarándoklat működési elveit, az ott tapasztalt szabályrendszert (eszközkészlet, elvárt magatartásformák stb.) valamint a rendezvény materiális és strukturális háttérét ismertetem. Az értelmezési lehetőségeknek teret adó fejezet legfőképp az esemény szent és profán jelenségeinek kapcsolataival foglalkozik a tér és az idő függvényében. Ezen kívül, túllépve a tér és az idő fontos szervező szerepének problematikáján a szent és a profán jelenségek végleteiről, pontosabban azok hiányáról is szólok. A vizsgált társadalmi esemény során a szent és profán dichotómiája, egy olyan diagrammal írható le, ahol a cselekvések mutatói sosem érhetik el a „teljes/totális profanitás” vagy a „teljes/totális szentség” szintjét.

Legfőbb célom bemutatni a görög katolikus ifjúsági zarándoklat és kegyhely rövid történetét és ismertetni azt a szabályrendszert, ami meghatározza az esemény milyenségét, minőségét. A következő kérdésekre szeretnék választ adni: Milyen összefüggés áll fenn a zarándoklat ideje alatt előforduló szent és profán cselekvések között? Befolyásolja-e, és ha igen, hogyan, a tér és az idő dimenziója, valamint a stabilitás és a mozgás a szent és profán elemek előfordulását? Beszélhetünk-e egységes értelmezési keretekről maga a zarándoklat, az út fogalma kapcsán? Úgy érzem, a legfontosabb mondanivalóm pedig az esemény finom részleteinek bemutatásában nyilvánul meg. Ezek a klasszikusnak nem nevezhető nünaszok (amelyek előtt korábban értetlenkedve, és az út során sokszor meglepődve álltam) a bizonyítékai annak, hogy a búcsújárás, mint társadalomszervező erő, illetve a vallás él, megtalálja a fiatalokhoz vezető utat, és alkalmazkodik a jelenhez. A zarándoklat pedig egységes szempontok mentén szerveződő jelenség, de értelmezése egyedi minőségű, egyéni specifikum. Az „út” fogalma minden résztvevőnek mást jelent, az aszkézistól egészen a zarándoklat fesztiválként való megéléséig.

Csuta Virág Regina (ELTE TÁTK)

A párválasztás racionalitása térben is időben – Házasságivonzáskörzet-vizsgálatok

A párválasztás és a házasság az utóbbi évszázadokban jelentős változásokon ment keresztül. Míg napjaink iparosodott nyugati társadalmában a romantikus szerelem eszményének elterjedése óta a párválasztás legfeljebb nem tisztán instrumentális cselekvésnek tekinthető, addig más kultúrákban és korábbi időszakokban az egyének sokkal megbízhatóbb ismeretekkel rendelkezhetek arra vonatkozóan, hogy az általuk kitűzött célok eléréséhez mely alternatíva megvalósítása jelenti az optimális megoldást. Párválasztási gyakorlatukat tehát sokkal inkább tekinthetjük instrumentális cselekvésnek, mint a modern időkben, s így a racionális döntések elmélete is jobban alkalmazható rájuk.

A párválasztás racionális döntés voltából következett, hogy az azonos társadalmi és térbeli attribútumokkal rendelkező népesség – illetve az azt alkotó cselekvő egyének – preferenciái, korlátozó feltételei, alternatívái, valamint cselekvéseiknek a várható következményei igen hasonlóak voltak, tehát nagy valószínűséggel ugyan azt, illetve hasonló alternatívákat ítélték optimálisnak és valósítottak meg. E hasonlóságok térbeli manifesztálódása hozta létre a házassági vonzaskörzeteket, melyek előadásom fő tárgyát képezik.

A házassági vonzaskörzetek kialakulása és az idők folyamán való változása a természeti és társadalmi környezet szinte minden szegmensével kapcsolatban áll, a természeti és az épített környezet, a vizsgált település lélekszáma, társadalmi rétegzettsége, nemzetiségi, felekezeti, de akár foglalkozási szerkezete is mind-mind hatással vannak rá, ezért alkalmasak arra, hogy széleskörű következtetések alapjául szolgálhassanak.

Előadásomban részletesen ki fogok térni a házasságivonzaskörzet-vizsgálatok gyakorlati alkalmazási lehetőségeire, az adatgyűjtés nehézségeire és korlátaira, az adatok feldolgozásának módszertani problémáira, valamint az e témában született főbb elméletekre, melyek ismételten meg fogják erősíteni a párválasztás döntésének egykor racionális voltát, s a párválasztás jelenlegi gyakorlatával kapcsolatban is számos, eddig tisztázatlan kérdést vetnek fel.

Szűcs Kata (Eszterházy Károly Főiskola)

Szent Erzsébet-kultusz Magyarországon és Portugáliában

A 13. század lelkeségét a személyesség és az Isten felé fordulás jellemzi. Ennek a belső megújulásnak egyik képviselője a ferences rend, mert tagjai önkéntes szegénységet vállalva életüket Istennek és a rászorulóknak megsegítésének szentelték.

Kutatásom az Ibériai-félsziget és Magyarország múltjának szövetében egy közös szála koncentrálni, mégpedig a Szent Erzsébet legendára.

Szent Erzsébet – a ferences harmadrend patrónájának – alakja roppant meghatározó volt a 13. század középkori Európájában, hiszen női szentként hangsúlyos módon képviselte a rohamosan terjedő ferences eszmeiséget. Alakja nemcsak a kortársai között, hanem a későbbiekben is mintául szolgált a karitatív életforma kialakításához.

Hatását bizonyítja az a – Magyarországon kevéssé ismert – életrajz is, mely egy portugál szenthez kapcsolódik. Az alapképzés ideje alatt került a látóterembe a portugál királyné Santa Isabel (azaz Szent Erzsébet!) alakja, akinek nem csak nevét, hanem egész szellemiségét a magyarországi szent ihlette. Nem elhanyagolható az a tény sem, hogy a két szent tulajdonképpen rokoni kapcsolatban állt, s így az európai perifériákat összekötő keresztény szellemiség két fontos alakjáról van szó. Ez a kapcsolat mind vallási, mind politikai szempontból említésre méltó.

TDK dolgozatomban kezdtem el a magyarországi és portugáliai Szent Erzsébet életének és legendáinak összehasonlítását. A rokoni kapcsolat, mint történelmi tény, már korábbi tanulmányaim során felmerült, azonban a két szent kapcsolatának szakirodalma még nincs teljes mélységében feldolgozva.

Módszeremet tekintve, megvizsgáltam a rendelkezésemre álló magyar és portugál szakirodalmat, többek között egy 14. századi óportugál kéziratot, mely a szent életéről és legendáiról szól. A kézirat fordítását elkezdtem, de idő és megfelelő szótárak hiányában ezt nem tudtam befejezni.

Ami a dolgozat jövőjét illeti, a téma egyediségének köszönhetően rengeteg felé lehet továbbbújni. Ebben a fázisban arra próbáltam választ kapni, hogy vajon milyen úton juthatott el a Szent Erzsébet-kultusz az Ibériai-félszigetre. Emellett tervezem a már említett 14. századi Portugáliai Szent Erzsébet életrajzát teljesen lefordítani és a két szent legendáriumát alaposabban összehasonlítani.

Előadásomban a két Erzsébet között húzódó kapcsolatba szeretnék betekintést nyújtani, bemutatva a portugál szent életét és legendáit a magyar szent ismeretének tükrében.

Gyetvai Attila (ELTE-TÁTK)

Bevezetés a kétformájú játékokba

Előadásomban a kétformájú játékok világába nyújtok betekintést. Az előadás Gyetvai és Török (2012) tudományos diákköri dolgozatának továbbfejlesztett változatán alapszik. (Angolul „biform game”; a fordítást Szabó (2013) közli.) Ez a játékosztály olyan döntési situációk modellezésére alkalmas, melyekben egy-egy stratégiai döntések eredményeként megvalósuló világállapotban a szereplők egy osztozkodási situációba kerülnek. Jó példa erre a vállalati K+F-döntés, ahol a vállalati döntéshozónak pontatlan kifizetések alapján kell eldöntenie, hogy végrehajtsa-e az innovációt.

A kétformájú játékot Brandenburger és Stuart (2007) definiálja. A játék kettőssége abban rejlik, hogy magába foglalja mind a kooperatív, mind a nemkooperatív játékokat. Pontosabban, egy két szakaszból álló játékról van szó: az első szakaszban a játékosok egy csoportja (nevezzük őket döntéshozó játékosoknak) nemkooperatív módon hoz meg egy döntést, amely a második szakaszban játszandó kooperatív játék környezetét formálja. Az alapötlet brilliáns, mivel segítségével olyan situációk is modellezhetők, melyekre eddig nem volt standard metódus.

Brandenburger és Stuart (2007) eredeti definíciója azonban hiányos: az osztozkodások csak azon speciális esetére érvényes, amikor csupán egy végső allokáció lehetséges, tehát valójában nincs min osztózni. Ennek kiküszöbölésére újradefiniálom a játékot, pontosabban a két szakasz közötti átvezetést. A kooperatív játékelmélet ismert pontértékű megoldáskonceptióival hidalom át a problémát. Kikötök néhány olyan feltételt ezekre a megoldásokra, melyek minimálisan szükségesek ahhoz, hogy megfelelő hidat képezzenek a két szakasz között. Eredményeim illusztrálására mindvégig az innováció példáját használom. Az illusztrációk során átvezető megoldáskonceptióként a Schmeidler (1969) által bevezetett nukleoluszt használom, de fontos hangsúlyoznom, hogy más megoldáskonceptiók is használhatóak, melyek eleget tesznek az általam támaszott feltételeknek.

POLITIKA A TÁRSADALOMBAN ALSZEKCIÓ

Horváth Ágoston (ELTE-TÁTK, Eötvös József Collegium)

A politika csúcsán: a fővárosi törvényhatósági bizottság és a parlament közös tagjai az 1920–1945 közötti korszakban

Kutatásunk célja a Horthy-korszak budapesti politikai elitjének vizsgálata, pontosabban az eliten belül egy szűk, közvetlen élcsoport azonosítása és jellemzőinek feltárása volt. A fővárosi politikai elitet a város törvényhatósági bizottságának tagságával azonosítottuk. Az elemzésbe bevont személyek körét leszűkítettük: csak azokat a képviselőket vizsgáltuk, akik az 1920–1944 közötti években valamikor tagjai voltak a parlamentnek is, tehát tulajdonképpen az országos és a fővárosi politikai elit közös tagjairól gyűjtöttünk adatokat. További szelekciós szempontként használtuk a képviselői tevékenység időtartamát: mivel vizsgálatunk tárgya elsősorban a fővárosi elit volt, ezért azt a kritériumot állítottuk fel, hogy a képviselő legalább két ciklusban, mindkettőben legalább két-három évig legyen tagja a törvényhatósági bizottságnak. A parlamenti tagság tekintetében használt „szűrő” nem volt ennyire szigorú: ha a képviselő az 1920–1944-es időszakban bármikor tagja volt az országgyűlés képviselőházának vagy felsőházának, illetve a nemzetgyűlésnek, már bekerülhetett az elemzésbe. Így összesen 55 képviselő került be a vizsgálandó személyek közé, vagyis sikerült körülhatárolnunk a fővárosi politika egy meglehetősen szűk „élcsoportját”. Eredményeinket igazolni látszik, hogy az így kiválasztott képviselők többsége saját pártjának vezetői közé tartozott, valóban budapesti politika „csúcsán” helyezkedett el.

Adatgyűjtésünk során elsősorban az országgyűlési almanachokra támaszkodtunk, de felhasználtunk egyéb lexikonokat, életrajzi gyűjteményeket. Az általunk vizsgált életrajzokból összeállított adatok alapján elemezni tudtuk a képviselők születési hely, iskolai végzettség, foglalkozás, vallási felekezeti, és lakóhely (kerületi szinten) szerinti megoszlását. A vizsgált képviselők jelentős része esetében meg tudtuk határozni a politikus apjának foglalkozását, ezekben az esetekben lehetővé vált a foglalkozási mobilitás feltárása is. Vizsgálatunkban kitértünk továbbá a társadalmi részvétel és a multipozicionalitás

kérdéseire. 34 olyan képviselőt találtunk, akik pályafutásuk során valamilyen szakmai, társadalmi, egyházi, esetleg művészeti vagy sportszervezetben, egyesületben, illetve testületben magas rangú, vezető tisztséget viseltek. Úgy gondoljuk tehát, hogy az általunk elemzett csoport korántsem pusztán politikai szerepe kapcsán volt Budapest életének irányítója.

Körei László (Miskolci Egyetem)

Progresszív megoldások a hazai politikai kommunikációban

Elemzésem fókuszában a magyarországi politikai kommunikáció progresszív jelenségeinek sokoldalú, komplex megközelítése áll. A politika vertikumán keresztül is megvalósul a társadalmi folyamatok hatására a professzionális politikai kommunikáció, amelyet a plurális politikai erőter, a piacgazdaság, a verseny és az „open society” paradigmája tesz lehetővé napjainkban.

A politikai kommunikációt interdiszciplináris jelenségként értelmezem, s mindezt releváns konceptualitás és gyakorlati példák mentén igazolom. A politikai kommunikáció szféráján belüli progresszív jelenségek elemzését a Fidesz és az MSZP 2006-os kampányának több szempontú megközelítése révén illusztrálom.

Így kitérek a professzionalizáció, a mediatizáció, a perszonalizáció, a tabloidizáció, a politikai marketing és PR, s a politikai krízisek kommunikációjának gyakorlatára. A Jobbik 2009-es EP-kampányán keresztül vezetem végig mindazt az innovatív tematizációs és technológiai megvalósítást, amely a párt kampányát sikeressé tette: a közösségi média tematizációs és közösségépítő szerepe, virtuális hálózatok, online politikai diskurzusok teremtése, hatékony üzenetkezelés, egyszerű, de igen hatásos politikai szemantika és frazeológia.

Elemzésemben felsorakoztatom mindazokat a potenciális kihívásokat, amelyek manapság a hazai politikai kommunikáció előtt állnak. Így például: a tovább egyszerűsödő üzenetkezelés, a kommunikációhoz hozzárendelt releváns eszközök és stratégiák professzionális alkalmazása, edukatív tartalmú kampányelemek kidolgozása a politikai aktorok részéről, az egyre passzívabb választópolgárok megszólításának technikái stb.

Külön hangsúlyozom az eddig még relatíve kiaknázatlan kommunikációs eszközökben rejlő stratégiai lehetőségek monitoringozását, például a különféle okostelefon-applikációk vagy a social media, mint a politikai kommunikáció leginkább progresszív eszközének sokoldalú felhasználását.

Témám során mindvégig igyekszem látni és láttatni mindazt a heterogén eszközkészlettel rendelkező jelenség-együttest, amely a politikai kommunikáció szegmensében kialakult a posztindusztriális társadalmak korában.

Varga Imola Virág (Andrássy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem)

A közép-európai együttműködés múltja és jelene

„A visegrádi együttműködés a Rubik-kockához hasonlít – az ember forgatja, forgatja, de a megoldást nem találja” – írja a Die Presse egy 1993-as cikkében. De vajon ez ma is igaz?

Az Andrássy Europa Stipendium keretében végzett kutatásomban a visegrádi négyek gazdasági együttműködésével, az általuk létrehozott Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodással (CEFTA), annak előfeltételeinek és következményeinek mérésével foglalkozom. Fontosnak tartottam, hogy az együttműködést egy gazdaságilag és történelmileg hasonló integrációval, a balti hármakéval – és azok szabadkereskedelmi övezetével, a BAFTA-val – hasonlítsam össze a vizsgált gazdasági, migrációs és kulturális mutatók alapján.

Előadásomban a következő kérdésekkel foglalkozom: Melyik együttműködés volt sikeresebb és miért? Milyen tényezők befolyásolták a kooperációk sikerességét? Mikor erősödött, gyengült az együttműködés a vizsgált időszakban és miért? Milyen gazdasági, társadalmi tényezők támogatták, hátráltatták a lehetséges integrációt az országok között?

Előadásomban bemutatom a két szabadkereskedelmi egyezmény fő azonosságait és eltéréseit, a két övezet néhány jellegzetességét, történelmi előzményeit. Prezentációm során többek között megállapítom, hogy a balti államok közötti kapcsolatok a zártsági mutatók nagy részében magasabbak, ezzel az együttműködés szorosabb voltát fejezve ki a visegrádi

négyek kooperációjához viszonyítva, melynek okai között szerepel a számos konfliktussal terhelt közép-európai térség, illetve a korábbi történelmi események, összefüggések. A régiókon belüli kapcsolatok mérésénél alkalmazott indikátorok vizsgálatakor láthatóak a világgazdasági változások és fellelhetőek az együttműködések belüli konfliktusok.

A visegrádi négyek és a balti hármak kapcsolatainak kérdései ma is aktuálisak, ezért e problémakörök vizsgálata és megválaszolása, az esetleges okok feltárása rendkívül fontos az együttműködések fejlesztése miatt, melyek nem csupán ezen kooperációs formákban, hanem immár makrorégiós stratégiákon belül is részben továbbbélnek.

Böröndy Elza (ELTE TÁTK)

Finnország és Lettország a kétnyelvűség tükrében

Előadásom nyelvpolitikai és kisebbségi témájú. A nyelv nemzetkovácsoló erő, az identitás fontos, ha nem a legfőbb része. Finnországban a svéd nyelv kötelező állami nyelv, a körülbelül 5%-os svéd kisebbségi arány mellett, míg Lettországból az orosz nem az, holott Lettországból megközelítőleg 35% az orosz ajkú lakosság aránya. Vajon milyen okai vannak annak, hogy itt az orosz nem állami nyelv, s mi állhat a háttérben?

A téma aktualitását a 2012-es februári népszavazás adja, mely 75%-os többséggel leszavazta az orosz, mint az ország második hivatalos nyelvének bevezetését.

A kérdéskört nemcsak véletlenszerűen kiválasztott két ország esetében vizsgálom. Finn- és Lettország az a két ország, amelyeknek sok hasonló pont van történelmében, emiatt számos párhuzamot vonhatunk köztük: hasonló – lényegében az Északi-háború óta közös – történelem, az 1918-as függetlenedésig; valamint mára mindkét állam az Európai Unió tagja. Ami a különbség összehasonlításának alapját és a téma érdekességét jelenti, az az ennek ellenére mégis fakadó különbségeik. Előadásom középpontjában a legfontosabb különbség, azaz az államnyelvek száma áll. Fontos az is, hogy az adott országban élő többség hogy kezeli a nemzeti kisebbséget, milyen jogokat ad nekik. A „miért” és a „hogyan” helyett azt teszem fel kérdésként, miből fakad ez a két teljesen különböző álláspont a nyelvpolitika területén, valamint, van-e más lehetőség?

Hogyan lehet ezeket összehasonlítani egyáltalán? Ezt a két országot, mely nemcsak gazdaságilag, de nemzeti összetételben és hagyományokban is óriási különbséget mutat – egyáltalán: mennyi jelentősége van a kezdeti közös történelmi sorsnak? Milyen politikai válaszok érkeztek a 20. században a függetlenedés kihívásaira, s hogyan fejlődtek tovább az országok saját útjukon?

Ehhez számos különböző elemet is meg kellett vizsgálni: az idegen nyelvvel kapcsolatos érzések több mindentől is fakadhatnak. Mi áll a döntések hátterében? a történelem? az őslakosokkal fenntartott kapcsolat? az autonómiáért küzdő (vagy elnyert) területek jogviszonya az anyaországhoz? a romló gazdaság? Ezen változatos szemszögek bevezetése csak színesíti a tartalmat, s véleményem szerint segít hozzájárulni az ellentétes döntések megértéséhez, s adott esetben némi hasonlóság felfedezéséhez is.

Valkai Laura (ELTE TÁTK)

Benne van Dánia az EU-ban?

Előadásomban egy viszonylag kényes témát, az Európai Unió egységét feszegetem – mivel Bachelor szinten dán szakos bölcsészként végeztem, valamint mert úgy gondolom, hogy Dánia mindenképp egy színes foltja az európai együttműködésnek – a dánok szemszögéből. A kérdés – „Benne van Dánia az EU-ban?” – látszólag könnyen megválaszolható: igen, hiszen már az első bővítés óta tagja a közösségnek. De átvitt értelemben, az ország és az Európai Unió kapcsolatának tüzetesebb vizsgálata után a válasz már koránt sem ennyire egyértelmű.

1973-ban Dánia csak Nagy-Britanniával együtt volt hajlandó belépni az Európai Közösségekbe, 2000-ig minden mérőföldkőről népszavazást tartottak, melynek következtében csaknem megghiúsult a Maastrichti Szerződés, – így magának az Európai Uniónak a létrejövetele is – 4 fontos területen a mai napig nem hajlandóak feladni szuverenitásukat, ha pedig

a britek újraválasztják David Cameront és a beharangozott népszavazás az ország további EU-tagságáról negatív eredménnyel végződik, vajon mennek-e a dánok is? Mennyire elkötelezett Dánia az EU mellett? Csak a briteket másolják vagy saját érdekük is fűződik a tagsághoz? Ha ennyire ragaszkodnak a szuverenitáshoz, miért léptek be egyáltalán, hiszen ott van közvetlenül mellettük a jó példa, Norvégia, aki az évek során bebizonyította, hogy kívülállóként is lehet profitálni az EU-ból?

A bizonytalanságot tovább erősíti a dán pártok változó hozzáállása a közösséghez: egyesek a csatlakozás óta szinte teljesen felcserélték egymás közt a véleményüket az együttműködés mértékével kapcsolatban, mások csak kisebb-nagyobb változtatásokat szeretnének, de akadnak olyanok is, akik egyértelműen nem kérnek az EU-ból. Ugyanakkor a nép már nem egyszer bebizonyította, hogy nem feltétlenül ért egyet politikusaival, sőt néha saját kormányával sem. Tulajdonképp kinek a kezében van a döntés?

A válaszok keresésében Dánia magyarországi nagykövete, Tom Nørring volt a segítségemre, aki egy interjú keretein belül mondta el véleményét az országot érintő aktuális kihívásokkal kapcsolatban.

FÖLDRAJZ-FÖLDTUDOMÁNY SZEKCIÓ

FÖLDTUDOMÁNY ALSZEKCIÓ

Bíró Tamás (ELTE TTK)

A Visegrádi-hegység horzsaköves vulkanoklasztitjainak szöveti irányítottság vizsgálata GIS-alapú képelemzéssel

A vulkanogén tömegmozgás-üledékek szerkezetének irányítottság vizsgálata világszerte fontos eszköze a kitérés központok meghatározásának. A piroklaszt-árak és gravitációs tömegmozgások mozgási irányát a geomorfológiai viszonyok (lejtésvizonyok) és a vulkáni terület völgyhálózata szabja meg. A lejtős tömegmozgások folyási iránya által meghatározott szöveti irányítottság ebből következően jó jelzője az egykori mozgási iránynak, s hasonlóképpen a geomorfológiai alapvonásoknak.

A Visegrádi-hegységben korábban végzett vulkanológiai kutatómunka eredményei a vulkáni működés adott szakaszában kis energiájú kitéréseket valószínűsítene, amelyek a kitérés központ környezetében, tömeges, horzsakő gazdag rétegek felhalmozódását eredményezték. A szinruptív erózióval lepusztult horzsaköves anyagok nagyrészt gravitációs tömegmozgások üledékeiként halmozódtak fel az egykori vulkán kúpplábi területein.

Munkám során GIS-alapú képelemzéssel vizsgáltam a Visegrádi-hegység szinruptív horzsa-köves vulkanoklasztitjait, annak érdekében, hogy következtethessek a hegység horzsakőben gazdag üledékeinek forrásterületére. A vizsgálatok alapját települési felszínnel párhuzamosan vágott kőzetfelszínnek jelentették, amelyeket digitalizálást követően, térinformatikai (GIS) módszerekkel értékeltem ki. A minták szöveteről előállított adathalmazt numerikus és vizuális módszerekkel is vizsgáltam. A minták elemzése során kiszámítottam a szemcseokaságok irányítottsági fokát jellemző értékeket, illetve az egyedi orientáció értékeket hagyományos, és súlyozott rózsadiagramon ábrázoltam, amely lehetővé tette a szöveti orientációk térképi ábrázolását.

Az egyedi szemcseorientációkból számolt eredő vektor irányok és a rózsadiagramok térképre illesztésével megállapítható, hogy a hegység horzsakő gazdag üledékeinek szövete hegység belseji forrásterületet valószínűsít, hasonlóan a korábbi vulkanosedimentológiai vizsgálatok eredményeihez.

Az előadás bemutatja a vizsgálat lépéseit, s annak eredményeit a Visegrádi-hegység vulkanizmusának tükrében.

Bottyán Emese (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

Légköri nedvesség forrásrégiójának meghatározása

A csapadékvízben mért hidrogén- és oxigénizotóp összetétel (δD és $\delta^{18}O$) fontos információt hordoz hidrológiai, meteorológiai és klimatológiai folyamatokra vonatkozóan, így tanulmányozása segíthet a hidrológiai ciklus, valamint az általános cirkulációs modell jobb megértésében. Ezért a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség a Meteorológiai Világszervezetével együttműködve már a '60-as évek elején elkezdte a világ számos pontján a csapadékvíz stabilizotópos elemzését. Jóllehet az ilyen állomások száma világszerte meghaladja a háromszázat, Magyarországon egyedül Debrecenben történtek több éves stabilizotópos elemzések csapadékvízből (Vodila et al., 2011). Azonban ez az adatsor nem teszi lehetővé, hogy regionális szinten vizsgáljuk és értelmezzük a hidrológiai, meteorológiai és klimatológiai folyamatokat.

Ezért kezdtük el vizsgálatainkat 2012 áprilisában négy állomás bevonásával, melyek közül három állomáson (K-pusztá, Nyírség, Farkasfa) napi, egy állomáson (Siófok) pedig havi csapadékminta gyűjtés zajlik. Szeptember óta Budapest-Pestszentlőrincen is napi mintavételezés folyik. Izotóp-méréseinket az MTA CSFK Földtani és Geokémiai Intézetében végeztük. A napi mintagyűjtés lehetővé teszi, hogy a rövidtávú meteorológiai folyamatokat is nyomon követhessük.

Előadásomban bemutatom, hogy mennyiben tükrözi a csapadékvíz izotóp-összetétele a nedvesség forrásrégióját, illetve milyen izotóp-effektusok befolyásolták mintáink összetételét légköri útjuk során. Ahhoz, hogy vissza tudjuk követni egy nedves légréteg sorsát egészen a légkörbe kerüléséig, a NOAA HYSPLIT trajektória-elemző modellt futtattuk

csapadékeseményenként 500, 1500 és 3000 m-es magasságra. A modellből lekérhető adatokból számított specifikus nedvesség segítségével próbáltunk becslést adni, hol kerülhetett be a vízgőz a légkörbe, az adott ponton hullott csapadék milyen arányban tartalmaz tengeri/óceáni és szárazföldi eredetű vizet, s ezt a nedvességet milyen magasságban szállították a légtömegek. A trajektóriák alapján szektorokat határozunk meg, és vizsgáltuk az egyes szektorokba tartozó útvonalakhoz kapcsolódó izotópos adatok statisztikáit.

Patkó Levente – Liptai Nóra (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

Lopakodó köpenymetaszomatózis nyomonkövetése a nógrád-gömöri felsőköpenyben

A felsőköpeny vizsgálatának egyik lehetséges módja a vulkáni tevékenység által rövid idő alatt felszínre szállított ultramafikus kőzetzárványok (ún. xenolitok) tanulmányozása.

A Kárpát-Pannon régióban (KPR) elsősorban található öt fiatal (plio-pleisztocén) alkáli bazaltos előfordulás (Stájer medence, Kisalföld, Bakony-Balaton-felvidék, Nógrád-Gömör, Persány-hegység) xenolitjai több évtizede közettani és geokémiai tanulmányok témáját szolgáltatják.

Kutatásunk során a KPR északi előfordulására, a Nógrád-Gömörre koncentráltunk, ahonnan 2011 folyamán jelentős számban gyűjtöttünk be xenolitokat. A közettani leírás során az uralkodó Iherzolit (olivin+ortopiroxén+klinopiroxén+spinell) sorozat mellett elkülönült egy wehrilit (olivin+klinopiroxén+spinell) xenolitokból álló sorozat is. Az eltérő ásványos összetétel és az ásványfázisok gyakoriságának a különbségei mellett szintén jellegzetes ezen xenolitok szövete, amire jellemző a szabálytalan alakú klinopiroxének által körülölelt olivin szemcsék és féregszerű spinell képletek jelenléte.

A petrográfiai tulajdonságaik alapján elkülönített wehrilit sorozat 10 reprezentatív xenolitjában meghatároztuk a kőzetalkotó ásványok (olivin, klinopiroxén és spinell) főelemösszetételét elektronmikroszondával (EMPA). Az geokémiai adatok alapján az olivin figyelemre méltó Fe és Mn, a klinopiroxén Ti, Al és Fe, a spinell Fe és Ti gazdagságot mutat a Iherzolit sorozat megfelelő ásványaihoz képest.

A vizsgált xenolitok ásványaiban és szemcséi között jelentős mennyiségű szilikátolvadék-zárvány és szulfidásvány jelenik meg, amelyek közül részletesen a szulfidokat vizsgáltuk. A szulfidok többfázisúak, ásványos összetételük megegyezik a köpeny körülményekre jellemző pirrotin-pentlandit-kalkopirit ásványegyüttessel, azonban ezen ásványok főelem összetétele eltér attól: Fe-ban gazdagabbak, Cu-ben szegényebbek, mint a Iherzolitos sorozat szulfidzárványai.

A jellegzetes szöveti, ásványtani és geokémiai jegyek alapján a wehrilit xenolitok által képviselt felsőköpeny egy, a befogadó alkáli bazalttól különböző, feltételezhetően bázisos olvadék és Iherzolitos köpeny kölcsönhatásának – metasomatózisának – az eredménye. Mivel a folyamat köpenykörnyezetben idegen ásvány megjelenését nem eredményezte, az ilyen kölcsönhatást lopakodó metasomatózisnak nevezzük.

Árvai Mátyás (ELTE TTK)

Egy máramarosi tőzegláp famaradványainak környezettörténeti szempontú faévgűrű vizsgálata

A vizsgált faminták a Máramarosi-havasok déli, romániai részén húzódó Visói-havasokból származnak, egy 1530 méter tengerszint feletti magasságban fekvő tőzeglápból. A mára már feltöltődött lápot egy mélyen bevágódó torrens csapolta le. A bevágódó vízmosás által feltártult a tőzegláp profilja és így az egymáson fekvő fák is hozzáférhetővé váltak. A Kárpátok területéről ez a második szubfosszilis lelőhely. Tizenkét mintavételre alkalmas famaradvány került elő, melyből 3 minta 2010-ben, majd további 9 pedig 2011-ben lett Magyarországra szállítva.

A fent említett három minta közül kettő, a debreceni radiokarbon laborba került kormeghatározás céljából. A kapott eredmények alátámasztották, hogy a kezdeti feltételezés helyes volt, hiszen az idősebb minta radiokarbon kora 1655 ± 15 BP, míg a fiatalabbé 1039 ± 16 BP. Ezeket az OxCal 4.1 program segítségével az intcal09 adatbázison kalibráltam naptári évekre. Így

kaptam 346 – 427 kal. AD-t, valamint 983 – 1024 kal. AD-t a fák kidőlésére. A minták közötti mintegy 600 évnyi különbség egyértelmű magyarázatot ad arra, miért nem sikerült egymással keresztdatálni a mintákat.

Az előkészítés után a minták alkalmassá váltak mikroszkópos sejtrács elemzésre, valamint évgyűrűszélesség-mérésre és keresztdatálásra. Binokuláris mikroszkóp használatával a sejtszerkezet számos jellegzetes jegyeit sikerült azonosítanom (fagyévgyűrű, reakciófa, gyantazseb, gyantajarat). Évgyűrűszélesség-méréshez LINTAB mérőasztalt használtam az eredményeket pedig TSAPWin 4.68 szoftverkörnyezetben dolgoztam fel, valamint a keresztdatálást is ezzel a programmal végeztem el. Az átlapolási művelet során a két radiokarbon korral rendelkező mintához további 3 minta illeszkedett illetve a maradék 7 mintából még 6 darab illetett össze 3 párt alkotva, egy minta pedig sehová sem illett be.

Az abszolút kronológia vége és a legelső C14-el datált minta között 600 év hézag található, aminek kitöltésére még több mintára lenne szükség a területről. Több mintával megtámogatott kronológia segítségével vélhetőleg pontos rekonstrukciót adhatunk egyes évek szélsőséges időjárási gyakoriságáról, visszatérési idejéről.

Lajkó Miklós (ELTE TTK)

Vulkáni bombák, mint kitörésjelzők

A tűzhányók működésének egyik alapvető formája a robbanásos kitörés. Maga a folyamat több féle módon lejátszódhat, különböző produktumok kerülhetnek a felszínre/jöhetnek létre, valamint más-más járulékos események kísérhetik a folyamatot. Ez lapján a robbanásos kitörések egymástól elkülöníthetőek. Az egyik legjellegzetesebb, vulkáni aktivitáshoz köthető kőzetmegjelenés az úgynevezett vulkáni bomba. Bármely, a kürtőt ballisztikus úton elhagyó kőzetdarab ide sorolandó, mérettől és kiindulási állapottól függetlenül. A vulkáni bombák, habár megjelennek a Föld tűzhányóinak jelentős részénél, a vulkanológia kevésbé vizsgált részéhez sorolhatóak. Vizsgálatukra nincs kialakult metódus, és indikátorként való jelentőségük is bizonytalan. Az általam vizsgált kőzetminták Erdélyből, a Szent-Anna tó környékéről származnak, a Csomád tűzhányó termékei. Kutatásom során igazoltam, hogy az említett kőzetanyagba tartozó minták vulkáni bombák, ezáltal azonosíthatóvá vált legalább egy, a múltban lejátszódó speciális robbanásos kitörés, amelynek jövőbeli megismétlődésének lehetőségét nem lehet kizárni. A vulkáni bombák további részletes vizsgálata fény derült arra, hogy ezek a vulkáni produktumok nemcsak egy kitöréstípusra engednek következtetni, hanem a kitörés előtti és közbeni kürtőbeli viszonyokról is információt nyerhetünk. Külső szerkezeti megjelenésüket tekintve világos és sötét alkotórészekből épül fel, amelyek változatos formai bélyegekkel rendelkeznek. A bombák szöveti megjelenésében alapvetően négy alkotót különíthetünk el: magma kamrából származó fenokristályokat, kürtőben létrejött mikrokristályokat, az önálló fázisként megjelenő könnyenillókat, valamint a nem, vagy csak részben kikristályosodott kőzetüveget. Külső és belső bélyegeket összevetve megállapítható, hogy a világos és sötét részek szöveve között a könnyenillók buborékainak megjelenése, vagyis a felhabzás mértéke tesz különbséget. Ezek alapján a többi alkotórésznek egységesnek kell lennie, viszont a kürtő alsó tartományából származó mintákban jelentős mikrokristályosságbeli eltérések fedezhetőek fel, amelyek nem köthetőek a korábbi felhabzásbeli eltérésekhez. A sajátok mikrokristályok megjelenéséhez vezető folyamat a magmán belül törött kristályokat is eredményezett és nyírási zónákat hozott létre, amelyek megjelenésére csak nagy nyomás mellett kerülhetett sor. Ezen alkotók külső bélyegeinek elemzése alapján, valamint egymáshoz való relatív mennyiségük és elrendeződésüket figyelembe véve, a kürtőbeli nyomás és hőmérséklet viszonyokra lehet következtetni. A kürtőbeli viszonyok felismerése után egyértelműen azonosíthatóvá vált egy, a kürtő alsó tartományában létrejött magma keveredés, amely a kürtő magma oszlopában akkora nyomásnövekedéshez vezetett, amely önmagában képes volt a robbanásos kitörési folyamat elindításához. Ezáltal a vulkáni bombák jelentősége megnövekszik, és kitörési típusjelző szerepük mellett, mint kürtőbeli állapotjelzőként is kezelendőek.

Eisam Eldeen Fatima (ELTE TTK)

A Torockói-hegység völgyhálózat-fejlődésének elemzése morfometriai módszerekkel

A Torockói-hegység az Erdélyi középhegység délkeleti peremhegyvidéke, ÉÉK-DDNy-i csapásiránnyal. Kőzetanilag rendkívül változatos térszín, ám arculatát elsősorban a fővonulat legmagasabb karsztfennsíkjaait alkotó felső jura mészkőszáv határozza meg.

A terület terepmodelljén egyből feltűnik, hogy a folyók fő lefolyási iránya Ny-K-i, ám ezek csupán kikutatott helyeken szelik át a fővonulatot szurdokvölgyek formájában, amelyek közül a Tordai-hasadék és a Remete-szoros a legismertebbek. Alaposabban szemlélve a masszív mészkővonulatot, találhatunk olyan, az előbbiekkal párhuzamos keresztvölgyeket nagy magasságban, amelyek szárazak és kialakulásukat a korábbi hátravágódási modellek helyett napjainkban átörökléssel magyarázzák.

A vízhálózat fejlődésével kapcsolatban két elmélet ütközik egymással. Az egyik szerint a vízfolyások a terület fő lejtésirányának megfelelően nyugatról kelet felé tartottak, és csak a későbbi lepusztulás és tektonikus mozgások következtében térültek el, míg a másik egy kezdeti, délről észak felé tartó vízhálózatot feltételez.

Kutatásom során elsősorban terepmodellből levezetett adatok elemzésével próbáltam számszerűsíteni a recens vízhálózat jellemzőit. Először völgyek hossz-szelvényét vizsgáltam a fővonulat keleti oldalán, amelyeket kétféle módszerrel szerkesztettem meg: egyrészt az SRTM terepmodellből levezetett automatikus módszerrel, másrészt szintvonalak alapján, a völgyvonalak digitalizálásával. Az adatok könnyű és gyors kinyerésére egy adatfeldolgozási modellt hoztam létre. Elemeztem az esésgörbék alakját, valamint meghatároztam a görbék hirtelen meredekség-változásait, az ún. „knickpoint”-okat.

Több módszerrel vizsgáltam a völgyek alakját is. A leglátványosabb eredményt a gerincvonalakra és tetőkre illesztett burkolófelszín (azaz egy elméletileg rekonstruálható, kevésbé lepusztult alapfelszín) és a valódi domborzat különbségeként előálló adatok adták, amelyeken elsősorban a fővonulatot átvágó patakok mélyre vágódott völgyei és az ezekkel közel párhuzamos száraz keresztvölgyek jelennek meg. Továbbá megfigyelhető a szelektív denudáció jelentősége is, mivel a lepusztulásnak ellenállóbb kőzetsávokban a valószínűleg átörökléses eredetű völgyek mélyen bevágódnak.

Kutatásom során a völgyfejlődési elméleteket összevettem a saját, völgyekre vonatkozó eredményeimmel. Emellett az eredményeim és megfigyeléseim segítségével felvázoltam a terület egy részének fejlődésmenetét.

Farkas Márton Pál (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

A hőmérséklet- és mélységfüggő viszkozitás hatása a földköpeny-konvekcióra

Véges elemes numerikus modellezést végeztünk, hogy megvizsgáljuk a mélység- és hőmérsékletfüggő viszkozitás hatását a Föld köpenyében zajló termikus konvekcióra. A számításokat egy kétdimenziós hengergyűrű tartományon végeztük Boussinesq-approximáció alkalmazásával.

Szisztematikus modellfuttatásokkal megállapítottuk, hogy ha a viszkozitás erősebben függ a mélységtől (nagyobb γ), akkor ez gátolja a konvekciót elsősorban a köpeny mélyebb zónáiban, ami visszafogja a magból jövő hőt, és hűti a köpenyt. Az enyhe konvekció lassabb áramlást eredményez, és növeli a felszín mobilitását, mely az átlagos felszíni és köpenysebesség hányadosa. A viszkozitás erősebb hőmérsékletfüggésének (nagyobb δ) kvalitatíve ellenkező hatása van. A köpeny-mag határ felett, mely a köpeny legmelegebb része, a viszkozitás lecsökken, ami elősegíti a mag felőli hőtranszportot, míg a hideg, viszkozus felszín visszatartja a hőt. Így a köpeny felfűtődik, átlagos viszkozitása csökken, a creep folyás felgyorsul. A hideg, nagy viszkozitású felszíni réteg következtében a mobilitás csökken. A megfigyelt sebesség, hőmérséklet, hőfluxus és viszkozitás értékek hatványtörvény szerint függenek δ -tól.

További két modellszámítást végeztünk valóságosabb γ és δ viszkozitást skálázó faktorokkal. Az 1. modellben a viszkozitás exponenciálisan 100-szorosára nőtt a mélységgel, és 7 nagyságrenddel csökkent a hőmérséklettel a felszíntől a köpeny mag határig. A viszkozitás erős hőmérsékletfüggésének köszönhetően egy merev fedő formálódott a köpeny körül, ami hatékonyan

mérsékelte a kilépő hőt, és egy forró köpenyt eredményezett. A 2. modell $\gamma=10$ és $\delta=106$ skálázási faktorokkal bírt, valamint egy 30-szoros viszkozitásugrás volt beépítve 660 km mélységben, mely visszatükrözte az olivin $\rightarrow$ perovszkit + magneziovízszit ásványtani fázisátalakulás hatását. Az erősebb mélységfüggés (300) és a gyengébb hőmérsékletfüggés ($\delta=10^6$) miatt nem fejlődött merev fedőréteg a felszínen, melynek következtében alacsonyabb hőmérséklet, magasabb viszkozitás és kevésbé heves áramlási rendszer jellemezte a köpenykonvekciót.

Garamszegi Balázs (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

Hazai bükkösök a klímaváltozás tükrében

A pár nappal kitolt strandszezonon, a pár héttel lerövidült síszezonon, gyakoribb tornádókon és egyéb csapásokon túl a klímaváltozás hosszabbtávú környezeti változásokkal is együtt jár. Az utóbbiakból az ember számára tán leginkább szembeötlőek – és zavaróak – a bioszférában mennek végbe. (Ki ne hullatna krokodilkönnyeket szegény jegesmedvéért?) a legnagyobb léptékű folyamatok ezen belül a természetes növénytakaró változásai, melyek egyben, mint élőhelyi változások, az egyes fajokra közvetetten is hatást gyakorolnak.

A fás szárú vegetáció alapvető meghatározója a természetes növénytakarónak. Míg az arktikus területeken és a magashegységekben az erdőhatár egyre északabbra, illetve magasabbra tolódik, addig délen, a Mediterráneumban a szárazsági erdőhatár miatt csökkenhetnek az erdő borította területek. A fő állományalkotó fafajok közül különösen rossz helyzetben van a nedves és nem túl meleg éghajlatot kedvelő bükk (*Fagus sylvatica* L.). Amellett, hogy elterjedésének déli határán a bükk visszaszorulása már jól kimutatható, egyes tanulmányok szerint mediterrán sorstársaikkal mellett Magyarország erdőborítottságának 6%-át adó hazai bükkösök is veszélyben vannak.

Mit hoz a jövő? az időről időre elvégzett egészségi állapotfelmérések és a korlátozott megbízhatóságú ökológiai modellek mellett dendrokronológiai módszerek is szóba jöhetnek a kérdés megválaszolásához. A dendrokronológiai vizsgálatok alapja a fából vett mintán (növedékfurat vagy korong) az évgűrűk évről évre való nagy pontosságú lemerése. Az így kapott évgűrű-szélességi adatsor jellemzi a fa addigi éves (sőt akár éven belüli) növekedési ingadozásait, ami bizonyos korlátok között következtetni enged az egészségi állapotra is. Az évgűrűszélességeket konkrét mért éghajlati adatokkal összevetve vizsgálhatóak a klíma adott fafajra való hatásai.

Előadásomban a szakirodalmi áttekintésen túl helyet kapnak egy bükki mintaterületre vonatkozó éghajlati és bükk-évgűrű vizsgálatok. Ehhez egy Bélapátfalvától (Heves megye) 2 km-re levő kocsányos tölgyvel és gyertyánnal elegyes erdőrészletben 2012 során történt termelésből származó bükk korongokat vetettem össze különböző forrásokból homogenizált, a helyszínre jellemző 50 éves csapadék és hőmérsékleti adatsorral. A vizsgálat során az általános korrelációk felderítésén túl külön figyelmet szenteltem az elmúlt évtized kiugró időjárású éveinek hatására.

TÁRSADALOMFÖLDRAJZ ALSZEKCIÓ

Gyimesi Zoltán (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

Az egyirányúsított tudománytörténet: Kuhn paradigmaváltásának szerepe a földrajztudomány „kvantitatív forradalmában”

Thomas S. Kuhn mai napig tartó, igen szerteágazó, ám ugyanennyire problematikus újraértékelésének jobb megértésében (legutóbb például a Tudományos Forradalmak Szerkezete c. műve megjelenésének 50 éves évfordulója okán) fontos szempontnak ígérkezik az egyes tudományok szerinti, lokális interpretációk szerepe. Az angolszász földrajztudományban az 1960-as évekre megfogalmazódó ún. „kvantitatív forradalom” egyrészt egy olyan intellektuális konfliktust jelentett a tudósközösségen belül, amely nagy igényt mutatott a kuhni paradigmaváltás és a tudományos forradalom fogalmai iránt, másrészt egy olyan neopozitivistá narratívát konstruált, amely a paradigmák lineáris, progresszív sorozatára leegyszerűsített „kuhni modellre” támaszkodott. Az új

geográfusok célja egy tudományfilozófiai megközelítésű, neopozitívista metodológiai álláspont érvényesítése volt a korábbi neo-kantiánus, historicista érveléssel szemben, amely egyben egy progresszívista, modernista tudománykép kialakítását is jelentette. Ennek nyomán a tudományos diskurzust újonnan átalakítani vágyók Kuhn anti-pozitívista gondolatait alapvetően kontextuson kívül értelmezték, és az aktuális tudományos érdekeknek megfelelően mozgósították fogalmait, amelyek a múlt újraírását szolgálták a jelen álláspontok érdekében. Ironikus, hogy ez a narratív művelet éppen, hogy demonstrálja Kuhn kritikáját az „új paradigmát” képviselőknél a régieket elfedő narratív stratégiájáról, és így a paradigmák közötti kontinuitás megtartásának – történeti kanonizálást nyújtó – közösségi szerepéről, hiszen az új geográfusok saját álláspontjuk egyoldalú hirdetésével és a múltbeli fejlődés természetének átírásával valójában egyneműsítették és egyirányúsították a történelmi múltat. Előadásomban elsősorban ezt az ellentmondást próbálom kibontani, hiszen míg Kuhnnál a paradigmák a történeti megismerés eszközeként jelentek meg, addig a „kvantitatív geográfusok” kezében leginkább csak egy normatív eszközként szolgáltak a hagyományos regionális földrajzi irányzat felváltására. Az előadásom célja, hogy ezeknek a retorikai és narratív műveletek az elemzése révén összevesse Kuhn szövegbeli, szemléleti és történelmi kontextusát a földrajztudományt meghatározó korabeli viszonyokkal, és ezzel kritikailag rámutasson a „kvantitatív forradalom” körüli angolszász interpretációk mozgatórugóira.

Segyevy Dániel (ELTE TTK, Eötvös József Collegium)

A Szandzsák – egy etnikai kontaktzóna problémái

Az elmúlt évtizedekben láthattuk, hogy az etnikai-vallási-kulturális törésvonalak mentén miként esett szét a XX. századi Balkán legnagyobb állama, a mesterségesen megalkotott Jugoszlávia. De vajon vége van-e a folyamatnak? Stabílnak mondhatóak-e a kialakult struktúrák? Jelen írásomban ezt kérdést az egykori, jelenleg Szerbia és Montenegró területén fekvő Novi Pazar-i Szandzsák példáján elemzem. A Szandzsák azért kiemelkedő fontosságú a volt Jugoszlávia területén zajló etnikai folyamatok szempontjából, mert egy rendkívül kevert népességű, többségében muzulmán vallású, így a mindössze kb. két magyar megyényi területe ellenére hatalmas kulturális törésvonalakkal terhelt etnikai kontaktzónáról van szó, amelynek komplexitása abban áll, hogy földrajzi összeköttetést képez a muzulmán-bosnyák, és a muzulmán-albán népesség között. Ezzel párhuzamosan a szerbiai szerbek is itt vannak földrajzi összeköttetésben a montenegrói szerbekkel (és montenegróiakkal), illetve stratégiai útvonal a tenger felé, ráadásul a terület jó része a szerb nemzeti identitás egyik fontos pillérét adó középkori szerb állam, Raska kialakulásának is a helyszíne, a szerbség bölcsője. A földrajztudománynak – tudományos eszköztára révén – kiemelkedő lehetősége van a probléma vizsgálatára, hiszen a probléma egyik legfontosabb magyarázó eleme a térbeliség, az egyes etnikumok térbeli elhelyezkedése, száma, aránya, és ezek időbeli változásai.

A kutatás lényege a Szandzsák egy régióként való kezelésének létjogosultságának alátámasztása, a térség bemutatása. Mivel a dolgozat „apropója” terület további balkanizálódásának, illetve egy újabb akár háborús feszültségű kialakulásának vizsgálata, ezért a bosnyák/muzulmán népesség vizsgálatán lesz a hangsúly. A cél egyrészt a sok helyen ismertett etnikai-vallási összefüggések, illetve szemlélet megjelenítése, másrészt a Szandzsákon belüli bosnyákság demográfiai magatartásformáinak kutatása. Hipotézisem szerint a bosnyákság aránya növekedett a vizsgált időszakban, és ez fokozatosan vezetett/vezet a térség destabilizációjához, a többi tényezővel együtt.

A kutatás alapját az elmúlt időszak népszámlálások területi adatsorainak települési szintű, bizonyos esetekben opština-szintű (községi szintű) adatainak elemzése, elsősorban etnikai, vallási, illetve nyelvi adatsorok alapján.

Görbe Zsolt (ELTE TTK)

Afrika politikai földrajzi képe ma

Az elmúlt két-három évben Afrika rendszeresen és gyakran a híradások elején szerepelt. Az „arab tavasz”-nak nevezett esemény valójában már 2010 telén elkezdődött a tunéziai úgynevezett „jázmínos forradalom”-mal. (Közismert, hogy a 23 éve hatalmon lévő elnök lemondásához vezető tüntetéssorozat egy olyan utcai rendőri intézkedés váltotta ki, aminek hatására egy zöldséges öngyilkosságot követett el.)

A dominóelv ez esetben is érvényesült: sorra törtek ki kisebb-nagyobb felkelések a környező arab (afrikai és közel-keleti) országokban. (Továbbgondolásra érdemes téma a lezajlott politikai események térbeli terjedésének vizsgálata is.) Kisebb tüntetések zajlottak Marokkóban, Mauritániában, Algériában, valamint Szudánban és Dzsibutiban is. A hírekben legtöbbször előbb Egyiptom, majd Líbia szerepelt. Egyiptomban január 25-én az erőszak, a szegénység, a korrupció és a munkanélküliség ellen indítottak forradalmat. A megmozdulások összesen 846 halálos áldozatot követeltek és 2011. február 11-én Hoszni Mubarak elnök lemondásához vezettek. Líbiában a tunéziai és egyiptomi események hatására kezdődött tiltakozás az 1969 óta működő diktatúra ellen. 2011 márciusára polgárháborúvá fajultak az események, az ENSZ is kénytelen volt beavatkozni. A harcok elhúzódtak, október végére szabadult fel az ország, sőt időközben az országot évtizedekig irányító Kadhafi máig tisztázatlan körülmények között életét vesztette. Ugyanebben az évben vált népszavazás útján önálló országgá Dél-Szudán (hivatalosan Dél-Szudáni Köztársaság) Juba fővárossal. 2012-ben Malawiban hatalomra került Joyce Banda személyében a kontinens második elnöknője, napjainkban pedig Mali szerepel a médiában, ahol jelenleg is harcolnak a francia egységek és az iszlámisták és az ország felszabadítása még mindig nem fejeződött be.

Az előadásomban arra keresek választ, hogy miként fest ma Afrika politikai tere, milyen rendszerek működnek, a kontinens országai hogyan csoportosulnak a politika belső terében. Kiemelt figyelmet kap a politikai földrajzi jelleg és a fejlettség vizsgálata, illetve olyan egyéb szempontok, mint például a korábbi gyarmati múlt (brit, olasz, francia stb.) és a gazdasági fejlettség összefüggése, a határok szerepe vagy a politikai, vallási, illetve egyéb társadalomföldrajzi jellemzők és a gazdasági teljesítmény kapcsolata. Az előadás Afrika világpolitikai és világ gazdasági térben való elhelyezésével az aktuális folyamatok bemutatásával zárul.

Máté Klaudia (Budapesti Corvinus Egyetem)

A Nagykunsági árapasztó tározó földhasználatának változásai az ökoszisztéma szolgáltatások tükrében

A 19. század közepéig a Tisza-völgyre az ártéri tájgazdálkodás volt jellemző, azonban az 1846-ban kezdődő vízrendezések következtében a Tisza menti táj képe jelentősen megváltozott, a korábbi gazdálkodási formák eltűntek. A Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése projekt keretében épülő árapasztó tározók a vízszint csökkentése mellett alkalmasak lehetnek a régi ártéri tájgazdálkodás újraélesztésére, így a tározók tervezésével párhuzamosan megindult az új tájgazdálkodási koncepciók kidolgozása. Értékelésük egyik lényeges szempontja lehet az ökoszisztéma szolgáltatások (természet azon javai, melyet az ember élete során közvetve vagy közvetlenül felhasznál) figyelembevétele.

Ebben a tanulmányban a Nagykunsági árapasztó tározó területén mutatok be egy ökoszisztéma szolgáltatás értékelő módszertant három lépésben: 1) a történeti és a jelenkori térképek térinformatikai elemzésével feltárom a legfőbb földhasználati módokat és hajtóerőket 2) jövőbeni komplex ártéri tájgazdálkodási rendszert dolgozok ki már megvalósult Tisza-völgyi példákat figyelembe véve és irodalmi adatok alapján 3) értékelőmátrix alkalmazásával feltárom az ökoszisztéma szolgáltatásokat, annak trendjeit, múltbeli és lehetséges jövőbeni változásait.

A térképi elemzések legszembetűnőbb eredménye a vizes területek csökkenésével párhuzamos szántóterületek növekedése. Az ökoszisztéma szolgáltatások számszerűsítésére alkalmas értékelő mátrix adatai alátámasztják ezt, hiszen az ellátó szolgáltatások értéke a mezőgazdasági művelés elterjedésével egyenes arányosságban nőtt, valamint a természetes élőhelyek visszaszorulásával párhuzamosan a szabályozó szolgáltatások értéke csökkent. Több szempontot figyelembe véve a megtervezett tájhasználat váltás scenárióit értékelve a szolgáltatások közötti egyensúly helyreállt.

Megállapítható, hogy a Tisza szabályozását követően a korábbi, természetszerű tájhasználat fokozatosan alakult át intenzív gazdálkodási rendszerré, melyet mind a térképi, mind az ökoszisztéma szolgáltatásokkal kapcsolatos elemzések alátámasztanak. A jövőben olyan tájhasználat kialakítására van szükség, melyben adott táji keretek között maximalizálva vannak a természet nyújtotta javak. A tájgazdálkodás újrakonstitúciójának köszönhetően a jelenlegi agrársivatagból egy, a fenntartható élet elvárásainak megfelelő rendszer jön létre.

Kulcsszavak: ellátó szolgáltatások, értékelő mátrix, szabályozó szolgáltatások, tájfunkció, tájhasználat váltás, Tisza-völgy

NÉVMUTATÓ

Almády Bertalan	10	Héra Kornélia	54	Liptai Nóra	65
Almás Zsófia	50	Horváth Ágoston	60	Petrov Boglárka	57
Árvai Mátvás	65	Horváth Botond	27	Petykó Márton	45
Bagyina Eszter	20	Horváth Gábor	25	Rácz István	53
Balga Nóra	30	Horváth Soma	41	Radnai Gyula	18
Bálint Zsuzsa	23	Ilyefalvi Emese	29	Róth Judit	33
Batki Júlia	36	Jakob Bernadett	43	Sárai Zoltán	55
Benyó Krisztián	53	Janosov Milán	52	Sárkány Anna	32
Bíró Tamás	64	Kapelner Zsolt Kristóf	15	Segyevy Dániel	69
Bogdándi Virág	38	Kárpáti András	48	Simon Levente	55
Borsos Máté	43	Kerber Balázs	47	Surányi Beáta	31
Bottyán Emese	64	Klátyik Szandra	40	Szabad Boglárka	58
Böröndy Elza	62	Kollár Zsuzsanna	30	Szakál Katalin PTE	24
Branczeiz Anna	49	Konkoly Sándor	16	Szatmári Zsófia	21
Corsano Dániel	13	Kovács Dávid	26	Székely Márton ,	10
Czifra Zsuzsanna	50	Kovács Györgyi	26	Szikora Patrícia ,	48
Csuta Virág Regina	58	Körei László	61	Szilvay Máté	34
Danis Judit	42	Krepsz Valéria	44	Szlamka Zsófia	22
Dudlák Tamás	16	Lajkó Miklós	66	Szócs Barna	28
Eisam Eldeen Fatima	67	Lőrincz Nanetta	44	Szűcs Kata	59
Erdei Anna Laura	40	Ludman Márta	41	Takács Dóra Ildikó	34
Farkas Márton Pál	67	Páldi Katalin	41	Takács Emma	32
Fehér Péter	25	Markó Anita	29	Takó Ferenc	14
Fejes János PPKE BTK	22	Máté Klaudia	70	TernovácZ Bálint	16
Fekete Mónika Éva	52	Mihály Judit	11	Tóth Anikó	33
Garai Imre	18	Mihálykó Ágnes	47	Tóth Olivér István ,	12
Garamszegi Balázs	68	Molnár Bálint	14	Vadász Noémi	45
Gévay Gábor	25	Molnár Bianka	57	Valkai Laura	62
Görbe Zsolt	69	Muntag Vince	49	Varga Imola Virág	61
Gulyás Martin	17	Nádor István András	27	Varga Zita	21
Gyetvai Attila	60	Nagy Dániel	51	Varga Zoltán	20
Gyimesi Emese	31	Nagy Richárd	39	Varjú Kata	23
Gyimesi Zoltán	12	Ölvedi Tibor	26	Vass Panna	37
Gyimesi Zoltán	68	Pálinkás Hajnalka	36	Veres Péter	39
Hadházi Ádám	37	Patkó Levente	65	Zelovich Lilla	13